

T.C
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL
YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ
FONKSİYONLARI: ÇARŞAMBA ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Akife İŞLER

Danışman

Prof. Dr. Niyazi USTA

SAMSUN

2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Akife İŞLER tarafından, Prof. Dr. Niyazi USTA danışmanlığında hazırlanan “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Fonksiyonları: Çarşamba Örneği” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından (Savunma Sınavı Tarihi) tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı

Üniversitesi

Ana Bilim/Ana Sanat Dalı

İmza

Sonuç

Başkan	Prof. Dr. Niyazi USTA	☒	Kabul
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı	☐	Ret
Üye	Doç. Dr. Özgür KIRAN	☒	Kabul
	Samsun Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı	☐	Ret
Üye	Dr. Öğretim Üyesi Murat ŞAHİN	☒	Kabul
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı	☐	Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY

.../.../...

Prof. Dr. Ali BOLAT

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi ?

Evet

Hayır

İmza

27 /01 / 2022

Akife İŞLER

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı : Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıflarının Fonksiyonları: Çarşamba Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 27.01.2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 23

Tek kaynak oranı : % 3 çıkmıştır.

İmza

27 /01 / 2022

Prof. Dr. Niyazi USTA

ÖZET

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ FONKSİYONLARI: ÇARŞAMBA ÖRNEĞİ

Akife İŞLER

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans, Ocak/2022

Danışman: Prof. Dr. Niyazi USTA

Yoksulluğun geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Yoksulluk ilk zamanlarda yerel boyuttayken zamanla yerellikten uzaklaşıp uluslararası boyut kazanmıştır ve her toplumda en düşük maliyetli gıda harcamalarına göre yoksulluk belirlenmektedir. Buna göre, belirlenen gelir düzeyine ulaşamayanlar ise yoksul sayılmaktadır. Bunun yanında yoksulluğun gelirle ilgili olmayan görünümleri de mevcuttur. Toplumda mali kısıtlamalara ilaveten yoksulları vasıflarını geliştirmekten alıkoyan kültürel kısıtlamalar ve engeller vardır. Aynı zamanda yoksulluk, toplumsal eşitsizlik yaratmaktadır. Toplumun önemli bir kısmının insanların zorlanmadan yaşam sürmesini engellemekte ve bu kişiler üzerinde psikolojik etkilere sebep olmaktadır. Psikolojik etkilerin yanı sıra toplumsal etkileri de mevcuttur. İnsanları sosyalleşmeden alıkoymaktadır. Aynı zamanda yoksulluk tüm ülkelerin gelir seviyesini de etkilemektedir. Gelir seviyesinin yükseltilebilmesi için de yoksulluğun azaltılması gerekmektedir. Bunun için yoksullukla mücadele yöntemleri geliştirilmiştir. Bu bağlamda özel sivil toplum kuruluşları ve devlet tarafından çeşitli sosyal yardım projeleri yürütülmektedir. Sosyal yardımların verilme sebebi, geçinmekte zorlanan, sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalan yoksul kişilerin yaşamlarının güvence altına alınmasıdır. Genellikle kamu sorumluluğu altındadır. Bu kurumlardan bir tanesi de sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarıdır. Bu vakıflar, yoksulluğun azaltılmasında büyük bir etkiye sahiptir. Evde temizlik, prefabrik ev, nakdi yardım, yakacak yardımı, bayramlara özel destek yardımı, şuan günümüzün asıl konusu olan korona virüsten dolayı işsiz kalanlara yönelik yardım ve daha birçok yardım türleri mevcuttur.

Bu çalışmanın konusu, “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Fonksiyonları” olarak belirlenmiş olup, Çarşamba ilçesinde ikamet eden muhtaç vatandaşların gözünden bu vakıfların yoksulluğu azaltmadaki etkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda vakıfların işleyişleri, yaptığı yardımlar ve projeleri hakkında detaylı bilgilere de yer verilmiştir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın yapmış olduğu bu yardımların muhtaç vatandaşların ihtiyaçlarını karşılama da yeterli olup olmadığı da ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, yoksulluk kültürü, yoksullukla mücadele, sivil toplum kuruluşları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.

ABSTRACT

FUNCTIONS OF SOCIAL ASSISTANCE AND SOLIDARITY FOUNDATIONS IN POWERING POVERTY: THE CASE OF ÇARŞAMBA

Akife İŞLER

Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Sociology

Master, January/2022

Supervisor: Prof. Dr. Niyazi USTA

The history of poverty dates back to ancient times. While poverty was at a local level at first, it moved away from locality and gained an international dimension in time, and poverty is determined in every society according to the lowest cost food expenditures. Accordingly, those who do not reach the determined income level are considered poor. In addition, there are aspects of poverty that are not related to income. In addition to financial constraints in society, there are cultural constraints and barriers that prevent the poor from developing their skills. At the same time, poverty creates social inequality. It prevents a significant part of the society from living without difficulty and causes psychological effects on these people. In addition to psychological effects, there are also social effects. It keeps people from socializing. At the same time, poverty affects the income level of all countries. In order to increase the income level, poverty must be reduced. For this, methods of fighting poverty have been developed. In this context, various social aid projects are carried out by private non-governmental organizations and the state. The reason for providing social assistance is to secure the lives of poor people who have difficulty in living and face social exclusion. It is usually under public responsibility. One of these institutions is social assistance and solidarity foundations. These foundations have a great impact on poverty reduction. Home cleaning, prefabricated house, cash aid, fuel aid, special support aid for holidays, aid for those who are unemployed due to the corona virus, which is the main topic of today, and many other types of aid are available.

The subject of this study has been determined as "Functions of Social Assistance and Solidarity Foundations in Combating Poverty" and it has been tried to reveal the effect of these foundations in reducing poverty from the eyes of the needy citizens residing in Çarşamba district. At the same time, detailed information about the functioning of the foundations, their aid and projects are also included. It has also been revealed whether these aids provided by Social Assistance and Solidarity Foundations are sufficient to meet the needs of citizens in need.

Keywords: Poverty, culture of poverty, fight against poverty, non-governmental organizations, Social Assistance and Solidarity Foundation.

TEŞEKKÜR

Tez alıőmam ve Yüksek Lisans eğitimim boyunca benden mesleki tecrbesini, bilgisini ve en nemlisi samimiyetini esirgemeyen bu tezin oluőmasında büyük katkısı olan tez danıőmanım Prof. Dr. Niyazi Usta'ya teőekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Aynı zamanda savunma sürecindeki katkıları, olumlu eleőtirileri ve önerilerini yönlendiren jüri yeleri Dr. Öğr. Üyesi Murat ŞAHİN ve Doç. Dr. Özgür KIRAN hocalarıma teőekkürlerimi iletirim.

Bunların yanında çalıőmama katkılarından dolayı arőamba Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürlüğü'ne teőekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak, benden hiçbir zaman destek ve yardımlarını esirgemeyen, her daim yanımda olan ve bana güç veren değerli eşim Adnan İŞLER'e sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	1
1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	3
1.1 Araştırmanın Amaçları.....	4
1.2. Araştırmanın Önemi.....	5
1.3. Araştırmanın Temel Problemleri	5
1.4. Veri Toplama Yöntemi	6
1.5. Verilerin Analizi.....	6
1.6. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	6
2. YOKSULLUĞUN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	8
2.5. Yoksulluğun Tarihi	8
2.6. Yoksulluk Kavramı ve Kültürü	9
2.7. Yoksulluk Türleri	12
2.7.1. Mutlak ve Görelî Yoksulluk	12
2.7.2. Gelir Yoksulluğu ve İnsani Yoksulluk	14
2.7.3. Kırsal ve Kentsel Yoksulluk	14
2.7.4. Geçici ve Kronik Yoksulluk	15
2.8. Yoksulluğun Ölçüm Yöntemleri	15
2.8.1. Mutlak ve Görelî Yoksulluğun Ölçüm Yöntemleri	15
2.8.2. Gelir Yoksulluğu Ölçüm Yöntemleri	16
2.8.3. İnsani Yoksulluk Ölçümleri.....	19
2.9. Yoksulluk Yaklaşımları.....	21
2.9.1. Parasalcı Yaklaşım	22
2.9.2. Kapasite (Yapabilirlik Yaklaşımı).....	22
2.9.3. Sosyal Dışlanma Yaklaşımı	22
2.9.4. Katılımcı Yaklaşım.....	23
2.10.Yoksulluğun Nedenleri	23
2.10.1.Yoksulluğun Makro Nedenleri.....	23
2.10.2.Yoksulluğun Mikro Nedenleri	26
2.11.Yoksulluğun Toplumsal Yansımaları	28
2.11.1. Suç.....	28
2.11.2. Göç.....	30
2.11.3. Sosyal Dışlanma ve Nepotizm	31
2.11.4. Gecekondulaşma	33
2.11.5. Şiddet	34
2.11.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	35
3. YOKSULLUKLA MÜCADELE	37
3.5. Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları	37
3.5.1. Dolaylı Yaklaşım.....	37
3.5.2. Doğrudan Yaklaşım.....	37
3.6. Yoksullukla Mücadelede Devletin Değişen Rolü	38
3.7. Sosyal Devlet	40
3.7.1. Sosyal Devlet Tanımı ve Unsurları.....	40
3.7.2. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Devletin Görevleri.....	40

3.8. Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk Sorunu.....	41
3.8.1. Dünyada Yoksulluk Sorunu ve Mücadele Yöntemleri	41
3.8.2. Türkiye’de Yoksulluk Sorunu ve Mücadele Yöntemleri.....	46
3.8.3. Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları.....	47
3.8.3.1. Hane Halkı Verilerine Göre	50
3.8.3.1.1. Hane Halkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk.....	50
3.8.3.1.2. Hane Halkı Fertlerinin Eğitim Durumlarına Göre Yoksulluk	51
3.8.3.1.3. Hane Halkı Fertlerinin İktisadi Faaliyetlerine Göre Yoksulluk	53
3.8.3.2. Tüketim Verilerine Göre	54
3.8.4. Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Yöntemleri	58
4. ÇARŞAMBA SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFININ YOKSULLUKLA MÜCADELE FAALİYETLERİ: TÜRKİYE GENELİ SYDV İLE KARŞILAŞTIRILMASI	63
4.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	63
4.2. Toplanan Veriler Doğrultusunda Çarşamba SYDV’nin Mücadele Faaliyetleri: Türkiye Geneli SYDV ile Karşılaştırmalı Olarak	64
4.2.1. Aile Yardımları.....	64
4.2.2. Barınma-Gıda Yardımları.....	68
4.2.3. Engelli- Yaşlı Yardımları	71
4.2.4. Sağlık Yardımları	72
4.2.5. Eğitim Yardımları.....	75
4.2.6. Proje Destekleri	77
4.2.7. Kovid-19 Salgını Döneminde Yürütülen Çalışmalar.....	77
5. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER.....	80
5.1. Demografik Özellikler.....	80
5.2. Değerlendirmeler.....	80
5.2.1. Sosyal Yardımlardan Faydalanma Durumu.....	81
5.2.2. Sosyal Yardımlar İhtiyacı Karşılama Tek Başına Yeterli Değil.....	82
5.2.3. Daha Rahat Bir Yaşam Şartı İçin Miktarlar Yeterli Değil.....	84
5.2.4. Sosyal Yardımların Yaşam Şartlarına Etkisi	87
5.2.5. Sosyal Yardım: “ <i>Tembelleştirmiyor...</i> ”	90
5.2.6. Sosyal Yardımların Dağıtımını Hiç Adil Değil.....	92
5.2.7. Sosyal Yardımların Siyasi Tercihler Üzerindeki Etkisi.....	95
5.2.8. Sosyal Yardımlar: “ <i>Siyasi Tercihimi Etkiler...</i> ”	96
5.2.9. Sosyal Yardımlar “ <i>Siyasi Tercih Konusu Değil Bir Haktır...</i> ”	97
5.2.10. Yoksulluğun Azaltılması Yönünde SYDV Yardımlarında Yapılabilecek Düzenlemeler	98
6. SONUÇ	101
KAYNAKÇA.....	106
EKLER	110
Ek-1: Görüşme Formu	110
Ek-2: Etik Kurul Kararı	112
ÖZ GEÇMİŞ	113

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2. 1. Hane halkı kullanılabilir gelire göre gini katsayısı, 2015-2019	19
Tablo 2. 2. Tutarlı zaman serisi verileri ve yeni hedef ölçütlere göre Türkiye'nin İGE eğilimleri	20
Tablo 2. 3. Yoksunluklar ve endeksteki ağırlıkları	21
Tablo 2. 4. Suç türü ve iş durumuna göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler	29
Tablo 2. 5. Sosyal koruma harcamalarının yardım türlerine göre dağılımı (Milyon TL).....	33
Tablo 2. 6. İş gücüne dahil olmama nedenleri (15 yaş üstü) (Bin Kişi)	36
Tablo 3.1. Günde 1,90 \$'dan az gelire yaşayan yoksul nüfus ve bu nüfusun toplam nüfusa oranı	43
Tablo 3.2. Üst düzey yoksulluk sınırlarına göre bölgesel nüfus oranları(%) (3.20 \$ - 5,50 \$)	44
Tablo 3.3. Dünyanın en zengin ve en yoksul ülkeleri (kişi başına düşen gelir GSMH (\$))	44
Tablo 3.4. Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre, yoksul sayıları ve yoksulluk oranları, Türkiye İBBS 1. Düzey, 2019,2020	47
Tablo 3.5. Fert gelirine göre hesaplanan yoksul sayıları, yoksulluk oranları ve yoksulluk açığı, 2016-2020.....	49
Tablo 3.6. Hane halkı tipine göre yoksul sayıları ve yoksulluk oranları, 2016-2020.....	51
Tablo 3.7. Eğitim durumuna göre yıllık ortalama esas iş gelirleri (TL), 2019-2020.....	52
Tablo 3.8. Fert geliri ve eğitim durumuna göre yoksul sayıları ve yoksulluk oranları, 2016-2020	52
Tablo 3.9. Hane halkı fertlerinin esas işteki iktisadi faaliyet kollarına göre yıllık ortalama iş gelirleri, 2019, 2020.....	53
Tablo 3. 10. Temel gelir kaynağının hane halkı tüketim harcamasının türlerine göre dağılımı, 2017-2019	55
Tablo 3. 11. Hane halkı büyüklüğünün hane halkı tüketim harcamasının türlerine göre dağılımı, 2017-2019	56
Tablo 3. 12. Ana gruplar bazında sosyal yardım programları	59
Tablo 4. 1. Türkiye geneli çoklu doğum yardımı alan kişi sayısı ve toplam tutar (milyon TL).....	64
Tablo 4. 2. Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yapılan yardım kişi sayısı ve toplam aktarılan kaynak (milyon TL).....	64
Tablo 4. 3. Çarşamba SYD Vakfı eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yapılan yardım kişi sayısı ve toplam aktarılan kaynak	65
Tablo 4. 4. Türkiye geneli öksüz ve yetim yardımından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (milyon TL).....	65

Tablo 4. 5. Çarşamba SYD Vakfı öksüz ve yetim yardım programından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (TL).....	66
Tablo 4. 6. Türkiye geneli muhtaç asker ailelerine yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (milyon TL).....	66
Tablo 4. 7. Çarşamba SYD Vakfı muhtaç asker ailelerine yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (TL).....	66
Tablo 4. 8. Türkiye geneli muhtaç asker çocuklarına yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (milyon TL).....	67
Tablo 4. 9. Çarşamba SYD Vakfı muhtaç asker ailelerine yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (TL).....	67
Tablo 4. 10. Türkiye geneli afet ve acil durum yardımı için aktarılan kaynak (milyon TL).....	67
Tablo 4. 11. Türkiye geneli gıda yardımlarından faydalanan hane sayısı ve aktarılan toplam kaynak (milyon TL).....	68
Tablo 4. 12. Çarşamba SYD Vakfında gıda yardımından faydalanan hane sayısı ve toplam aktarılan kaynak (TL).....	68
Tablo 4. 13. Türkiye geneli barınma yardımından faydalanan hane sayısı ve toplam aktarılan kaynak (milyon TL).....	68
Tablo 4. 14. Çarşamba SYD Vakfında barınma yardımından faydalanan hane sayısı ve aktarılan kaynak (TL).....	69
Tablo 4. 15. Türkiye geneli yakacak yardımından faydalanan hane sayısı ve dağıtılan kömür (ton) ..	69
Tablo 4. 16. Çarşamba SYD Vakfında yakacak yardımından faydalanan hane sayısı ve dağıtılan kömür (ton) ..	70
Tablo 4. 17. Türkiye geneli elektrik tüketim desteğinden faydalanan hane sayısı ve toplam ödenen tutar (milyon TL).....	70
Tablo 4. 18: Çarşamba SYD Vakfında elektrik tüketim desteğinden faydalanan hane sayısı ve ödenen toplam tutar (TL).....	70
Tablo 4. 19. Türkiye geneli SUY'dan faydalanan hak sahibi sayısı ve toplam ödenen tutar (milyar TL) ..	71
Tablo 4. 20. Çarşamba SYD Vakfında SUY'dan faydalanan hak sahibi sayısı ve toplam ödenen tutar (TL).....	71
Tablo 4. 21. Türkiye geneli 2022 sayılı kanun kapsamındaki aylıklardan faydalanan kişi sayısı ve ödenen toplam miktar (milyar TL) ..	72
Tablo 4. 22. Çarşamba SYD Vakfında 2022 sayılı kanun kapsamındaki aylıklardan faydalanan kişi sayısı ve ödenen toplam miktar (TL).....	72
Tablo 4. 23. Türkiye geneli şartlı sağlık yardım programından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan toplam kaynak (milyon TL).....	73
Tablo 4. 24. Çarşamba SYD Vakfında şartlı sağlık yardım programından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan toplam kaynak (TL).....	73
Tablo 4. 25. Türkiye geneli kronik hastalık yardımından faydalanan kişi sayısı ve toplam ödenen tutar (milyon TL).....	74

Tablo 4. 26. Çarşamba SYD Vakfında kronik hastalık yardımından faydalanan kişi sayısı ve toplam ödenen tutar (TL).....	74
Tablo 4. 27. Çarşamba SYD Vakfında diğer sağlık yardımlarından faydalanan kişi sayısı ve ödenen toplam tutar (TL)	74
Tablo 4. 28. Şartlı eğitim yardımları okul kademelerine ve cinsiyete göre fayda sahibi sayısı	75
Tablo 4. 29. Türkiye geneli şartlı eğitim yardımından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan toplam kaynak (milyon TL).....	76
Tablo 4. 30. Çarşamba SYD Vakfında şartlı eğitim yardımından faydalanan kişi sayısı ve toplam aktarılan kaynak (TL).....	76
Tablo 4. 31. Çarşamba SYD Vakfında Kovid-19 salgını döneminde yapılan yardım türleri, hane sayısı ve yapılan yardımların tutarları	79
Tablo 5. 1. Sosyal yardımlardan faydalanan kişi sayısı, yüzdesi ve yardım alma periyodu	81
Tablo 5. 2. Sosyal yardımlar ihtiyacınızı karşılıyor mu?	83
Tablo 5. 3. Sosyal yardımların miktarı yeterli mi?.....	84
Tablo 5. 4. SYDV dışında herhangi bir kurumdan yardım alıyor musunuz?	85
Tablo 5. 5. Sosyal yardımlar, yardım almadan önceki yaşam koşullarınızda herhangi bir değişim meydana getirdi mi?	88
Tablo 5. 6. Sosyal yardımlar yoksulluğu azaltıyor mu?	90
Tablo 5.7. Herhangi bir arazi kaydınız var mı?.....	91
Tablo 5. 8. Sosyal yardımlara muhtaç olmamayı nasıl değerlendirirsiniz?.....	91
Tablo 5. 9. Sosyal yardımların adil bir şekilde verildiğini düşünüyor musunuz?	93
Tablo 5. 10. Sosyal yardımlardan faydalanabilmek için referans olması gerektiğini düşünüyor musunuz?.....	93
Tablo 5. 11. Alınan yardımlar siyasi tercihlerinizi etkiliyor mu?.....	95
Tablo 5. 12. Mevcut iktidar değişirse yardımların kesileceğini düşünüyor musunuz?	95

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Satın alma gücü paritesi kullanılarak medyan gelirin % 50 gelir elde eden yoksulların dağılımı (%) (TÜİK, 2019)	25
Şekil 2.2. Eşdeğer hane halkı kullanılabilir ve hane halkı tipine göre yoksulluk oranı, 2018, 2019 (TÜİK, 2019)	26
Şekil 2.3. Eşdeğer hane halkı kullanılabilir eğitim durumuna göre yoksulluk oranı, 2018, 2019 (TÜİK, 2019)	27
Şekil 3.1. Hane halkı tipine göre yıllık ortalama eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri (TL), 2019,2020 (TÜİK, 2020).....	50
Şekil 3. 2. Yıllık ortalama esas iş geliri değişimi (%) (TÜİK, 2020)	54

GİRİŞ

Yoksulluk, her toplumda etkili olan bir problemdir. Yoksulluk, insanların üretim ilişkilerinde bulunmaya başladığı dönemlerden itibaren var olmasına rağmen, sosyal bir sorun olarak kabul edilmesine 17. yüzyılın ilk dönemlerinde rastlamak mümkündür. (Benli ve Yenihan, 2018: 3). Sosyal bir sorun olmasından kasıt, yoksulluk olgusunun yoksul olan bireyin sadece kendisini değil, çevresindeki insanları da etkilemesidir. Şiddet, gecekondulaşma, göç, suç, sosyal dışlanma, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi toplumsal sorunları beraberinde getirmesi sosyal bir sorun olduğunun göstergesidir.

Sosyal bir sorun haline dönüşmesiyle birlikte yoksulluk artık çok boyutlu bir kavram olmuştur. Bu durum da yoksulluğun tanımlanmasını zorlaştırmıştır. Üzerinde görüş birliği olan bir yoksulluk tanımı bulunmamaktadır. Yoksulluğun bilimsel olarak ilk tanımlarından biri 1901 yılında Seebohm Rowntree tarafından yapılmıştır. Ona göre yoksulluk, toplam kazançların, biyolojik varlığın devam için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesidir (Benli ve Yenihan, 2018: 2-3). Toplumların değişimine bağlı olarak yoksulluk kavramının tanımı da değişmiştir.

Toplumların ekonomik ve sosyal yapılarında sanayileşme ile beraber birtakım değişiklikler olmuştur. Bu değişimin hızı ve gerçekleşme biçimi ülkeden ülkeye, toplumdan topluma ve hatta bölgeden bölgeye değişmektedir. Bu değişimde; toplumların kültürel zenginlikleri, zihin dünyası, ekonomik yapısı, doğal kaynaklara sahipliği, gelişmişlik seviyesi, insan gücü nitelikleri, toplumsal potansiyeli, dinsel inançları, etnik yapıları vb. gibi toplumsal özellikleri önemli belirleyici etkenler olmaktadır (Ak, 2016: 297). Bu yüzden ülkeler kendi demografik, sosyal ve ekonomik yapılarına uygun yoksullukla mücadele politikaları geliştirmektedirler. Bu politikalar illere hatta ilçelere göre bile farklılıklar içermektedir. Her toplumun yoksulluk görünümü farklı olduğu için mücadele yöntemi de farklı olmaktadır.

Yoksulluk, ekonomik bir kavram olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal bir olgudur. “Yoksulluk nedir?” sorusunun cevabı genelde günlük temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek maddi imkânının olmaması şeklindedir. Ancak bu yoksulluğun eksik tanımlanmasına yol açar. Yoksulluğu sadece ekonomik olarak algılamamak gerekir. Kişi başına düşen milli gelirin düşüklüğü yanında, ortalama ömür, okuma

yazma oranı, beslenme, barınma, sağlık hizmetlerinden yararlanma ve temiz içme suyundan ve ifade özgürlüğünden mahrum olma durumları da göz önünde tutulmalıdır.

Yoksulluğa tam anlamıyla hakim olabilmek ve yoksulluğun tüm boyutlarını eksiksiz bir şekilde kavrayabilmek için sadece tanımını yapabilmek değil aynı zamanda yoksulluğun tarihini bilmek gerekir. Bu yüzden bu çalışmada yoksulluğun tarihinden de detaylı olarak bahsedilmektedir. Çünkü yoksulluk tarihini bilmek demek yaşanan yoksulluğun sebebine uygun mücadele yöntemini belirlemek demektir.

Tarihsel süreç içerisinde değişen devlet anlayışlarına göre mücadele yöntemleri de değişmektedir. Merkantilist sistemde korumacı devlet anlayışı hakimdir. Gelişebilmek için aktif bir devlete ihtiyaç vardır. Fizyokrasi düşüncesine göre, devlet anlayışı doğal düzene dayanmaktadır. Gelişmek üretime bağlıdır. Klasik ekole göre ise, üretim faktörleri aktif olduğu sürece devlet müdahalesi olmadan yoksulluk ortadan kalmaktadır. Keynes-müdahaleci sosyal devlet anlayışına göre, devletin müdahalesi olmadan yoksulluk ortadan kalkmaz. Neo- liberal yaklaşım, devletin ekonomideki etkinliğinin azaltılması gerektiği fikrini savunmaktadır. Neo-liberalistlere göre devletin sosyal güvenlik harcamaları devlete külfettir. Kapitalist sistem ise yoksulun kendisini sorumlu tutar. Çalışmadığı için yoksul duruma geldiğini, çalışırsa bu durumdan kurtulacağını savunmaktadır. Böylece hem kendine ucuz iş gücü ortaya çıkarmakta hem de devlete külfet olmalarını engellemektedir. Marksist sistem ise kapitalist sistemi bu yönde eleştirmektedir. Çünkü bu sisteme göre, kapitalist sistem yoksulluğu ortadan kaldıracak güçte olduğu halde kendine ucuz iş gücü çıkarmak için kasten kaldırmamaktadır. Sosyal devlet anlayışına göre ise, yoksullukla mücadele devletin görevidir (Öztürk, 2010: 80-90).

Görüldüğü gibi değişen devlet anlayışlarına göre yoksulluğa bakış açısı ve mücadele yöntemleri de farklılık göstermektedir.

Türkiye’de, 1961 anayasasıyla birlikte devlet sosyal devlet anlayışı ile yürütülmektedir. Devletin yoksullukla mücadele konusunda birçok program ve projesi mevcuttur. Bu program ve projeleri Sosyal Hizmetler, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, belediyeler gibi kurumlarla yürütmektedir. Bu kurumlar içinde en aktif olan kurum

SYDV'lerdir. SYDV'ler Türkiye'de her il ve ilçelerde bulunmaktadır. Görevlerine aktif bir şekilde devam etmektedir.

Giriş bölümünde, yapılan çalışmanın amacı, önemi, problemi, konusu ve metodolojisinden bahsedilecektir.

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bilindiği üzere her çalışmanın bir yöntemi, metodu vardır. Önemli olan bu yöntemin, çalışmanın araştırma ve hedeflerine en uygun olanının seçilmesidir. Seçilen bu yöntemle araştırmanın daha sağlıklı sonuçlar vermesi beklenir.

Sosyal bilimlerde yararlanılan iki tür yöntem vardır. Bunlar nicel ve nitel yöntemlerdir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma desenlerinden Fenomenoloji (Olgu Bilim) kullanılmıştır. Fenomenoloji, insanların belirli bir fenomen veya kavramla ilgili anlayışlarını, duygularını, bakış açıları ve algılarını ifade etmelerini sağlayan ve bu fenomeni nasıl deneyimlediklerini tanımlamak için kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir. En kapsamlı anlamıyla fenomenoloji, tek bir kişiye ait olan yaşanmış deneyimlerin toplamına atıfta bulunur. Fenomenolojik araştırmalarda araştırılacak "fenomene" vurgu yapılarak katılımcıların bu fenomene ilişkin algıları ve bakış açıları, bu fenomeni nasıl anlamlandırdıkları, fenomeni nasıl deneyimledikleri ve bu deneyimlerini nasıl betimledikleri üzerine odaklanılmaktadır. Kurucusu Edmund Husserl'dir. Fenomenolojik yaklaşımda, araştırmalarda aslında farkında olduğumuz ama derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgular üzerinde odaklanılmaktadır. Fenomenolojinin ana varsayımı yalnızca deneyimlerle yaşananların bilinebileceğidir. Bu yaklaşımın diğerlerinden farkı ise bireylerin deneyimlerinden yola çıkarak evrensel varsayımlarda bulunulabilmesidir. Mesela bir durum çalışması ile karşılaştırılırsa, durum çalışması bir kişinin, grubun ya da olayın detaylı araştırılmasıdır. Fakat bireylerin deneyimi burada söz konusu değildir. Bu çalışmada fenomenolojik yaklaşımın kullanılmasının sebebi, katılımcıların, yoksullukla mücadele kapsamında yapılan yardımların yoksulluğu azaltmadaki etkisi hakkında bireysel deneyim ve görüşlerine başvurulmasıdır.

Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir

(Karataş, 2015: 63). Niçin? Nasıl? Ne şekilde? Gibi sorulara cevap aramaktadır (Öztürk, 2020).

Nitel araştırmanın amacı bir olgunun ya da az bilinen bir sorunun derinlemesine incelenmesi ve anlaşılmasının sağlanmasıdır (Şimşek, 2018: 90).

Peki, hangi durumlarda nitel araştırma yapılmaktadır? Herhangi bir toplumsal durumu anlama ve bu durumun açıklanması gerektiğinde yapılır. Aynı zamanda kompleks bir konuya ayrıntılı bir anlayış getirmek, çalışmadaki katılımcıların bir problem veya konuyu hangi bağlam veya ortamda ele aldıklarını anlamak için, nicel araştırmaları izlemek ve nedensel teori veya modellerin bağlantı veya mekanizmalarını açıklamak için nitel araştırma yapılır. Bazı durumlarda da nicel ölçümler ve istatistiksel analizler probleme uymadığı için nitel araştırma kullanılmaktadır (Creswell, 2018: 48).

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bunun sebebi, yoksullukla mücadele kapsamında SYDV'lerin fonksiyonlarının toplumun yoksulluk derecesinde meydana getirdiği değişimi, yapılan yardımların siyasi amaç taşıyıp taşımadığını detaylı bir şekilde öğrenebilmek için “niçin, nasıl ve ne şekilde” sorularının yanıtlanmasında nicel araştırma yönteminin yetersiz kalması ve nitel araştırma yönteminin kullanılmasıyla daha detaylı bilgilere ulaşılacak olmasından kaynaklanmaktadır.

1.1 Araştırmanın Amaçları

Yoksulluk her çağda etkisini gösteren bir problemdir. Toplumun her döneminde ülkenin refah seviyesini artırabilmek için yoksullukla mücadele edilmiştir. Yoksulluk sadece ekonomik değildir. Her toplumun yoksulluk göstergesi farklıdır. Bu yüzden yoksulluk göstergelerine göre farklı çözüm stratejileri geliştirilmiştir.

Ülkemizde de yoksullukla mücadele için birçok proje uygulanmaktadır. Bunlar özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları aracılığıyla yürütülmektedir. Birçok dernek, Aile Bakanlığı'na bağlı sosyal hizmetler, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile belediyeler yoksullukla mücadele etmektedirler.

Bu çalışmanın amaçları, yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının fonksiyonlarının ele alınıp, bu fonksiyonların yoksulluğun

azaltılması yönünde etkisinin olup olmadığının araştırılması ve sosyal yardımların siyasi tercihler üzerindeki etkisinin tespit edilmesidir. Aynı zamanda, sosyal yardımların nepotist ve klientalist politikalardan etkilenme ölçütü ve sosyal yardımların yoksulları tembelleştirdiği yönündeki neo liberalist görüşün Çarşamba ilçesindeki yoksullar üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taramasında yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlar konularında yaygın çalışmalar mevcuttur. Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının etkisi üzerine farklı il ve ilçelerde yapılmış olan araştırmalar da vardır. Ancak Çarşamba ilçesinde bu konuda yapılmış bir çalışma yoktur. Ayrıca bu çalışmada yoksullukla mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının etkisine ilave olarak sosyal yardımların siyasi tercih üzerindeki etkisi de araştırılmıştır. Bu konuda bir yüksek lisans çalışması vardır. Okuroğlu(2011), “Türkiye’de Yoksulluk ve Siyasal Davranış: Serdivan Merkezli Bir Çalışma” isimli yüksek lisans tezinde Serdivan ilçesindeki yoksulların siyasal bakış açıları ele alınmıştır. Sosyal yardımların siyasi tercihler üzerindeki etkisi konusunda derinlemesine bir çalışma yapılmamıştır.

Yoksullukla mücadelede SYDV’lerin etkisi Çarşamba ilçesi evreni etrafında incelenmiştir. Aynı zamanda sosyal yardımların siyasi tercihler üzerindeki etkisi de analiz edilmiş olan bu çalışmanın literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Temel Problemleri

Araştırma problem cümlesi, “Yoksullukla mücadelede SYDV’lerin fonksiyonlarının rolü nedir?” ve “sosyal yardımlar siyasi tercihler üzerinde etkili midir? sorularıdır. Bu problem cümlesinin alt problemleri şu şekildedir:

- Sosyal yardımların yoksulluğun azaltılmasındaki rolü nedir?
- Sosyal yardımların dağıtımı adil bir şekilde yapılmakta mıdır?
- Sosyal yardımların verilmesinde referans rolü bulunmakta mıdır?
- Sosyal yardımların siyasi tercihi belirlemedeki rolü nedir?

Bu sorular doğrultusunda yapılan araştırmayla SYDV fonksiyonları detaylı bir şekilde analiz edilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda siyasi bir amaç ve siyasi tercihleri etkileyip etkilemediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.4. Veri Toplama Yöntemi

Nitel araştırma tekniklerinden yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte mülakat soruları daha önceden hazırlanmıştır ancak esneklik payı vardır. Mülakat esnasında katılımcının durumuna göre sorularda değişiklik yapılabilir veya daha detaylı bilgi elde edebilmek için soru eklenebilir. Katılımcının yorumu da önemlidir. Çalışmada bu tekniğin kullanılmasının sebebi de, problem hakkında daha detaylı bilgi elde etmektir. Bu yüzden mülakat esnasında katılımcılara yorumlama hakkı verilmiş ve daha detaylı bilgiye ulaşabilmek için katılımcıya ek sorular sorulmuştur. Arazi durumunun kullanım durumu, yardım aldıktan sonra araziye kullanma durumunda değişim olup olmadığı soruları yöneltilmiştir.

1.5. Verilerin Analizi

Saha araştırması sonucunda toplanan veriler tablolaştırılmıştır. Toplanan bu veriler bulgular bölümünde analiz edilmiştir. Analiz yöntemi olarak betimsel analiz kullanılmıştır.

Betimsel analiz içerik analizini önceleyen, elde edilen verileri düzenleyip yorumlayarak okuyucuya sunmayı ve görüşülen veya gözlenen bireylerin görüşlerini net olarak yansıtmayı amaçlayan nitel veri analiz yöntemidir. Bulgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerinin açıklanması ve gerekirse farklı olgular arasında karşılaştırmalar yapılması da betimsel analiz açısından önem arz etmektedir (Erdoğan, 2020: 15).

Bu analiz yönteminin kullanılmasının amacı ise bireylerin sorulara verdiği cevaplarının değerlendirilerek birbiriyle karşılaştırılması ve bu görüşlerin çalışmada net olarak yansıtılmasıdır. Görüşler çalışmanın bulgular kısmında alıntı olarak eklenmiş ve birbirleriyle karşılaştırılmıştır.

1.6. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışmanın evrenini, Çarşamba SYDV'den yardım alan 9803 adet kayıtlı dosya, örneklemini ise bu kayıtlı dosyalar içinden seçilen 30 adet katılımcı oluşturmaktadır.

Saha çalışması 01.10.2021-31.12.2021 tarihleri arasında yapılmıştır. Bir katılımcı ile görüşme yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Pandemiye dolayı çok uzun bir görüşme yapılamamıştır.

Örnekleme yöntemi olarak rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme türü, evrendeki bütün öğelerin eşit ve bağımsız belirlenme ihtimalinin olduğu örnekleme yöntemidir. Rastgele örneklemede araştırmacının önyargılarının, evrenden örnekleme belirlenmesi üzerinde olabilecek olumsuz etkisi de giderilmektedir (Baltacı, 2018: 238).

Bu örnekleme yönteminin kullanılmasının sebebi, araştırmanın nitel araştırma olmasından ve amacına uygun olarak SYDV'lerden yardım alan kişilerden seçilen örneklemelerin deneyimleri hakkında derinlemesine araştırma yapılmasına olanak sağlamasındandır.

Saha çalışması sırasında bazı sınırlılıklarla karşılaşmıştır. Pandemiden dolayı görüşmecilerle birden fazla görüşme imkanı olmamıştır. Aynı zamanda sosyo-ekonomik durumlarını ifşa etmek istemedikleri için çekimser cevaplar vermişlerdir. Sosyal yardımların dağıtımını konusunda adil davranılması ve referans rolünün bulunması sorularında da çekimser davranmışlardır. Bunun nedeninin aldığı yardımların kesileceği korkusu olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde yoksulluğun kuramsal ve kavramsal çerçeve için Marx'ın ekonomi kuramından yararlanılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde, yoksullukla mücadeleden bahsedilecektir. Alt başlıklar olarak da yoksullukla mücadele yaklaşımları, yoksullukla mücadelede devletin değişen rolü, sosyal devlet, dünyada ve Türkiye'de yoksulluk sorunu konularına değinilecektir. Ayrıca dünyada ve Türkiye'de yoksullukla mücadele için uygulanan politikalar ve yapılan yardım ve projelerden bahsedilecektir.

Dördüncü bölümde sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları hakkında genel bir bilgi verildikten sonra Türkiye geneli ve Çarşamba İlçesi olarak SYDV'nin yoksullukla mücadele faaliyetlerinden bahsedilecektir. Yoksullukla mücadele için yapılan yardım türlerine değinilecek ve istatistiksel veriler paylaşılacaktır. Toplanan veriler tablo halinde sunulup betimsel analiz yöntemiyle analiz edilecektir.

Beşinci bölüm bulgular ve değerlendirme bölümüdür. Bu bölümde saha araştırması sonucu elde edilen verilerin tablolandırılıp betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Son bölüm sonuç bölümüdür. Bu bölümde tüm bilgiler toplanıp analiz edilmiş ve çalışma sonuca bağlanmıştır. Ayrıca birtakım önerilerde bulunulmuştur.

2. YOKSULLUĞUN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.5. Yoksulluğun Tarihi

Yoksulluk insanlık tarihinden beri vardır. Beaudoin'e göre, veba ve savaşın gelmesiyle yoksulluk krizleri 14. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Tarihin ilk dönemlerindeki yoksulluk görünümü açlıktı. O dönemlerdeki yoksulluk tanımı günlük yemek ihtiyacını karşılayacak maddi imkanın olmamasıdır. Aynı avcı-toplayıcı toplumlardaki gibi. Onlarda günlük yiyeceklerini karşılayabilecek kadar avlanmakta veya tarım için gerekli kaynaklara ulaşmaya çalışmaktadırlar. Yemek, su, barınak... Başka bir kaygıları da yoktur. Günlük gıda ihtiyaçlarını karşılayabilecek imkanı olmayanlar yoksul olarak görülmektedirler. Çünkü o zamanın şartlarına göre zenginlik karnı tok yatmak yani günü kurtarmaktır. Herkes o şekilde geçinmekte ve günlük yiyeceğini karşılamaya çalışmaktadır. Tek kaygıları topluluğun ayakta kalabilmesidir (Beaudoin, 2017: 49).

Modern zaman öncesi yoksulluğun dayanaklarının açlık, kölelik, savaş, doğal afetler ve salgın hastalıklar olduğunu söyleyebiliriz. Toplumlarda çoğu konjonktürel kitle yoksulluğu yaşamaktadır.

16. yüzyılda kapitalizmin ortaya çıkması ile yoksulluk artık farklı bir boyuta taşınarak toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Artık yoksulluk kronik açlık olarak değil yetersiz beslenme olarak tanımlanmaktadır.

Avrupa'da 16. Yüzyılın sonu ve 17. Yüzyılın başlarından itibaren kapitalizmle başlayan bugünkü yoksulluk, toplumsal sorunlara yol açacağı endişesiyle değerlendirilmiş, birlikte var olma mecburiyetinden hareketle yoksulların çalıştırılarak gelir seviyelerini artırma yoluna gidilmiştir (Öztürk, 2015: 71).

Kapitalist dönemdeki bu yaklaşım ucuz iş gücü olarak adlandırılmaktadır. Hem kişilerin kendi yoksulluklarını kendilerinin gidermeleri istenmekte, hem de kapitalist sistem kendisine külfet olmayacak şekilde ucuz çalışanlar ayarlamaktadır. Burada kasti yoksulluktan bahsedilebilir. Yoksulluk bir şekilde azaltılabilir ancak ucuz iş gücünden yararlanmak istenildiği için bir çözüm yoluna gidilmemektedir. Hatta ortaçağ Avrupa'sında süre giden sadaka kültürü bu dönemde ortadan kaldırılmış ve kendilerine ucuz işgücü ortaya çıkartılmıştır. Kişiler makul fiyata çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Çok iş az para politikası sürdürülmektedir. Bu dönemde yoksul çalışarak toplum içinde yer edinebilmektedir.

Marx'ın geçimlik ücret teorisi de tam bu noktadan bahsetmektedir. Teoriye göre, kapitalist üretimin genel eğilimi, ücretlerin ortalama standardını artırmak değil, aksine dibe çekmek ya da emeğin değerini az ya da çok minimum değerine itmektir. Burada dikkat çekici olan doğal kıtlıklar değil, aksine düzenli bir ucuz emek arzı göz önüne alınırsa eğer, kapitalizmin ücretleri, onları daha insani bir düzeye çıkaracak mevcut artığı olduğunda bile, geçimlik düzeyde kasten tutmasıdır (Sullivan, 2018: 136).

20. yy Refah döneminde yoksulluk kamusal sorun olarak görülmüş ve devletin yapması gereken bir görev olarak düşünülmektedir. Yoksulluk refah devleti öncesinde ise daha çok hayırseverlik kapsamına girmektedir.

Refah dönemi sonrasında neo-liberal dönem etkisini göstermektedir. Neo-liberal küreselleşme ortamı, sanayileşmiş Batı ülkelerindeki refah devleti uygulamaları ve kurumlarının güçlü bir saldırıya uğradıkları bir ortamdı. (Buğra, 2008: 73) Neo-liberalizm, esas olarak yoksulluğu ve nedenlerini yoksulun üzerine yıkmaktadır. Örneğin neo-liberal söylem, devletin sosyal güvenlik harcamalarının yoksulları tembelleştirdiğini ve onları emek güçlerini satmak için emek piyasasına girmekten alıkoyduğunu vurgular (Kaya Özçelik, 2013: 426).

Türkiye'deki yoksulluğun durumuna bakılacak olursa; 1980'ler Türkiye için önemli bir yapısal dönüşüm sürecidir. 24 Ocak 1980'de uygulamaya konan yeni ekonomi programı ile ekonomik, toplumsal yapıda köklü bir değişim gerçekleşirken 1990'lı yıllarda peş peşe yaşanan krizler sonrasında ekonomi küçülmüş, işsizlik artmıştır. Küreselleşme süreci, neo-liberal politikalar ve ekonomik krizlerin birleşik etkileri ülkede gelir dağılımının bozulmasına, toplumsal kesimler arasındaki uçurumun derinleşmesine ve yoksulluğun artmasına yol açmış ve Türkiye, gelirin nispeten eşit dağıldığı bir ülke olmaktan çıkıp, zengin ile yoksul arasındaki farkların uçurum niteliğini hak edecek boyutlara ulaştığı bir ülke haline gelmiştir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 68).

2.6. Yoksulluk Kavramı ve Kültürü

Yoksulluk, tanımlanması güç bir kavramdır. Üzerinde fikir birliğine varılmış bir tanımı yoktur. Bunun sebebi de yoksulluğun çok boyutlu bir kavram olmasıdır. Çünkü yoksulluk sadece ekonomiyle, maddi kaynakların eksikliği ile tanımlanacak bir kavram değildir. Değişen yaşam koşullarına göre birçok yoksulluk görünümü

ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı literatürde birbirine yakın birçok yoksulluk tanımına rastlamak mümkündür. Tanımı farklılaştıran unsurlar ise, ekonomik konjonktür, toplumsal alışkanlıklar, sosyo-kültürel değişimler vb. şeklinde sıralanabilir.

Yoksulluğun bilimsel olarak ilk tanımlarından biri 1901 yılında Seeböhm Rowntree tarafından yapılmıştır. Rowntree yoksulluğu, “toplam kazançların, biyolojik varlığın devam için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesi” olarak tanımlamaktadır (Benli ve Yenihan, 2018: 2-3).

Türk Dil Kurumu yoksulluğu, yoksul olma durumu olarak tanımlamaktadır. Buna ek olarak da sefillik, sefalet, fakirlik, muhtaç, ihtiyaç sahibi, kısraklık, verimsizlik, yetersizlik gibi anlamlarının da olduğunu belirtmektedir (TDK).

Yoksulluğun çok boyutlu olduğu 1995 Copenhagen Summit and Millennium Development Goals’de ifade edilmiştir. Burada yoksulluk görünüşleri şu şekilde belirtilmektedir:

- Sürdürülebilir bir yaşam sağlayabilmek için gelir ve üretken kaynakların eksikliği
- Açlık ve yetersiz beslenme
- Kötü sağlık
- Eğitim ve diğer temel hizmetlere erişememe ve sınırlı erişim
- Hastalıktan kaynaklanan maluliyet ve ölümlerin yüksek olması
- Evsizlik ve uygun olmayan barınma koşulları
- Güvenli olmayan çevre ve sosyal ayrımcılık
- Katılım eksikliği ve dışlanma
- Karar alma süreçlerinde, sosyal ve kültürel yaşama katılamama (Özdemir ve İslamoğlu, 2017: 144).

Kavramsal olarak yoksulluk, insanın temel ihtiyaçlarını kapsamaktadır. İnsanın yaşamını sürdürebilmesi için, beslenme ihtiyacıyla birlikte, sosyo-kültürel ihtiyaçların da karşılanması gerekmektedir. Sosyo-kültürel ihtiyaçların içerisinde barınma, giyim, sağlık, eğitim, kültür vb. gibi ihtiyaçları katabiliriz.

Marx, yoksulluğu, düşük vasıflı işçileri hakları olan gelirlerinden yoksun kılan sistemik sömürü çerçevesinde alır. O, yoksulluğun incelenmesine dair analitik bir çerçeve ortaya koymuştur. Bunu dört temel noktada açıklamıştır: Birincisi,

yoksulluğun, kapitalist sistemin özgül dinamiklerinden, bilhassa karı artırma arayışından kaynaklandığını gösterdi. İkincisi, bu durumun yönetici sınıfın, yani sınıf altı kesimlerin yoksulluğunu devam ettirecek üretim araçlarını denetleyenlerin çıkarına olduğunu ortaya koydu. Böylece sınıf mücadelesi kuramı ortaya çıktı. Üçüncüsü, propaganda etkinlikleriyle, sınıf bilincini harekete geçirmenin kapsamlı biçimde ana hatlarını ilk kez ortaya koydu. Bu ana hatlar, yoksulluk yazgılarının ancak alttan bir muhalefetin gelmesiyle düzeltebilecekleri öncülüne dayanıyordu. Dördüncüsü, yoksullaşmaya karşı bir bakıma dinsel bir umut ve iyimserlik öğretisi sundu (Sullivan, 2018:108).

Tüm bu tanımlamalar yoksulluğun çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Bu ise yoksulluk sorunun çözülmesini zorlaştırmaktadır.

Yoksulluk Kültürü ise yoksulluğu içinde yaşanan şartların etkilediği davranışlar ve tutumlar dizisidir. İlk defa, gelişmekte olan ülkelerdeki büyük kentlerde göçler nedeni ile oluşan sefalet mahallelerinde yoksulluk içinde yaşayan insanların yaşam tarzlarını ifade etmek için Amerikalı antropolog Oscar Lewis tarafından kullanılmıştır (Aksan, 2012: 14).

Yoksulluk kültürünün temel özellikleri Lewis'e göre şunlardır:

1- Yoksulluk kültürü içinde yaşayanların toplumsal kurumlarla ilişkisi pek sağlıklı değildir. Yoksullar arasında sendikalı olma, siyasi partilere üyelik yoktur. Yani işbirliği ve örgütlenme yönünden çok zayıftırlar. Siyasetle çok az içli dışlı oldukları için düzene karşı hareketlerde kullanılmaları mümkün değildir. Okuma yazma oranları ve eğitime talepleri düşüktür. Bankalar, hastaneler, çok katlı mağazalar, müze ve sanat galerilerine pek az girip çıkarlar.

2- Gecekondu mahallelerinde imar ve konut koşulları berbattır. Birçok evin tek yatak odası vardır.

3- Aile oldukça kalabalıktır. Ailede çocukluk dönemi yoktur. Çocuklar cinsiyetle oldukça erken yaşta tanışırlar. Nikâhsız evlilikler dikkat çeker. Kocalar, çocuklarını ve kadınlarını çok sık terk ederler.

4- Bireysel düzeyde, toplumdaki ayrı tutulma korkusu, çaresizlik, aşağılık duygusu, zayıf benlik yapısı, içgüdülerin kontrol edilmemesi, bugünü yaşama, yarını pek düşünmeme, kendini bırakma ve tevekkül, erkeğin büyüklüğüne olan yaygın inanç dikkat çekmektedir (Lewis, 1965: LIII-LVI).

Türkiye’de yoksulluk kültürü çerçevesinde Orhan Türkdoğan’ın çalışması vardır: Türkdoğan’a göre batı ülkelerinde 19. yüzyılda başlayan sanayileşme, kent merkezlerinin kırsal alanlardan yoğun göçler almasına sebep olur. Bu kentlerde yeterli ve güçlü olanaklarının olmayışı nedeni ile ekonomik sosyal birçok anlamda problemler yaşayan bireyler kendilerini barındıracak ucuz konut ve yaşama sahalarına hücum etmişlerdir. Söz konusu durum, göç edenlerin aynı koşullardaki diğer bireylerle kentlerin sefalet çevrelerinde kolonileşmesine, dolayısıyla da “sanayileşmesiz kentleşme” sürecinin bir sonucu olan gecekonduların doğmasına neden olmuştur. Bu bireyler yaşadıkları fiziksel ve sosyal ortamın etkisi ile benzer tutum ve hayat tarzlarını paylaştıkları için, var oldukları toplumun egemen kültüründen ayrılarak zamanla kendilerine özgü bir yan kültür alanı oluşturmuşlardır. İşte bu yan kültür alanı ise genellikle yoksulluk kültürü olarak ifade edilen ortak yaşam tarzını anlatır (Türkdoğan, 1977).

2.7. Yoksulluk Türleri

Yoksulluğun türleri mutlak yoksulluk-görelî yoksulluk, gelir yoksulluğu-insani yoksulluk, kırsal yoksulluk-kentsel yoksulluk, geçici yoksulluk-kronik yoksulluk türlerine değinilmiştir.

2.7.1. Mutlak ve Görelî Yoksulluk

“*Mutlak yoksulluk*”, bireyin geçimini sağlayabilmek için ihtiyaç duyduğu kaynaklardan yoksun kaldığı bir duruma işaret eder (Marshall, 2005:825). Başka bir deyişle bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için ihtiyacı olan gıdaları temin edememeleri olarak tanımlanmaktadır. Ancak mutlak yoksulluğu sadece gıda eksikliği olarak tanımlamak dar bir tanımlama olarak kalacaktır. Gıda dışında kalan ihtiyaçlarında karşılanamaması olarak tanımlandığından daha geniş bir mutlak yoksulluktan bahsedilmiş olmaktadır.

Mutlak yoksullukta yoksul olanla olmayana ayırt etmek için en çok kullanılan yaklaşım “Temel İhtiyaçlar Yaklaşımı”dır. Bu yaklaşımda asgari temel ihtiyaçlar belirlenerek, bunları karşılamaya yetecek asgari tutarlar hesaplanır ve bu miktara göre yoksulluk sınır belirlenir. Ancak bu yoksulluk sınırı sabit değildir. Dönemden döneme, ülkeden ülkeye hatta şehir ve ilçeye göre değişebilmektedir. Çünkü her toplumun ihtiyacı farklılık gösterir.

Bu yaklaşıma göre, belirlenen bu kriterler evrensel olarak geçerli görülmemekte, geçim standardının aynı yaş ve fiziksel özelliklere sahip kişiler için nerede yaşadıkları fark etmeksizin, benzer özellikler taşıdıkları fikri doğrultusunda belirtilen standardın altında kalanlar yoksul kabul edilmektedir (Giddens, 2005: 309).

1990 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programında yapılan bir araştırmaya göre ise net bir mutlak yoksulluk sınırının olmadığı ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişim düzeylerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu araştırmaya göre gelişmiş ülkelerde yaşayan insanların günlük kalori ihtiyacı 3390, gelişmekte olan ülkelerde yaşayan insanların günlük kalori ihtiyacı 2480, gelişmemiş ülkelerde yaşayan insanların günlük kalori ihtiyacı ise 2070 olarak belirlenmiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, mutlak yoksulluk sınırını ABD Doları üzerinden belirleyerek bu sınırın, az gelişmiş ülkeler için kişi başı günlük 1 ABD Doları, Latin Amerika ve Karayipler için kişi başı günlük 2 ABD Doları, Türkiye'nin de içinde bulunduğu ve Doğu Avrupa'yı kapsayan bölge için kişi başı günlük 4 ABD Doları olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca gelişmiş ülkeler içinse mutlak yoksulluk sınırı günlük kişi başı 14,4 ABD Doları olarak belirlenmiştir (Benli ve Yenihan, 2018: 5).

"*Görelî Yoksulluk*", bireyin ya da grubun, toplumun diğer üyelerine kıyasla sahip oldukları kaynakları (başka bir deyişle, onların görelî yaşam standartlarını) gösterir (Marshall, 2005:825). Kısaca toplumdaki ortalama refah düzeyine erişememek olarak tanımlanmaktadır. Görelî yoksulluk, kişinin kendi yaşam düzeyini, kendinden daha yüksek bir gelir grubu ile karşılaştırması sonucu ortaya çıkmaktadır. Görelî yoksulluk bir eşitsizlik ölçütüdür. Yani karşılaştırma esasına dayanır. Aynı ülke içinde farklı bölgelerde görelî yoksulluk ile hareket edilmesi halinde daha zengin bölgelerin daha yoksul bölgelere kıyasla, yaşam standartlarının daha yüksek olmasından dolayı görelî yoksulluk sınırı daha yüksek olmaktadır. Buradan yapacağımız çıkarıma göre zengin bölgedeki yoksul sayısı fakir bölgedeki yoksul sayısından fazladır. Görelî yoksulluk bu anlamda yoksulluğu çözüme yetersiz kalabilmektedir. Çünkü gerçek yoksul bilinmemektedir. Zengin olan bölgede birey ihtiyaçlarını karşıladığı halde yoksul kabul edilebilirken, bu bireyden daha düşük gelir seviyesine sahip ve ihtiyaçlarının ne kadarını karşılayabildiği bilinmeyen bir kişi bölgenin yoksulluk sınırının üstünde kaldığı için yoksul kabul edilmemektedir. Bu ise ülkenin yoksulluk oranlarını doğru bir şekilde yansıtmamaktadır.

Ülkeler gelişmişlik düzeylerine göre ele alındığında mutlak yoksulluk kavramı gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde kullanılırken, göreceli yoksulluk kavramı ise gelişmiş ülkelerde kullanılmaktadır.

2.7.2. Gelir Yoksulluğu ve İnsani Yoksulluk

“Gelir Yoksulluğu”, kişi veya hane halkının yaşamlarını sürdürmek ya da asgari yaşam standardını karşılamak amacıyla ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için yeterli miktarda gelirin elde edilememesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Burada belirlenen yoksulluk sınırının altında bir gelire sahip olan hane yoksul kabul edilmektedir. Yoksulluk sınırı ise asgari yaşam geçimini sağlamak için gerekli gelirdir. Gelir yoksulluğu, mutlak yoksulluğa benzemektedir.

“İnsani Yoksulluk”, yaşam standardını belirleyen yaşam süresi, beslenme, okur-yazarlık gibi temel insani olanaklardan yoksun kalmak şeklinde tanımlanabilir. İnsani yoksulluk, üç kriterden yola çıkılarak belirlenmektedir. Birinci kriter, bireyin yaşam süresidir. Ortalama bir ömür altında gerçekleşen ölüm oranlarına bakılır. Ortalama bir ömür altındaki ölüm sayısı fazla ise sağlık açısından yoksulluk vardır diyebiliriz. Sağlık koşulları açısından gelişmemiş toplumlarda buna bağlı olarak ölüm sayısında artış olmaktadır. İkinci kriter, eğitim seviyesidir. Eğitim imkanlarına ulaşım oranına bakılır. Çocuklarda ki okula gitme oranları, eğitim kurumuna ulaşım imkanları, eğitim kurumunun kapasitesi gibi durumlar eğitimdeki yoksulluğun ölçütleridir. Bunların eksikliği eğitim yoksulluğunu ortaya çıkarır. Üçüncü kriter, ekonomik ve sosyal imkânlardır. Bunlar da sağlıklı içme suyu, 5 yaş altı çocukların ölümlerinin yüzdesi, temel sağlık hizmetlerinden mahrumiyet yüzdesi gibi durumlara bakılmaktadır.

2.7.3. Kırsal ve Kentsel Yoksulluk

“Kırsal Yoksulluk”, tarımla uğraşan bireylerin yoksulluğudur. Tarımda makineleşmenin artmasıyla kırsal alanda işsizlik artmıştır. Tarımsal aletler olmadan önce birkaç kişinin yapabildiği bir işi tarımda makineleşmeden sonra tek kişi yapabilmektedir. Böylece kırsal alanda bireye olan ihtiyaç azalmış, işsizlik ise artmıştır. Bu durum ise kırsal yoksulluğun artmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda kırsal alanda, sağlık imkanları, eğitim olanakları, çoğu kamu hizmeti ve kültürel faaliyetlerin eksikliği de mevcuttur.

“Kentsel Yoksulluk”, makineleşmenin artması ve sanayi devrimine bağlı olarak artan fabrikalaşmadan dolayı kırdan kente göç etmişlerdir. Bu insanlar düşük gelire çalıştırılmışlar ve bu da kent yoksulluğunu ortaya çıkarmıştır. Kentsel yoksulluk daha çok, gelir düzeyindeki yetersizlik ve tüketim düzeyindeki düşüklükte kendisi gösterir. Kent yoksulluğunu etkileyen sekiz farklı etmen şöyle ifade edilebilir: Yetersiz gelir, yetersiz ve istikrarsız kaynak sahipliği, yetersiz barınma, kamusal altyapı hizmetlerinin yetersizliği, sosyal güvenlik mahrumiyet, yoksulların hukuk sisteminin işleyiş sürecinde yeterince korunamaması, yoksul kesimlerin karar alma süreçlerindeki etkisizliği ve güçsüzlüğü, yoksul kesimlerin sessizliği (Dinçoflaz, 2009: 34-35).

2.7.4. Geçici ve Kronik Yoksulluk

“Geçici Yoksulluk”, daha çok ekonomiyle ilgilidir ve dönemsel yoksulluk olarak da adlandırılabilir. Geçici yoksulluğu sebep olan etmenler arasında işten çıkarmalar, ekonomik krizler, olağanüstü durumları sayabiliriz. Eğer bu geçici yoksulluğa çözüm bulunamazsa kalıcı yoksulluğa dönüşebilir.

“Kalıcı(Kronik) Yoksulluk”, çok boyutlu ve karmaşıktır. Uzun süreli, hatta doğduğundan beri yoksul olan hatta yoksul olarak ölen insanları kapsamaktadır. Yoksulluğun kronik hale gelebilmesi için 5 yıl sürmesi gerekmektedir. Farklı ülkelerde farklı etmenler kronik yoksulluğa sebep olabilir. Bu yüzden homojen değildir. Sağlık durumu, yaş, fiziksel ve zihinsel engellilikten dolayı çalışmamak kronik yoksulluğa sebep olan etmenler arasında sayılabilir.

2.8. Yoksulluğun Ölçüm Yöntemleri

Bu bölümde Yoksulluğun ölçüm yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir. “Mutlak ve Görelî Yoksulluğun Ölçüm Yöntemleri”, “Gelir Yoksulluğu Ölçüm Yöntemleri”, “İnsani Yoksulluğun Ölçüm Yöntemleri” ana başlıklarına değinilmiştir.

2.8.1. Mutlak ve Görelî Yoksulluğun Ölçüm Yöntemleri

Mutlak yoksulluğun ölçüm yönteminde ilk önce asgari tüketim ihtiyaçları belirlenir. Mutlak yoksulluk ölçümünde kullanılan diğer kıstas ise, uluslararası karşılaştırmalarda kullanılan “kişi başına düşen günlük tüketim harcaması” sayılarıdır. Bu yoksulluk ölçümünde gıda ve gıda dışı harcama bileşenleri göz önünde tutulmaktadır.

Gıda harcama bileşenlerinde ölçüm, uluslararası standartlara uygun olarak bir kişinin günlük alması gereken kalori miktarına göre yapılır. “Gıda yoksulluk oranı” ise, fert başına tüketimin gıda yoksulluk sınırının altında kalan hane halkının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak hesaplanır.

Gıda dışı harcama bileşenlerinin belirlenmesi için gıda yoksulluk sınırına, gıda dışı mal ve hizmet payının da eklenmesi gerekmektedir. “Gıda dışı yoksulluk sınırının” belirlenmesi için ise, toplam tüketimleri gıda yoksulluk sınırının hemen üstünde olan hanelerin toplam harcama içindeki gıda dışı harcama payı kullanılır. Bu pay yıllık hane halkı bütçe anketi verilerine göre sürekli güncellenmektedir. Gıda dışı yoksulluk sınırı, bu payların yapısı, oranı ve dağılımına göre gıda ve gıda dışı mal ve hizmetleri kapsayacak şekilde belirlenir. “Gıda ve gıda dışı yoksulluk oranı” ise, fert başına düşen tüketimi gıda ve gıda dışı yoksulluk sınırının altında kalan hane halkının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak hesaplanmaktadır (Altay, 2005: 166).

Görelî yoksulluk türünün ölçümü için öncelikle refah ölçüsünün belirlenmesi gerekir. Gelir yoksulluk sınırı olan bu ölçü amaca göre “ tüketim (harcama) veya gelir düzeyi” olarak tespit edilir. Eşdeğer kişi başına düşen tüketim harcaması medyan değerinin %50’si “görelî yoksulluk sınırı” olarak tanımlanmıştır (Altay, 2005: 166).

2.8.2. Gelir Yoksulluğu Ölçüm Yöntemleri

Gelir yoksulluğunun ölçümünde, açlık sınırı, kafa sayım oranı, yoksulluk açığı endeksi, sen endeksi, kareli yoksulluk açığı, sen-shornock-thon endeksi, watts endeksi, yoksulluktan çıkma zamanı endeksi, FGT endeksi, gini katsayısı gibi yöntemler kullanılmaktadır.

“*Kafa Sayım Oranı*”, en basit, en eski, en çok kullanılan ve en genel ölçüm yöntemidir. Yoksulluk sınırının altında kalan kişilerin toplam nüfusa oranını gösterir. Ancak bu, yoksulluk çizgisine yaklaştırmak için ihtiyaç duyduğu gelir miktarı konusunda bilgi vermediği için eleştirilmektedir.

“*Açlık sınırı*”, bir kişinin ihtiyacı olan minimum gıda giderini karşılayabilecek gelir düzeyi ile ölçülür. Tıbben bir insanın yaşamını sürdürebilmesi için gerekli kalori miktarı 2800-3000, ağır işlerde çalışan bireyler için ise 3200-3800 kalori olarak belirtilmektedir (Öztürk, 2010: 36).

TÜRK-İŞ Araştırmasına göre 2021 Şubat ayında; Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 2.718,89 TL'dir (TÜRK-İŞ, 2021).

“Yoksulluk Açığı Endeksi”, Yoksulluk sınırının altına düşen bireyleri, yoksulluk sınırına göre oranlayan ölçümdür. Yoksulluk endeksi, kafa sayım endeksi gibi yoksullar arasındaki gelir dağılımına duyarlıdır. Endeks toplum içindeki yoksulluk derecesi hakkında bilgi vermektedir. Ve hanenin gelirinin yoksulluk çizgisinin ne kadar gerisinde olduğunu tespit eder. Yoksulluk çizgisine yaklaştıkça yoksulluk açığı endeksi azalır.

“Sen Endeksi”, Ünlü iktisat bilimci Amartya Kumar SEN tarafından geliştirilen bu endeks *“Kafa Sayısı Endeksi”* ve *“Yoksulluk Açığı Endeksi”* ne yönelik eleştirilerden doğmuş ve bu eksiklikleri gidermeye çalışmıştır.

“Kafa Sayım” ve *“Yoksulluk Açığı”* ortalaması ile yoksulluğun ağırlıklandırılmış *“Gini Katsayısı”* bileşiminden oluşur. Böylece yoksulların sayısı, derinliği ve yoksullar arasındaki gelir dağılımı farklılıkları dikkate alınmıştır (Özdemir, 2017: 195).

“Kareli Yoksulluk Açığı (Yoksulluk Şiddeti)”, Yoksulluk açığı karesinin yoksulluk sınırına göreli ortalamasıdır. Endeks, yoksulluk sınırının bir oranı olarak, yoksulluk açığının ağırlıklı toplamı olarak ifade edilebilir. Bir tür FGT sınıfı yoksulluk ölçüm yöntemidir (Özdemir, 2017: 193).

“Sen-Shornock-Thon Endeksi”, Sen endeksinden geliştirilmiştir. Sen endeksinin pratik kullanım alanını geliştirmek için 1995'te Shorrocks tarafından önerilen modifiye edilmiş ölçüm yöntemidir. Ortaya Çıkan endeks, 1979 yılında Thon tarafından önerilen başka bir endeksle tutarlı olduğu için bu endekse Xu tarafından Sen-Shorrocks-thon Endeksi adı verilmiştir (Özdemir, 2017: 196).

SST Endeksi genellikle bölgesel yoksulluk karşılaştırmaları için kullanılmaktadır. Daha fazla yoksul var mı? Yoksullar daha yoksul mu? Yoksullar arasında yüksek eşitsizlik var mı? Gibi sorulara cevap üretmektedir.

“Watts Endeksi”, İlk dağılıma duyarlı yoksulluk önlemi 1968'de Watts tarafından önerildi. Endeksin kullandığı veriler: bireysel gelir veya harcamalar ile yoksulluk nüfus rakamlarıdır. Bu teoriye göre, yoksulluğun azaltılması için, yoksul

bireylere transfer elden 1 birim para, zenginlere transfer edilen 1 birim paradan daha geniş bir katkı sağlar.

“*FGT Endeksi*”, Foster, Greer ve Thornbecke tarafından 1984 yılında geliştirilmiştir. Endeks yoksulluğu değişik alt gruplara ayırıştırabilmektedir. Böylece yoksul kitle birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış değişik sosyoekonomik veya bölgesel gruplara bölünmektedir.

“*Gini Katsayısı*”, Yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliğinin en yaygın olarak kullanılan ölçütü olan Gini katsayısı, İtalyan istatistikçi Corrado Gini tarafından geliştirilmiştir. Gini katsayısı değeri sıfır ile bir arasında değişmektedir. Gelir dağılımı dengesizlikleri azaldıkça katsayının değeri sıfıra, arttıkça bire yaklaşmaktadır. Yani gini katsayısı 0 ise, gelir eşit olarak dağılmaktadır. Gini katsayısının değeri gelir düzeyinin büyüklüğüne değil, farklı gelir düzeyleri arasında kalan kimselerin sayısına bağlı bulunmaktadır (Özdemir, 2010: 27).

Yukarıdaki açıklamalara bakarak gini kat sayısının hiçbir zaman 0 olamayacağını söyleyebiliriz. Çünkü hiçbir ülkede tam anlamıyla adil bir gelir dağılımından bahsedilemez. Eğer tam adil bir dağılım olsaydı o zaman da yoksulluktan bahsedilemezdi. Günümüzde ise yoksulluk tüm toplumların sorunlarından biridir.

Gini katsayısının 1 olamayacağını da söyleyebiliriz. Çünkü gini katsayısının 1 olması demek tüm gelirlerin tek bir kişide toplanması demektir ki bu mümkün değildir ve hiçbir ülkenin bu boyuta varacak derece adil olmadığını iddia edemeyiz. Yoksullara yönelik yapılan yardımlar ve zenginlerin fakirlere yardımcı olması bir nebze de olsa yoksullara katkı sağlamaktadır. Fakat tamamen yoksulluğu ortadan kaldırmadığı için gini katsayısı 1 olamaz.

Aşağıdaki tabloda TÜİK istatistik verilerine göre Türkiye'nin bölgesel gini katsayısı gösterilmektedir: Tablo 2.1'e göre 2015 yılından 2018 yılına kadar sürekli artış halinde olan gini kat sayısı 2019 yılında düşmüştür yani sıfıra yaklaşmıştır. Bu demek oluyor ki gelir dağılımındaki dengesizlikte azalma meydana gelmiştir.

Tablo 2. 1. Hane halkı kullanılabilir gelire göre gini katsayısı, 2015-2019 (TÜİK, 2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
Türkiye	0,386	0.396	0,400	0,403	0,387

2.8.3. İnsani Yoksulluk Ölçümleri

Bu ölçüm için gerekli olan parametrelerin çok fazla olması demektir. Yani ölçüm kolay değildir. Refah ve mutluluk eksenli birçok ölçüm yöntemi kullanılmaktadır. Bunlar: “İnsani Gelişme ve Yoksulluk Endeksleri”, “Toplumsal Cinsiyet Gelişmişlik ve Eşitsizlik Endeksleri”, “Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi”.

“İnsani Gelişmişlik Endeksi”, 1990 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından geliştirilmiştir. 1990 yılından bugüne UNDP tarafından İnsani Gelişme Raporlarında yer verilen İnsani Gelişmişlik Endeksi (İGE) insani yoksulluğu ölçen bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu yaklaşım Amartya Sen’in önderliğini yaptığı Kapasite Yaklaşımına dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre yoksulluk gelir/tüketim noksanlığı olarak değil, kapasite yoksunluğu olarak tanımlanır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın her yıl yayınladığı İGE uzun ve sağlıklı yaşayabilmek, bilgili olabilmek ve iyi bir yaşam standardına sahip olabilmek olmak üzere her ülkenin en önemli üç kapasitesindeki ilerlemelerini gösterir (Zor, 2020: 41-42).

Ülkelerin birbirleriyle mümkün olduğunca iyi biçimde kıyaslanabilmesi için İGE, özellikle Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü’nden (UNPD) (beklenen ortalama yaşam süresi verileri), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) İstatistik Enstitüsü’nden (UIS) (ortalama öğrenim süresi ve beklenen öğrenim süresi verileri) ve Dünya Bankası’ndan (kişi başına GSMH verileri) sağlanan uluslararası veriler temel alınarak hazırlanıyor (UNDP, 2020).

1990-2019 yılları arasında ise Türkiye’nin İGE değeri 0,583’ten 0,820’ye yükseldi. Bu, toplamda %40,7’lik artış anlamına geliyor. Türkiye’nin 2019 yılındaki İGE değeri 0,820 oldu. Bu değerle Türkiye, çok yüksek insani gelişme kategorisinde yer aldı ve 189 ülke ve toprak arasında 54. oldu. Aşağıdaki tabloda Türkiye’nin her İGE göstergesi açısından kaydettiği ilerleme değerlendiriliyor. 1990-2019 yılları arasında Türkiye’de doğuştan beklenen yaşam süresi 13,4 yıl; ortalama öğrenim süresi 3,6 yıl ve beklenen öğrenim süresi 7,7 yıl arttı. Türkiye’de kişi başına Gayrisafi Milli

Hasıla (GSMH) 1990-2019 yılları arasında yaklaşık %121,4 oranında artış gösterdi (UNDP, 2020).

Tablo 2.2. Tutarlı zaman serisi verileri ve yeni hedef ölçütlere göre Türkiye'nin İGE eğilimleri (UNDP, 2020)

	Doğuşta beklenen yaşam süresi	Beklenen öğrenim süresi	Ortalama öğrenim süresi	Kişi başına GSMH (2017 SGP Dolar)	İGE değeri
1990	64,3	8,9	4,5	12.514	0,583
1995	67,0	9,6	4,8	13.490	0,611
2000	70,0	11,1	5,5	15.239	0,660
2005	72,4	11,9	6,1	17.999	0,696
2010	74,5	13,8	7,2	19.867	0,739
2015	76,5	16,2	8,0	25.719	0,801
2016	76,9	16,4	7,6	26.122	0,808
2017	77,2	16,4	7,7	27.571	0,814
2018	77,4	16,4	7,7	27.864	0,817
2019	77,7	16,6	8,1	27.701	0,820

“İnsani Yoksulluk Endeksleri”, İnsani yoksulluk, kişinin ortalama bir yaşam standardına sahip olamamasıdır. UNDP, 1998 yılında yayınlanan İnsani Gelişme Raporu’nda gelişmiş ülkeler için de bir “insani yoksulluk indeksi” geliştirmiş bulunuyor.

Gelişmekte olan ülkeler için İnsani Yoksulluk İndeksi (HPI) şu üç kritere göre hesaplanmaktadır:

- Yaşam süresi: 40 yaşın altında yaşam beklentisi olanların oranı,
- Eğitim süresi: Okuma-yazma bilmeyen yetişkinlerin oranı,
- Makul bir yaşam standardı: Sağlıklı içme suyuna sahip olmayan nüfusun, temel sağlık imkânlarından yoksun olan nüfusun ve 5 yaşın altında olan ve yeterli beslenemeyen nüfusun toplam nüfusa oranlarının toplamı (Yar, 2015: 19).

Gelişmiş ülkeler için İnsani Yoksulluk İndeksi (HPI) aşağıdaki kriterlere göre hesaplanmaktadır:

- Yaşam süresi: 60 yaşın altında yaşam beklentisi olanların oranı,
- Eğitim: Eğitimden yoksun kalanların oranı,
- Makul bir yaşam standardı: Yoksulluk sınırının altında yaşayanların oranı,
- Sosyal dışlanma: Uzun dönem işsizlik oranı (YAR, 2015: 19).

“*Toplumsal Cinsiyet Gelişmişlik Endeksleri*”, Toplumdaki kadın ve erkekler arasındaki farklılıkları ortaya koyar. TCGE hesaplaması için, kadın ve erkekler için ayrı ayrı İGE hesaplanması ve bu iki endeksin karşılaştırılması gerekir.

“*Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlik Endeksleri*”, Kadın ve erkeği; sağlık, güç (yetki) ve işgücü piyasasındaki konumuna göre karşılaştıran bir göstergedir. Sağlık boyutunu üreme sağlığı temsil eder. Farklı dizinlerin genel ortalamasının geometrik ortalaması ile hesaplanır.

“*Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksleri*”, İnsani yoksulluk endeksi yerine kullanılmaya başlamıştır. Bu endekste bireylerin yoksunlukları hane halkı bazında sağlık, eğitim ve yaşam standardı başlıkları altında verilen 10 temel göstergeye ait, hane halkları anketlerinden elde edilen ham veriler kullanılarak hesaplanır. Çok boyutlu yoksulluğun tespitinde kullanılan yoksunluklar ve endeksteki ağırlıkları şu şekilde sıralanmıştır (Ak vd., 2018: 33).

Tablo 2. 3. Yoksunluklar ve endeksteki ağırlıkları (Cerev ve Yenihan, 2018)

Eğitim	Eğitim Süresi 1/6
	Çocukların Eğitime Devamı 1/6
Sağlık	Çocuk Ölümü 1/6
	Beslenme 1/6
Yaşam Standardı	Elektrik 1/18
	Kanalizasyon 1/18
	Temiz İçme Suyu 1/18
	Konut Zemini 1/18
	Mutfakta Kullanılan Yakıt Türü 1/18
	Varlık Sahipliği 1/18

2.9. Yoksulluk Yaklaşımları

Yoksulluk tanımları bu kavrama yönelik yaklaşımlara göre farklılık göstermektedir. Yoksulluğu tam olarak tanımlayabilmek ve anlayabilmek için farklı yaklaşımları ve bu yaklaşımların bakış açılarını ele almak gerekmektedir. Bu yaklaşımlar şunlardır: Parasalcı yaklaşım, Kapasite(yapabilirlik) Yaklaşımı, Sosyal Dışlanma Yaklaşımı, Katılımcı Yaklaşım.

2.9.1. Parasalcı Yaklaşım

Parasalcı yaklaşım, “Fayda Teorisine (Pragmatist yaklaşım)” dayanır. Buna göre kişisel refahın ölçütü, mal ve hizmetlerin tüketimi ile sağlanan fayda veya tatmindir. Fayda fonksiyonunu ve faydaya dayalı talep fonksiyonunu belirlemek güç olduğundan dolayı gelir (tüketim) faydayı temsilen gösterge olarak kullanılır. Daha fazla paraya sahip olanların daha fazla refaha sahip olduğu varsayılır ve bu kişiler yoksul kabul edilmez (Dini ve lipit, 2009:5, Akt. Özdemir ve İslamoğlu, 2017: 146-147).

2.9.2. Kapasite (Yapabilirlik Yaklaşımı)

Amartya Sen tarafından geliştirilmiştir. Sen’e göre refah, toplumda yaşamak için gerekli fonksiyonları yerine getirebilecek kapasiteye sahip olmaktır. Bireyler temel kapasitelerini yitirirlerse yoksulluk ortaya çıkar (Özdemir ve İslamoğlu, 2017:147).

Kapasite yaklaşımı, parasalcı yaklaşım gibi gelir ve tüketimi ele almamaktadır. Bu yaklaşımda daha çok bireylerin yetenekleri ön plandadır. Nussbaum’un oluşturduğu yetenek listesi bu yaklaşımı açıklamaktadır.

Nussbaum, kapasite (yetenek) yaklaşımı şu şekildedir: İnsanın ortalama ömür yaşının sonuna kadar yaşayabilmesi, sağlıklı olabilmek ve yeterince beslenmek için sağlıklı barınma şartlarına sahip olma, şiddet ve saldırıdan uzak kalmak, duyuları kullanabilmek, okuryazarlık dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere yeterli bir eğitimle bilgilendirilmiş ve geliştirilmiş, dışımızdaki şeylere ve insanlara bağlı olabilmek; bizi seven ve önemseyenleri sevmek, yokluklarına üzülme, bir iyilik anlayışı oluşturabilme, hayvanlar, bitkiler ve doğa dünyası için ve onlarla ilişki içinde yaşayabilme, gülebilmek, oynamak, yaratıcı aktivitelerden zevk almak, siyasi katılım, ifade özgürlüğü ve örgütlenme hakkına sahip olmak, mülkiyete (hem arazi hem de taşınır mallar) sahip olma ve diğerleriyle eşit temelde mülkiyet haklarına sahip olma, başkalarıyla eşit bir şekilde iş arama hakkına sahip olmak (İEP).

2.9.3. Sosyal Dışlanma Yaklaşımı

Sosyal dışlanma kavramı ilk olarak Fransa’da ortaya çıkmıştır. Bazı sosyal grupların marjinalleşmesi ve bun sosyal grupların deneyimledikleri yoksunluklarını ve yoksulluklarını tanımlamak için kullanılan kavramdır. Sosyal dışlanma yaklaşımına göre yoksulluk çok katmanlı ve dinamiktir. Cinsiyet, ırk, etnik köken,

din, engellilik ve işsizlikle bağlantılıdır. Sosyal grupların topluma katılamaması yoksulluğun hem nedeni hem de sonucudur (Dini ve Lippit, 2009: 8).

2.9.4. Katılımcı Yaklaşım

Yoksulluğun nedenini yoksulların sürece dahil edilmemesi olarak görmektedir. Bu yüzden çözümü yoksulların karar alma sürecine dahil edilmesinde bulmaktadır.

Katılımcı yaklaşım, yoksulluğu çok boyutlu olarak ele alır. Refahın artması önemlidir.

2.10. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenleri iki kategoride toplamak mümkündür. Yoksulluğu oluşturan sosyo-ekonomik ve yapısal sorunlar makro nedenleri, kişinin kendisinden kaynaklanan sorunlar ise mikro nedenleri oluşturmaktadır.

2.10.1. Yoksulluğun Makro Nedenleri

Bireyin kontrolü dışındaki olaylardan kaynaklanan nedenlerdir. Küreselleşmenin etkileri, nüfus artışı, enflasyon, ekonomik kriz ve büyüme hızları, tasarruf ve yatırım oranlarındaki yetersizlikler, düşük rekabet gücü, kaynakların etkin kullanılmaması ve yolsuzluklar, sosyal güvenlik sistemlerinin yetersizliği, iş gücü piyasasındaki yapısal bozukluklar ve işsizlik, doğal afetlere de neden olabilecek düzeyde coğrafi farklılıklardan kaynaklanabilecek mekansal nedenler ve en nihayetinde siyasi nedenler yoksulluğun başlıca makro nedenleri olarak sıralanabilir (Özdemir ve İslamoğlu, 2017: 162).

Hızlı nüfus artışına bakacak olursak, bu durum kişi başına düşen gelirin düşmesine neden olmaktadır. Bu da beraberinde yoksulluğu getirmektedir. Kalabalık ailelerde gelir yetersizliği dışında çocukların yetersiz beslenmesi, yetersiz eğitim gibi yoksulluklar da yaşanmaktadır. Bu durum da yoksulluğun gelecek kuşaklara aktarılması demektir.

Enflasyonun yükselmesi de yoksulluğa sebep olmaktadır. Çünkü enflasyon artması demek, mal ve hizmet fiyatlarının artması demektir. Düşük ücretli kişiler bundan çok fazla etkilenmektedir. Yoksulları daha da artmaktadır.

Ekonomik krizlerin yoksulluğa etkisi iki türlü olmaktadır. Ülke içinde ekonomik kriz de çıkabilir, küresel boyutta da ekonomik kriz yaşanabilmektedir. Her

iki durumda da talep ve üretim durmaktadır. Buna bağlı olarak da işçi çıkarılmakta ve böylece yoksulluk artırmaktadır.

Ekonomik büyümenin yoksulluğu hangi yönde etkilediği konusunda görüş birliği yoktur. Ekonomik büyüme yoksulluğu artırmakta mıdır? Yoksa azaltmakta mıdır? Bu konuya değinen Kuznets hipotezine göre, büyüme döneminde gelir dağılımında önce eşitsizlik artar arkasından kişi aşına düşen gelir belirli seviyeye geldikten sonra eşitsizlik azalır. Fields'e göre, ekonomik büyüme bazı durumlar da yoksulluğu artırmakta bazı durumlarda ise azaltmaktadır. Morawetz ise, büyüme hızıyla belirli bir zamandaki gelir dağılımı ve gelir dağılımında zaman içinde gözlenen eğilim arasında net bir ilişki olmadığı ve mutlak yoksulluğun arttığı ülkeler arasında büyüme hızının düşük olduğu ülkeler yanında yüksek olduğu ülkelerin de bulunduğu sonucuna varmıştır (Şenses, 2006: 150).

Tasarruf ve yatırım oranlarının düşüklüğü daha çok gelişmekte olan ülkelerde ki yoksulluk nedenidir. Kaynak kalmadığı için yatırım da yapılamamaktadır. Çünkü gelir yetersizdir.

Düşük gelire sahip ülkelerde gelir yetersizliğinden yüksek kalitede ürün üretememekte ve markalaşmaya gidilememektedir. Bu durumda rekabet gücünü düşürmektedir.

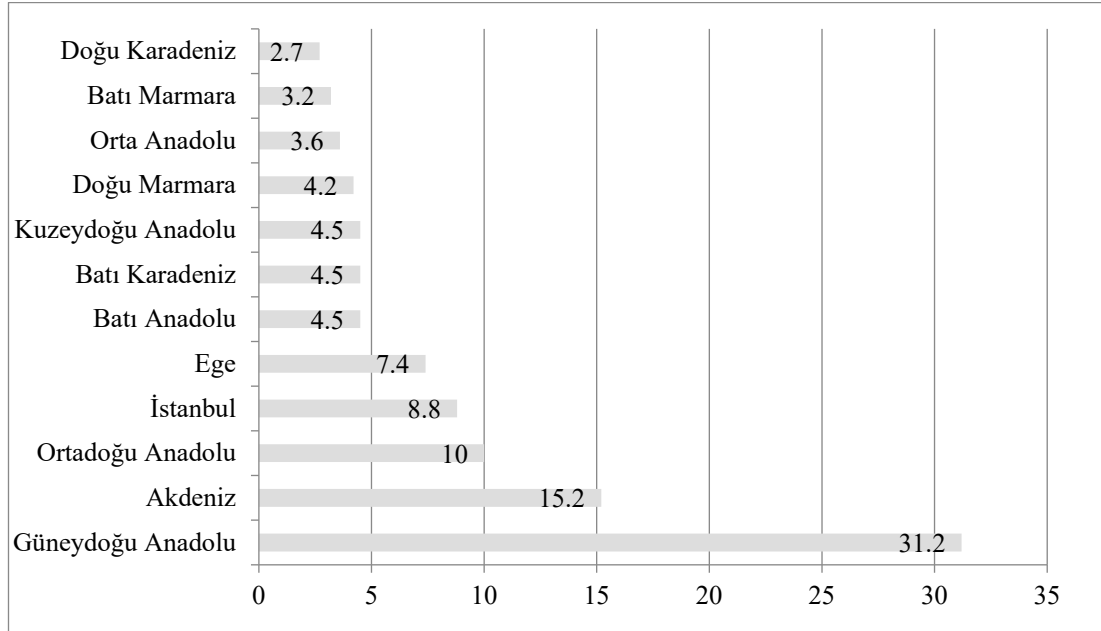
Makro nedenlerden bir diğeri de yolsuzluktur. Yolsuzluk ve yoksulluk genellikle devleti oluşturan toplumda, huzur, istikrar ve barışı bozabilecek nitelikte olayların kaynağıdır. Yolsuzluklar yoksulluğa da yol açar. Yoksulluk ise, toplumda yolsuzluğun zeminini oluşturur. Yoksulluğun azaltılması için öncelikle yolsuzluğun ortadan kaldırılması gerekir (Gültekin, 2015: 417).

Sosyal güvenlik sistemindeki eksiklikte yoksulluğa sebep olmaktadır. Az gelirlili ülkelerde sosyal güvenlik sistemi zayıftır. Sistem tüm çalışanları kapsamamaktadır. Bu durumda yoksulluğa sebep olmaktadır. Sosyal güvencesi olmayan birey sağlık koşullarından da mahrum olabilmektedir.

İşsizlik yoksulluğun bir diğer makro nedenlerindedir. Ekonomik krizler, ekonomik büyümenin yetersiz kalması işsizliğe sebep olabilmektedir. Günümüze bakacak olursak; Aralık/2019 da Çin'in Wuhan kentinde ve Mart/2020'de de ülkemizde ortaya çıkan Covid/19 salgını ekonomik krizlere sebep olmuştur. Salgının yayılmasını engellemek adına birçok iş yerine çalışma koşullarında kısıtlama

getirilmiştir. Bu durumda bu iş yerleri ekonomik olarak çökmüş ve kendilerine dahi yetecek kadar gelirleri kalmadığı için işçilerini çıkarmak zorunda kalmışlardır. Bu durum da yoksulluğa sebep olmaktadır. Bu durumu salgın hastalıkların yoksulluğa etkisine de örnek verebiliriz. Salgın hastalıklar da bu gibi durumlardan dolayı yoksulluğa neden olmaktadır.

Coğrafi farklılıklar, iklim ve doğal afetler de yoksulluğa sebep olmaktadır. Tarıma dayalı bölgelerde yoksulluk daha fazlayken sanayileşen bölgelerde yoksulluk azalmaktadır. Türkiye’de Güneydoğu Anadolu bölgesinin yoksulluk oranı daha fazladır. Bunun sebebi tarıma dayalı ekonomik faaliyetlerinin olmasıdır. Bu bölgelerde iç göç çok fazladır. Kırdan kente göç yaşanmaktadır. Sebebi de yoksulluğun fazla olmasıdır.

Şekil 2.1. Satın alma gücü paritesi kullanılarak medyan gelirin % 50 gelir elde eden yoksulların dağılımı (%) (TÜİK, 2019)

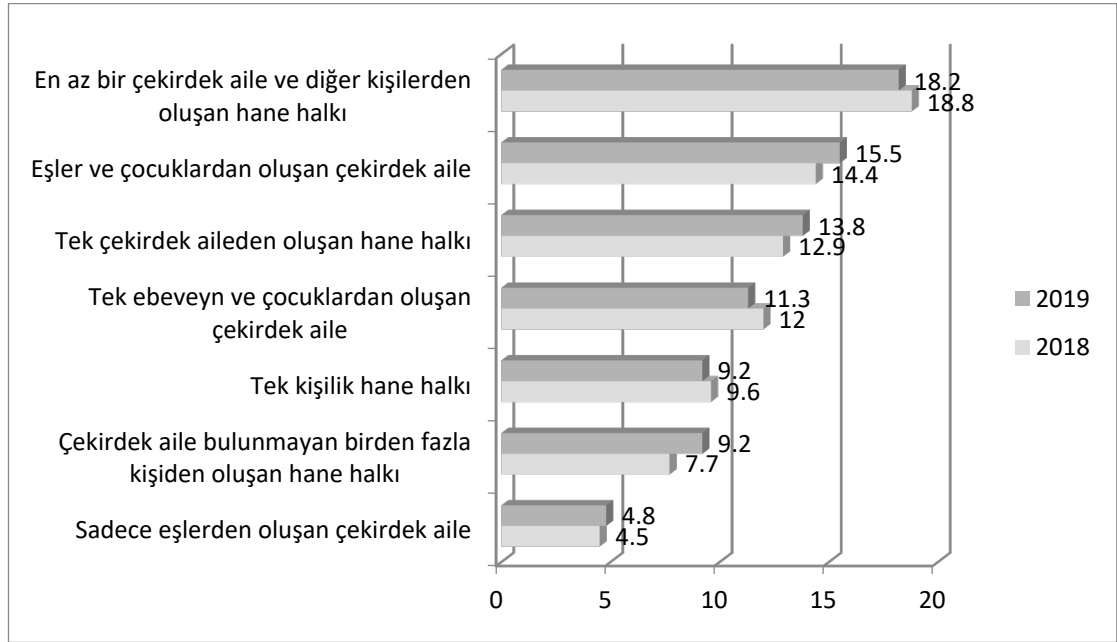
Ayrıca kuraklık, sel, deprem gibi doğal afetler de yoksulluğa sebep olmaktadır. Bunlar insanların ekonomik kaynaklarında tahribata sebep olmaktadır. Özellikle sel ve kuraklık tarım ürünlerinde büyük kayıplara sebep olmaktadır. Böylece yoksulluk ortaya çıkmaktadır.

Savaş, terör gibi siyasi olaylar da yoksulluğa sebep olmaktadır. Bu durumlar kaynakların savunma amaçlı kullanılmaktadır. Yoksulluk için kaynak oluşturulamamaktadır. Çünkü ilk önce ülkenin güvenliğinin sağlanması gerekmektedir.

2.10.2. Yoksulluğun Mikro Nedenleri

Mikro nedenler kişinin kendisinden kaynaklanan nedenlerdir. Yoksulluğun mikro nedenleri arasında ise hane halkı özellikleri, cinsiyet, eğitim sayılabilir.

“Hane halkı özellikleri”, hanedeki kişi sayısı arttıkça (özellikle çocuk sayısı) yoksulluğun artacağı düşünülmektedir. Çünkü ne kadar çok kişi o kadar çok gelir demektir. Çocuklardan gelir gelemeyeceği için hanede bulunan çalışabilecek güçteki kişiye geçim sorumluluğu yüklenmektedir. Bu durumda kazanç yetersiz gelmekte ve çocukların erken yaşta okuldan alınıp çalışma hayatına girmesine neden olmaktadır. Yine tek ebeveynli hanelerde de yoksulluk daha fazla kendini göstermektedir. Evin geçimini ve çocukların bakımını tek ebeveyn karşılamak zorundadır. Bu durum yoksulluğu şiddetlendirmektedir.

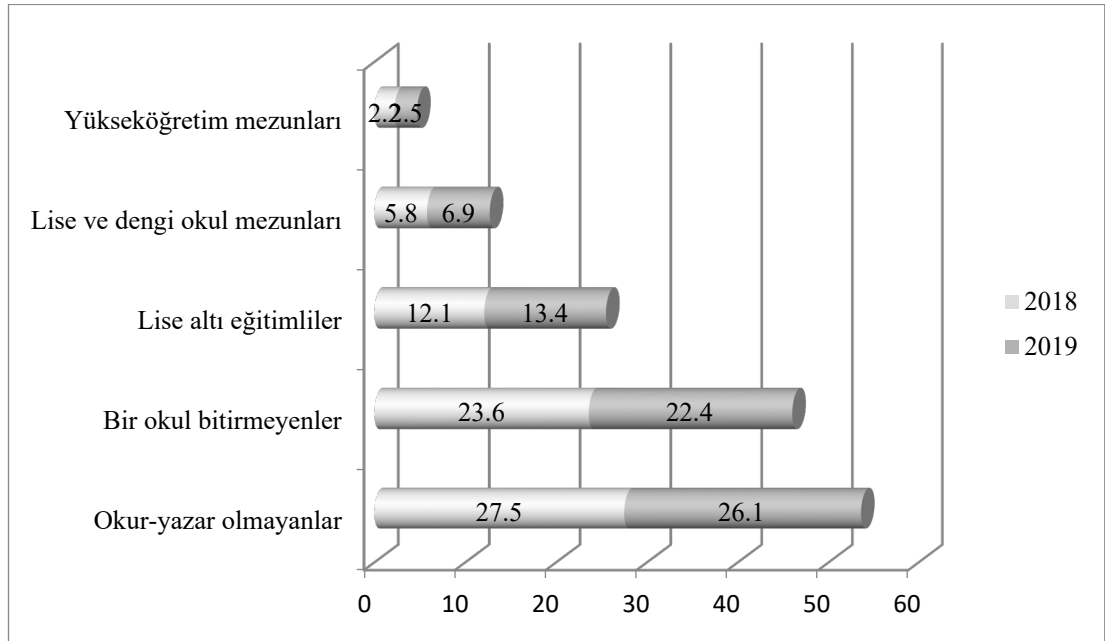

Şekil 2.2. Eşdeğer hane halkı kullanılabilir ve hane halkı tipine göre yoksulluk oranı, 2018, 2019 (TÜİK, 2019)

Bir önceki paragrafta bahsedilen durum, Şekil 1-2’de somut olarak görülmektedir. Burada yoksulluk oranı en yüksek kategori hane birey sayısı en kalabalık olandır. Kalabalık hanenin yoksulluk oranı bir önceki yıla göre düşmüştür fakat hala araştırma yapılan kategoriler arasında zirvededir. Yoksulluk oranı en düşük olan kategori ise sadece eşlerden oluşan çekirdek ailedir. Yani birey sayısı en az olan haneler bu kategoriyi oluşturmaktadır.

Cinsiyet açısından bakılacak olursa, kadınların üzerlerine yüklenen sorumluluklardan dolayı iş gücüne katılamaması kadın yoksulluğunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Geleneksel görüşe göre kadın erkek arasında iş bölümü vardır ve kadının yeri evdir. Kadın çocuk bakar ve evin işleriyle ilgilenir. Bu durumdan dolayı kadın iş hayatına atılamamıştır. Bunun sonucu olarak, eşleriyle anlaşamayan hatta şiddet gören kadınlar herhangi bir ekonomik geliri olmadığı için boşanamamakta bu zor hayata katlanmak zorunda kalmaktadır. Bu durum kadının sadece maddi değil aynı zamanda manevi olarak da yoksullaştığının göstergesidir. Günümüzde ise çoğu kadın erkeklere göre daha düşük ücretli işlerde çalışmaktadır.

“Eğitim”, Hane halkı özelliklerinde bahsedildiği gibi gelir düzeyi düşük olan aileler çocuklarını erken yaşlarda okuldan alıp eve destek olması için işe girmelerine neden olmaktadır. Bu durum da yoksulluğu gelecek kuşaklara aktarmaktadır. Geliri yüksek olan aileler eğitime çok önem vermekte ve çocuklarının en iyi eğitimi almaları için maddi ve manevi olarak destek olmaktadır. Aynı zamanda bu aileler eğitimi de yüksek olan ailelerdir ve çocuklarına iyi bir rol modeldirler.

Şekil 2.3. Eşdeğer hane halkı kullanılabilir eğitim durumuna göre yoksulluk oranı, 2018, 2019 (TÜİK, 2019)

Şekil 1.3’de görüldüğü gibi eğitim durumu en düşük olan hanenin yoksulluk oranı daha fazla iken eğitim durumu en yüksek olan hanenin yoksulluk oranı daha fazladır. Yani yoksulluk ile eğitim ters orantılıdır.

Ayrıca bu şekilde göre 2019 yoksulluk oranları genel olarak bir önceki yıla göre artmıştır. Bu da işsizlik oranlarında artışın olduğunu göstermektedir. TÜİK işgücü istatistikleri verilerine göre 2018 Ocak ayında işsizlik oranı %11 iken Aralık ayında %13,3'e yükselmiştir. 2019 yılında ise işsizlik oranı Ocak ayında %15,1 iken Aralık ayında %13,6'ya düşmüştür. 2019 yılı içinde işsizlik oranında düşme yaşansa da bir önceki yıla göre oranlar hala yüksektir (TÜİK, İş Gücü İstatistikleri).

2.11. Yoksulluğun Toplumsal Yansımaları

2.11.1. Suç

Suç, bir toplumda yürürlükte olan ceza yasalarının ihlal edilmesidir. Bu açıdan suç kavramı daha ziyade hukuksal niteliklidir. Sosyolojik olarak suç, kişisel alanı aşırıp kamusal alana giren ve yasak olan kural ya da yasaları çiğneyen, buna bağlı olarak meşru cezaların ya da yaptırımların uygulandığı ve kamusal bir otoritenin müdahalesini gerektiren fiillerdir (Anadolu üniversitesi ders kitabı, 3). Suç aynı zamanda sosyal uyumsuzluktur.

Suç yoksullukla etkileşim halindedir. Suç yoksulluğun hem nedeni hem sonucu olabilmektedir. Yoksullar genellikle sosyal dışlanmaya maruz kalan ve kendilerini toplumun dışında hisseden kişilerdir. Bu nedenle kurallara uyma veya uymama noktasında diğerlerinden daha rahat veya serbest davranabilmektedirler. Bunun da bir suç veya sapma davranışına yol açabilmesi mümkün görünmektedir.

Yoksul insanların suç işleme oranı toplumun geri kalanının suç işleme oranına kıyasla daha fazla olabilmektedir. Bunun en önemli nedeni ekonomik yoksunluktur. İhtiyaçlarını karşılayamadığı için çeşitli haksız kazançlar elde etmeye çalışmaktadır. Ancak, daha önce belirtildiği gibi, suç olgusunu yalnızca yoksullukla açıklamak bilimsellikten uzak görünmektedir. Suçun sadece yoksullar arasında görülen bir olgu olduğu yargısı, yoksullara yönelik olarak yapılan bir etiketlemedir. Orta ya da üst sınıf üyesi gruplarda da değerlerin ihlali yaygındır. Ancak şu kadarı söylenebilir ki, ülkemizde işlenen suçlara bakıldığı zaman suçun niteliği ve çeşitliliği sosyo-ekonomik düzeye göre değişebilmektedir. Bu durum ayrıntılı olarak TÜİK'in en son 2016 yılında eklediği veriler kullanılarak oluşturulan aşağıdaki tabloda görülebilir (TÜİK, 2016).

Tablo 2. 4. Suç türü ve iş durumuna göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler (TÜİK, 2016)

	Yöneticiler	Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	Ev Kadını	Öğrenci	İşi Olmayan
Yaralama	247	1235	266	510	1253
Hırsızlık	160	1935	1146	881	2446
Yağma(Gas p)	77	513	123	310	808
Dolandırıcılık	95	228	102	44	165
Sahtecilik	108	303	81	50	209
Kaçakçılık	37	215	18	49	161

Tablo 2.4'e göre işi olmayan gibi toplumun alt kesiminde yer alan yoksullar ile nitelik gerektirmeyen işlerde çalışan, ev kadını, öğrenci gibi orta kesim de yer alanların en çok işlediği suç hırsızlıktır. Alt kesimin bu suçu işlemesinin nedeni ekonomik yoksunluktur, orta kesimin işlemesinin nedeni ise ekonomik yetersizliktir diyebiliriz. Yöneticiler gibi üst sınıfın işlediği suçların başında ise yaralama, hırsızlık ve sahtecilik gelmektedir. Aslında toplumda ki genel kanı üst kesimin suç kategorisinin rüşvet, kaçakçılık, dolandırıcılık olduğu yönündedir. Fakat tablo 2.5'e göre bu durumu görememekteyiz. TÜİK tarafından en son yapılan araştırmaya göre yöneticilik gibi üst kesime ait suç kategorisi yaralama olarak çıkmıştır. Tabi bu veriler toplumdaki topluma hatta ilden ile değişebilmektedir. Çünkü her toplumda hatta ilde üst kesimin yaptığı işler değişiklik göstermekte bu da suç kategorisini etkileyebilmektedir. Kendi işinin yanında daha fazla para kazanabilmek adına kaçakçılık, dolandırıcılık gibi suçlar işlenebilmektedir.

Yoksulluk suça sebep olduğu gibi suç da yoksulluğa neden olabilmektedir. Herhangi bir nedenden dolayı suç işleyen kişi yoksul ve yoksun duruma düşmektedir. Mesela yaptığı yolsuzluktan dolayı iş yeri kapanan bir kişi maddi olarak yoksul manevi olarak da yoksun duruma düşebilmektedir. Bu durumdan kişi

sadece ekonomik olarak etkilememekte aynı zamanda cezasından dolayı cezaevine girerek sosyal yaşamdan kopmakta ve özgürlüğünü kaybetmektedir.

2.11.2. Göç

Göç, en basit anlamıyla kişinin veya grubun herhangi bir nedenden dolayı bir yerden başka bir yere gitmesi anlamına gelmektedir. Fakat göç kavramı bu kadar basit bir kavram değildir. Göçün birçok nedeni vardır. İşsizlik nedeniyle mevsimlik göç, mübadele, terör olayları vs. gibi durumlardan dolayı yapılan zorunlu göçler, üniversite kazanan kişilerin yaptığı eğitim göçleri gibi nedenler sayılabilir.

Göç sosyolojik bir olaydır. Toplum her yönüyle etkilemektedir. Sadece göç eden kişi veya göç veren toplumu değil göç alan toplumu da etkilemektedir. Bu bağlamda çok derin bir etkiye sahiptir. Bu etkilerden biri de toplumda meydana getirdiği yoksulluk durumudur.

Sanayileşme ve makineleşmenin artmasıyla kırdan kente göç artmıştır. Çünkü kırsal kesimde iş gücüne ihtiyaç azalmış ve işsizlik sorunu ortaya çıkmıştır. Bu durum kentteki nüfusun artmasına sebep olmuştur ve buna bağlı olarak da kentteki imkanlar yetersiz kalmış, işsizlik oranı artmış, barınma sorunlarından dolayı da gecekondulaşmalar artmıştır. Tabi bu etkilere bakarak göçün sadece ekonomik yoksulluğa sebep olduğunu söyleyemeyiz. Aynı zamanda sosyal yoksulluğa da sebep olmaktadır. Göçten sonra topluma alışma süreci de vardır. Bu alışma sürecinde kişiler asosyal bir kişiliğe bürünmektedirler. Bu kişilerin asosyal olmalarının sebebinin göç ettikleri toplumun kültürünün kendi kültürlerine uyumlu olmaması ve kişilerin toplum tarafından dışlanmaları olduğu söylenebilir.

Göç beraberinde yoksulluğu getirebilmektedir. Özellikle zorunlu yapılan göçler ekonomik ve sosyo-kültürel yoksulluğa sebep olmaktadır. Buna 1923 Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesini örnek verebiliriz. Mübadelede her iki taraf da malını mülkünü bırakıp hiç bilmediği ülkelere göç etmişlerdir. Bütün gelirlerini bıraktıkları için ekonomik olarak yoksul duruma düşmüşlerdir. Ayrıca gittikleri ülkelerde kendilerini o topluma ait hissedememişler bu yüzden de sosyal açıdan yoksul duruma düşmüşlerdi.

Mevsimlik tarım işçiliği yapısal nedenlerle yoksulluğa yol açan mekanizmadır. Son yıllarda mevsimlik tarımsal üretime göçmen ve özellikle Suriyeli işçilerin dahil olmaları ile tarihsel olarak yaşanan yoksulluk nöbeti olgusunun yerini yoksulların

rekabeti almaktadır. Suriyeli göçmenler 2011'den bu yana Türkiye'nin ücretli tarımsal iş gücü içerisinde giderek daha önemli bir rol oynamaya başladılar. Çünkü Suriyeli işçilerin Şanlıurfa'dan gelen işçilerin aldığı ücretin yarısını kabul ettiği görülmektedir (Dedeoğlu, 2020: 207-208).

Sadece göç yoksulluğa değil yoksulluk da göçe sebep olmaktadır. Bulunduğu toplumda herhangi bir nedenden dolayı yoksulluk yaşayan kişi farklı topluma göç ederek kendi refahını sağlamaya çalışmaktadır. Bu göç, yaşadığı toplumdaki kültürün kendi yaşamını kısıtlamasından (Örneğin töre cinayetleri), bulunduğu toplumda işsizlik sorunundan ve eğitim ve sağlık hizmetlerinin kısıtlı olmasından dolayı olabilir. Bu sebeplerden dolayı birey göçe zorlanmaktadır. Bu şekilde yapılan göçe yoksulluktan kurtulma çabaları denilebilir.

2.11.3. Sosyal Dışlanma ve Nepotizm

Sosyal Dışlanma söylemi, 1960'lı yıllarda Fransa'da kullanılmaya başlanılmıştır. Kavram ilk kez 1974 yılında Sosyal İşler Bakanı Rene Leneoir tarafından ekonomik büyümenin sonuçlarından yararlanamayan kişiler için kullanılmıştır. Fransa'da yoksulluk kavramı yerine kullanılmıştır. Çünkü yoksulluk onlara göre, Hristiyan hayırseverliğini, klasik rejimi ve faydacı liberal görüşleri çağrıştırmaktadır (Ş. Taşgın, 2017: 159-160).

Sosyal dışlanma, ekonomik, siyasal, kültürel boyutları bulunan, tüm boyutların iç içe de geçebildiği karmaşık süreçlere göndermede bulunan bir yandan yapısal nedenlere dikkat çekerken öte yandan bireysel yetersizlikler için de kullanılan, belirsiz, esnek ve çok yönlü tanımlanabilen bir kavramdır (Ş. Taşgın, 2017: 161). Sosyal dışlanma daha yeni bir kavram olmasından dolayı çok yönlü ve karmaşıktır. Bu yüzden de üzerinde görüş birliği olan bir tanımı yoktur.

Nepotizm ise, bireylerin eğitim durumları ve yapacakları işin gerektirdiği nicelik ve niteliklere sahip olup olmadıklarına bakılmaksızın yöneticilerin eş, dost, akraba ve yakınlarının devlet işine alınmalarının meşru görülmesidir (Güneyan, 2019: 19).

Nepotizm halk deyiimiyle adam kayırma demektir. Buna mülakatla alımlar örnek verilebilir. Mülakatta ne kadar başarılı olunursa olunsun referans yoksa atanamaya biliniyor. Bir başka deyişle dolaylı olarak dışlanmış olunuyor. Bu yüzden nepotizm eşittir sosyal dışlanma eşittir yoksulluk da diyebiliriz. Devlet içinde yapılan

atamalarda da bu durum görülmektedir. İktidardakilerin pek de etik olmayan usulle yakın çevrelerindeki istihdam ettiklerine şahit olunmaktadır (Güneyan, 2019: 51-52).

Nepotizme anlam yönünden benzer bir diğer kavram ise klientalizmdir. Klientalizm, siyasal otoritenin dağıtım ölçütlerine göre sunulan bir takım hizmetler ya da mallar karşılığında, siyasal destek talebinde bulunması şeklinde tanımlanabilir (Yuvalı, 2018: 383). Nepotizmden farkı akraba kayırmacılığından çok patronaj ilişkisi vardır.

Nepotizm ve klientalizm uygulamaları çok yanlış ve terk edilmesi gereken uygulamalardır. Bu uygulamalar hem gelir dağılımındaki adaletsizliğe hem de bu adaletsizliğe bağlı olarak sosyal dışlanmaya sebep olmaktadır. Gelir dağılımındaki adaletsizlik sosyal dışlanma yanında yoksulluğa da sebep olmaktadır. Yoksul kesim de sosyal dışlanmaya maruz kalan risk grupları içerisinde yer almaktadır.

AB’de yoksulluk ve sosyal dışlanma riski yüksek olan gruplar şu şekildedir: İşsizler (özellikle uzun dönemli işsizler), tek ebeveynli aileler, yaşlılar, çok sayıda çocuk ve yaşlı olan aileler, yoksul çocuklar, göçmenler, etnik gruplar ve özellikle Çingenerler, engelliler, evsizler, insan ticaretine konu olanlar, bakım kurumlarında yaşayanlar, geçimlik tarım yapan aileler ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kalan kadınlar (Gökbayrak, 2005).

Sosyal dışlanma riski bulunan birey ve gruplar Silver’a göre ise şu şekildedir: Uzun süreli işsizler, istikrarsız ve vasıfsız işlerde ya da güvencesiz işlerde çalışanlar, yoksullar, vasıfsız, okuma yazma bilmeyen ve okuldan erken ayrılanlar, engelliler, madde kullanıcıları, mahkûmlar ve suçlular, yeterli eğitime ya da iş tecrübesine sahip olmayan gençler, çocuk işçiler, kadınlar, yabancılar, göçmenler ve mülteciler, azınlıklar, vatandaşlık hakkını kaybedenler, sosyal yardım alanlar, ihtiyaçları olduğu halde sosyal yardım alamayanlar, kötü yerlerde yaşayanlar, tüketim düzeyleri düşük olanlar, aile, arkadaşlar ve komşular gibi sosyal alanlardan dışlananlar (Silver, 1995: 74-75).

Sosyal dışlanma riski bulunan bu kişi veya gruplar arasından araştırmamızla ilgili olan yoksulluk ele alınacak olursa, sosyal dışlanma ve yoksulluğun nedeni gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Nepotizm de gelir dağılımındaki adaletsizliğe sebep olmaktadır. Çünkü bu yönetim sisteminde bir taraf sürekli kazanırken diğer taraf

sürekli kaybetmektedir. Bir kişi sadece kendi ailesinden veya tanıdıklarından olanları kayırdığı zaman kazanan sadece kendi çevresi olur. Diğer taraf ise yoksul duruma düşmektedir. Bu durum ise gelirler arasında uçurumlara meydana getirmekte ve adaletsizliğe sebep olmaktadır. Bu adaletsizliğin ortadan kalkması için de nepotizm yönetim sisteminin önüne geçilmesi gerekmektedir. Ülkemizde nepotizm/adam kayırma hala devam etmektedir.

TÜİK'in sosyal koruma harcamaları istatistiklerinde sosyal dışlanma adına ayrılan bütçe görülebilmektedir.

Tablo 2.5. Sosyal koruma harcamalarının yardım türlerine göre dağılımı (Milyon TL) (TÜİK, 2017-2019)

	2017	2018	2019
Emekli/yaşlı	84 98	219 939	263 078
Hastalık/sağlık bakımı	10 307	121 755	146 035
Dul/yetim	44 687	52 262	63 586
Sosyal Dışlanma	5853	5887	3529

Tablo 2.5'ye göre sosyal dışlanma adına ayrılan bütçe diğer kategorilere göre daha azdır. 2018 yılında 2017 yılına göre 34 milyon TL artarken 2019 yılında azalma meydana gelmiştir. 2019 yılında diğer kategorilere ağırlık verilmiştir. O yönde harcamalar artmıştır.

2.11.4. Gecekondulaşma

Gecekondu bölgeleri genel olarak değerlendirildiğinde yoksulluk sınırında veya altında yaşayan “işsiz yoksul” veya “çalışan yoksul” kesim olarak nitelendirilebilecek insanların oluşturduğu bir bölge niteliğindedir. Gecekondu bölgesindeki iş profiline bakıldığında beden gücü ile iş, işsizlik, sık iş değiştirme, sigortasız iş, düşük ücretli iş, mevsimlik iş, yarım günlük iş gibi iş türlerine yoğunlukla rastlamak mümkündür (Güllü, 2010: 70). Çünkü bu insanlar maddi yoksunluktan dolayı geçimlerini sağlayabilmek için “ne iş olsa yaparım” mantığıyla hareket etmektedirler. Herhangi bir koşul aramamaktalar ve günlük gelirlerini kazanma peşine düşmektedirler.

Gecekondu olgusuna bakacak olursak ülkemizde bu kavrama Orhan Türkdoğan değinmiştir. Türkdoğan'a göre, Gecekondu, Büyük Kültür ile Küçük Kültür dediğimiz iki önemli oluşumun dışlıları arasına sıkışmış kayıplarımızın simgesidir. Gecekondu olgusu, Türk toplum yapısının bir yansımasıdır. Bu nedenle, doğal bir kimliğe sahip değildir. Düzensiz, alt yapısı bulunmayan biçimsiz bir toplumsal kolonidir. Kentleşme sürecinin bir atfı sistemidir. Bu oluşumu, belirgin bir tarzda Marshall Planı sonucu, 1948 yılında 280 bin traktör ve tarım teknolojisinin kırsal alanlara girmesi sonucu maraba, kara-kullukçu, ücretli ve başboş kitlelerin kentlere göçleriyle bağlantılı olarak meydana geldiğine tanık olmaktadır (Türkdoğan, 2013: 173).

Yoksulluk ve gecekondu etkileşim halindedir. Yoksulluktan dolayı gecekondu ortaya çıkarken gecekondu hayatının devamı da yoksulluğu devam ettirmektedir. Türkdoğan'ın tabiriyle bu durum yoksulluk kültürüdür. Gecekondu yaşayan çocuklar eğitimden yoksun kalmakta erken yaşta iş hayatına atılmaktadırlar. Böylece aynı yaşam devam etmekte ve yoksulluk sadece kuşak değiştirmektedir. Bu iki kavram kısır döngüye sebep olmaktadır. Adaletli gelir dağılımının olması durumunda bu sorunun üstesinden gelinebileceği kanaatindeyim.

2.11.5. Şiddet

Şiddet, insanlığın başlangıcından beri vardır ve tüm toplumların geçmişinin ve bugününün ortak sorunu olmuştur. Çok karmaşık bir yapısı olduğu için üzerinde fikir birliğine varılmış bir tanımı yoktur. Basit olarak, bir işi, güç veya baskı uygulayarak zorla yaptırmaktır denilebilir.

Günümüzde birçok şiddet türü mevcuttur. Kocacık'a göre, baskı, eziyet, korkutma, sindirme, öldürme, cezalandırma, başkaldırı, her toplumda derece derece fakat sürekli bir biçimde günlük yaşamda rastlanan şiddet türleridir (Kocacık, 2001: 1).

Yoksulluk olgusu ile şiddet arasında yakın bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Yoksullaşma sürecinde toplumun tüm dengesi sarsılmakta, kişilerin maddi ve manevi değerlerinde değişimler olmakta, toplum düzenini bozucu davranışlar sergilenebilmekte ve hatta bu davranışlar şiddet boyutuna kadar varabilmektedir (Niray, 2005: 283).

Şiddet yoksulluğun hem nedeni hem de sonucudur. Çünkü yoksulluk ve şiddet karşılıklı etkileşim içerisindedir. Şiddete dayalı olarak yoksulluk ortaya çıkabilirken, yoksulluktan kaynaklı şiddet de olabilmektedir.

Şiddetten kaynaklı yoksulluğa bakacak olursak, buna savaş, terör, çatışma vs. örnek verebiliriz. Bu durumda askeri harcamalar artarken yapılan sosyal yardımlarda aksamalar meydana gelebilmekte yardımlar yoksul ailelere ulaşamamaktadır. Böylece yoksullukta artış meydana gelmektedir.

Bunların yanında bir de yoksulluğa dayalı şiddet de mevcuttur. Burada temel fizyolojik ihtiyaçları karşılama güdüsü, işsizlik nedeniyle üretici etkinliklerden uzak kalma sonucu yasadışı yollara sapma, yoksulların kendi aralarındaki çatışmalar, sosyal gerginlikler, etnik çatışmalar, eğitim eksikliği sonucu şiddete daha kolay başvurma, erkek egemen anlayış ve töre gibi hususların on planda olduğu görülebilmektedir (Kayagil, 2019: 100).

2.11.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği herhangi bir alanda erkek ve kadın arasında yapılan ayrımcılık olarak tanımlanmaktadır. Bu eşitsizlik her toplumda görülen bir sorundur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği genelde kadın yoksulluğuna sebep olmaktadır. Bu yüzden toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadın yoksulluğu açısından çok önemli bir olgudur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile kadınlar toplumsal hayattan soyutlanarak evlere kapatılmıştır. Bu durum kadın yoksulluğuna sebep olmuştur. Kadınlar böyle durumda toplumsal hayata çıkmadan evde el işi vs. yaparak geçimini sağlamaya çalışmaktadır. Bunda ki kazancı da çok az ve yetersizdir.

Yoksulluğu en fazla ve ağır şekilde yaşayanlar kadınlar ve bu yoksulluğu miras bıraktıkları çocuklarıdır. Bu durum uluslararası alanda ilk olarak 1995'te Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Eylem Planında *yoksulluğun kadınlaşması* olarak ifade edilmiştir. Aile yapısının değişmesi, boşanmaların artması, evlilik dışı çocuk sahibi olma oranının artması ve çocukların kadınlar tarafından bakılması gibi nedenler yoksulluğun kadınlaşmasını açıklamak için ilk kez 70'lerde Amerikalı akademisyen Diane Pearce tarafından kullanılmıştır (Kaymak, 2011: 2).

Tablo 2. 6. İş gücüne dahil olmama nedenleri (15 yaş üstü) (Bin Kişi) (TÜİK, 2016-2020)

	Yıl	Nedeni					Diğer
		Mevsimlik Çalışan	Ev İşleriyle Meşgul	Eğitim/ Öğretim	Emekli	Çalışamaz Halde	
Erkek	2016	24	0	2220	3201	1351	345
	2017	28	0	2204	3322	1317	390
	2018	55	0	2148	3406	1344	429
	2019	35	0	2089	3710	1279	517
	2020	47	0	2105	3605	1555	691
Kadın	2016	64	11098	2320	958	2685	1498
	2017	58	11133	2263	1045	2692	1535
	2018	100	11061	2324	1130	2696	1515
	2019	68	11359	2286	1250	2626	1416
	2020	60	10308	2408	1281	3313	2112

Tablo 2.6 'ya göre, Kadınların çoğu ev işlerinden dolayı iş gücüne katılamamaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere kadınların çoğu sadece toplumun kendisine yüklediği rol olan ev işleriyle uğraşmakta ve bu yüzden iş gücüne katılamamaktadır. Erkeklerde ise ev işlerinden dolayı iş gücüne katılamayanların sayısı beş yılda da sıfırdır. Daha çok emeklilik ve eğitimden dolayı iş gücüne katılamamaktadırlar. Eğitimden dolayı iş gücüne katılamayanların sayısı cinsiyet bazlı kıyaslanırsa kadınların erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir. Aynı zamanda kadınlardaki eğitime katılım arttıkça ev işlerinden dolayı iş gücüne dahil olamayanların sayısı azalmaktadır. Eğitime katılım sayısı da arttıkça iş gücüne dahil olma ihtimali de artmaktadır. Yani diyebiliriz ki eğitime katılım arttıkça kadın yoksulluğu azalır.

3. YOKSULLUKLA MÜCADELE

3.5. Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları

Yoksullukla mücadele çok boyutlu bir kavramdır ve içerisinde iki ana yaklaşımı barındırmaktadır. Bu yaklaşımlar dolaylı ve doğrudan mücadele yaklaşımlarıdır. Bu bölümde bu yaklaşımlar ele alınacaktır.

3.5.1. Dolaylı Yaklaşım

Ekonomik büyümenin yoksulluğun azaltılmasındaki etkisi konusunda farklı düşünceler olsa da, literatürde büyümenin yoksulluk oranlarını azalttığı konusunda genel bir kanaatin bulunduğu söylenebilir (Gündoğan, 2008: 49). Yani dolaylı yaklaşım, hızlı büyüme yöntemiyle yoksulluğun azaltılması görüşünü savunmaktadır. Bir toplum ne kadar hızlı büyürse o kadar çok yoksulluk düzeyi düşer ve o toplum yoksulluk probleminden kurtulur.

Ekonomik büyümenin hızı yanında, gerçekleştirilen büyümeden kaynaklanan kazanımların adil bölüşülmesinin de yoksulluğun azaltılmasında önemli bir etkisi bulunmaktadır (Gündoğan, 2008: 49).

Kısaca; dolaylı yaklaşıma göre, yoksulluk problemi ekonomik büyüme ve bu büyümenin kazandırdığı gelirlerin adil bir şekilde paylaşılması ile çözülebilir. Adil bir şekilde paylaşım olmadığı toplumlarda ekonomik büyüme yoksullukla mücadele konusunda çok etkili olamayabilir. Aynı durum tek başına adil paylaşımın olduğu toplumlar için de geçerlidir. Sadece ekonomik büyüme ya da sadece adil gelir dağılımı üzerine odaklanmak yerine her toplumun ikisine aynı anda odaklanması daha etkili olabilir.

3.5.2. Doğrudan Yaklaşım

Şenses'e göre, başta beslenme, sağlık, eğitim ve konut gibi temel ihtiyaçlar olmak üzere yoksulların yaşam standartlarını ilgilendiren konulara yönelik olarak devletin uygulamaya koyduğu somut program ve politikaları ve bunlar aracılığıyla yoksul kesimlere sağladığı transferleri kapsamaktadır (Şenses, 2006: 219).

Diğer bir ifadeyle; doğrudan mücadele yaklaşımında, yoksulluk sorununun dolaysız çözümüne yönelik politikaların ve programların uygulanması söz konusudur. Bu yaklaşımda kamu; vergi, sosyal güvenlik, sosyal yardım, sağlık ve eğitim politikaları gibi temel araçlarla gelirin ikincil dağılımına etkin bir biçimde müdahil olmaktadır. Bu politik araçlarla birlikte, kamunun öncülük ettiği, özel olarak

dizayn edilmiş yoksullukla mücadele programları da bu yaklaşımın temel enstrümanları arasında yer almaktadır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 72).

Yoksullukla mücadelede başarılı olabilmek için her iki yaklaşımı baz alarak hareket etmek gerekmektedir. Çünkü yoksullukla mücadele çok boyutlu bir kavramdır. Bu yüzden tek bir yaklaşımla yoksulluk ortadan kaldırılamaz. Yoksulluk sadece ekonomik bir kavram olmadığı gibi sadece toplumsal, kültürel vs. bir kavram da değildir. Bu yüzden her iki yaklaşımla yoksulluğu detaylı bir şekilde ele alıp, mücadele öyle başlatılmalı ki başarı sağlanabilsin.

3.6. Yoksullukla Mücadelede Devletin Değişen Rolü

Devlet geçmişten günümüze kadar çeşitli fonksiyonlar üstlenmektedir. Bu fonksiyonlar, tarihin süreç içerisinde toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Çünkü her toplumun devlete ihtiyacı olduğu alan farklıdır. Aynı zamanda sürekli gelişim halinde olan topluma ayak uydurabilmek için devletin fonksiyonları da değişim göstermektedir.

Tarihsel süreç içerisinde devlet kuramının gelişimine bakıldığında, ticari kapitalizmin Merkantilizmi, tarımın kapitalistleşmesi olgusunun Fizyokrasiyi, Sanayi Devriminin ise Klasik İktisadi Ekolü ortaya çıkardığı görülmektedir. 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın ortaya çıkardığı sorunların Klasik Ekol 'ün temel ilkeleriyle açıklanamamasını depresyon sonrasında alternatif bir iktisat ekolü olarak Keynesyen İktisadi gündeme getirmekte, Klasik Ekol 'ün jandarma devlet anlayışı bunalımla birlikte yerini, Keynesyen Ekol 'ün müdahaleci sosyal refah devleti anlayışına bırakmaktadır. Liberalizmin yeniden doğmasına ve yükselmesine düşünsel bazda öncülük eden bu yaklaşımlar, müdahaleci sosyal devlet anlayışını şiddetli eleştirerek devletin görev ve fonksiyonlarını yeniden sorgulamaya başlamaktadır (Öztürk, 2010: 81).

Merkantilist sistemin uygulandığı dönemde tarımsal düzenden sanayinin ve ticaretin yoğunlukta olduğu bir sisteme geçiş yapabilmek için güçlü ve aktif bir devlete ihtiyaç vardır. Bu sistemin devlet anlayışını, korumacı devlet oluşturmaktadır. Merkantilist politikalar sonucu altın ve gümüş az sayıda ülkenin elinde toplanmakta, para kaybeden ülkelerin satın alma gücü ve dış ticarete katılma oranı düşmektedir. Para kazanan ülkelerde ise, enflasyon yaşanmakta ve bu ülkeler

ihracat yapamaz hale gelmektedir. Bu yüzden bu politika başarılı olamamaktadır (Özdemir, 2010: 81-84).

Merkantilizm başarısız olunca ortaya Fیزیokrasi çıkmıştır. Fیزیokrasi merkantilizmin tam aksine çiftçiyi, üretimi ve üreticiyi ön plana çıkarmaktadır. Fیزیokrasiye göre zenginlik tarımsal üretim sayesinde ortaya çıkmaktadır. Fیزیokratlara göre, toplumun işleyişi de tıpkı fiziksel olaylarda olduğu gibi doğal düzende gerçekleşmelidir. Bu yüzden devletler işleyişi bozmamak için, toplumsal ve ekonomik alana müdahale etmeden sadece düzenin devamını sağlayacak gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmelidirler. Bu sistemin devlet anlayışı doğal düzen anlayışına dayanmaktadır (Taştan, 2020).

Klasik ekole göre, piyasa ekonomisi içerisinde müdahale olmaksızın işleyen fiyat mekanizması kendiliğinden piyasaların temizlenmesini yani tam istihdam dengesini sağlayacaktır. Tam istihdam dengesinin sağlanması, ekonomideki tüm üretim faktörlerinin üretim sürecinde kullanıldığı anlamına geldiğinden işsizlik söz konusu olmayacak, ayrıca üretim yani Milli Gelir de en yüksek düzeye ulaşacaktır. Bu durum piyasa ekonomisine herhangi bir müdahaleyi gereksiz kılacaktır. Klasikler temelde devlet müdahalesine karşı çıkmışlar, devlete müdahale edebileceği sınırlı bir alan belirlemişlerdir. Devlete atfettikleri “jandarma devlet” görevidir. Bu düşünceye göre devlet; güvenlik, savunma, adalet gibi temel yaşamsal fonksiyonları yerine getirecek; piyasanın işleyişine müdahalede bulunmayacaktır (Doğangün, 2017: 284-285).

1929 Dünya Ekonomi Bunalımı ile bu sistem sorgulanmaya başlanmıştır. Böylece Klasik Ekol yerini Keynes’e yani onun savunduğu müdahaleci sosyal devlet anlayışına bırakmıştır. Keynes Klasik ekolün tam tersi görüşü savunmaktadır. Ona göre, toplumda devletin rolünün ve fonksiyonlarının artırılması gerekmektedir. Keynes’in Genel Teori’sine göre devlet maliye politikası yoluyla ekonomiye müdahale etmelidir. Ekonomi kendiliğinden tam istihdamda dengeye gelemez. Devlet ekonomiye müdahale etmelidir (Bayraktar, 2012: 252).

Bu anlayışta devletin her alana müdahale etmesi devletin üzerinde mali açıdan yük olmakta ve bütçe açıklarına sebep olmaktadır. Bu yüzden Keynesyen politika başarılı olamamış ve yerini liberalizmi savunan iktisadi yaklaşımlara bırakmıştır.

Keynesyen politika sonrası ortaya çıkan Neo-liberal yaklaşım, kamu kesiminin küçültülmesini ve devletin ekonomideki etkinliğinin azaltılmasını savunmaktadır (Öztürk, 2010: 97).

Görüldüğü gibi, devletin rolü sürekli değişmektedir. Bazı yaklaşımlar devlet desteğini gerekli görürken bazıları ise devlet desteğinin yoksullukla mücadeleye etkisinin olmayacağını savunmaktadır. Fakat yoksullukla mücadele konusunda devlet desteği kaçınılmazdır. Bu durumu daha iyi anlayabilmek için sosyal devlet kavramını detaylı bir şekilde ele almak gerekmektedir.

3.7. Sosyal Devlet

Kitlesel yoksulluğun her geçen gün daha da arttığı ve gelir dağılımı adaletsizliklerinin giderek derinleştiği görülmektedir. Bu durumun bir bölüşüm krizine dönüşmesini engellemek için sosyal adaleti sağlamaya yönelik politikaların bir an önce uygulamaya konulması kaçınılmaz olmaktadır (Öztürk, 2010: 137).

3.7.1. Sosyal Devlet Tanımı ve Unsurları

Türkçe literatürde kullanılan “sosyal devlet” terimi İngilizce “welfare state” yani “refah devleti” teriminin karşılığıdır. Sosyal devlet/Refah devleti, nakdi faydalar sağlamak yanında sağlık, eğitim, konut hizmetleri sunmak ve tam istihdama ulaşmaya yönelik önlemler almak suretiyle vatandaşlarına belirli bir gelir, gelecek güvencesi ve temel sosyal hizmetlerden yararlanma olanağı sağlayan ve bu doğrultuda ekonomik hayatın işleyişine müdahale eden, özel kesimin faaliyetlerini düzenleyerek ya da bizzat KİT aracılığıyla faaliyette bulunarak ekonomik hayatı kontrol eden ve yönlendiren devlettir (Aktan, 2018: 12).

En temel amacı, insanların maddi ve manevi varlığının gelişebilmesi için gerekli olan, insanlık onuruna uygun koşulların hazırlanmasıdır. Temel amacına ulaşabilmek için sosyal ve ekonomik kalkınmayı, toplumsal eşitliği göz önünde bulundurarak gerçekleştirir (Kayalıdere, 2014: 59).

Sosyal devletin toplumun refahını sağlamak için çeşitli görevleri vardır. Sosyal devleti daha iyi anlayabilmek için bu görevleri detaylı incelemek gerekmektedir.

3.7.2. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Devletin Görevleri

Sosyal devletin, yoksullukla mücadele kapsamında çeşitli görevleri vardır. Amaç yoksulların ihtiyaçlarına karşılık verebilmek ve toplumda adil gelir dağılımını

sağlamaktır. Sosyal devlet hak temelli bir yaklaşımla hareket etmektedir. Buna İnsan hakları evrensel bildirgesinin 25. Maddesinde değinilmektedir. İnsan hakları bildirgesine göre, herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir. Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır (KDK, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu).

Türkiye'deki devlet düzeni, 1961'den beri kendisini anayasal anlamda "sosyal devlet" olarak tanımlamış olmasına rağmen, kronikleşen ve yaygınlaşan yoksulluk sorununa karşı kalıcı bir çözüm stratejisi oluşturma bakımından yetersiz kalmıştır. Şüphesiz, böyle bir sonucun sebepleri arasında makroekonomik istikrarsızlıklar (özellikle enflasyon), istihdam imkânlarının yetersizliği ile yoksul kişi ve ailelere dönük çok amaçlı ve kapsamlı sosyal politikaların geliştirilmemiş olması öncelikle yer almaktadır (Altay, 2005: 172).

Türkiye'de 1980'lere kadar görülen yoksulluk daha çok ekonomide gelir eşitsizliğini gideren politikalarla ve geleneksel yardımlaşma ve dayanışma ile giderilmeye çalışılmıştır. Başta tarımdaki destekleme politikaları, ücretsiz eğitim ve sağlık hizmetleri olmak üzere kentlerde yoğunlaşan gecekondulaşma, sendikal hareketlerin kontrol ve gelişmişliği, içe dayalı bir büyüme modelinden kaynaklanan yüksek ücret politikası v.b. yaklaşımlarla gelir dağılımında oluşan eşitsizliklerin büyümemesi için çalışılmıştır (Altay, 2005: 168).

Sosyal devletin görevleri: Adil gelir paylaşımının sağlanması, asgari ücret uygulaması, fırsat eşitliğinin sağlanması, tarımsal ürünleri destekleme alımları, toprak ve tarım reformu, KOBİ'lerin özendirilmesi, bölgelerarası dengesizlikleri giderme, enflasyonla mücadele, işsizlikle mücadele, adil bir vergi politikası, transfer harcamaları, sosyal yardım gibi artırılabilir.

3.8. Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk Sorunu

3.8.1. Dünyada Yoksulluk Sorunu ve Mücadele Yöntemleri

Yoksulluk kapitalizmin ortaya çıkmasıyla küresel boyuta ulaşmıştır. Yoksulluk problemi sadece az gelişmiş toplumlarda görülmemektedir. Gelişmekte olan hatta gelişmiş toplumların da başat sorunudur. Bunun sebebi de her toplumda yaşanan

ekonomik eşitsizliktir. Gelir dağılımı eşitsizliğinin olduğu her toplum yoksulluk problemiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Dünyadaki yoksulluk sorununun çözülmesi için birçok uluslararası kuruluş faaliyet göstermektedir. Bunlardan en önemlisi Dünya Bankası'dır.

Dünya Bankası 1990'da uluslararası düzeyde yoksulluğu hesaplayabilmek ve ülkelerarası karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla kişi başı günlük "1 Dolar" yoksulluk sınırını geliştirmiştir. 2000 yılı Bin yıllık Kalkınma Hedeflerinin başında gelen aşırı yoksulluğun %50 azaltılması hedefinde baz oluşturmuş, satın alma gücü paritesindeki değişimlere paralel ve hesabında esas alınan yoksul ülkeler grubundaki revizyonlarla birlikte zaman içinde değeri değişmiş ve son olarak 2015'de 1,90 Dolar olarak güncellenmiştir (Y. Arabacı, 2019: 124).

Dünya Bankasının belirlemiş olduğu bu sınır az gelişmiş ülkeler için yoksulluğu belirlemek için uygun bir sınırdır ve yoksulluk bu sınır ile ölçülebilir. Fakat harcama oranları ve asgari temel ihtiyaç maliyetinin daha fazla ve orta düzeyde olan gelişmiş/gelişmekte olan ülkelerde bu sınır uygun değildir. Bu yüzden dünya bankası 2018 yılındaki raporda iki adet daha yoksulluk sınırı belirlemiştir. Bunlar 3.20 ABD doları ve 5.50 ABD dolarıdır. Belirlenen bu iki sınır ile de gelişmemiş ülkeler dışında kalan ülkelerdeki yoksulluğun ölçülmesi sağlanmıştır (Dünya Bankası, 2018).

Dünya Bankası "Toplumsal Yoksulluk" olarak tanımladığı, mutlak anlamda ihtiyaçlarını karşılayabildiği halde toplumdaki ortalama refah düzeyini yakalayamayan görece yoksulları belirleyecek yeni bir yoksulluk sınırı geliştirmiştir. Jolliffe ve Prydz (2017)'in çalışmasına dayanan bu sınır, hem mutlak hem de görece iki unsurdan oluşmakta, uluslararası yoksulluk sınırı (1,90 Dolar) ile oluşturulan alt eşik sayesinde, yoksul ülkelerdeki düşük refah nedeniyle görece yoksulluk oranlarının mutlak yoksulluk oranından düşük kalması önlenmektedir. Toplumsal yoksulluk sınırı 2011 SAGP'ne göre günlük 1 ABD Doları ile ülkenin medyan gelirinin %50'sinden oluşmaktadır. Buna göre, eğer bir ülkede hesaplanan günlük kişi başı medyan gelir 2,50 ABD Doları ise, Toplumsal Yoksulluk Sınırı 2,25 Dolar olacaktır. Eğer bir ülke için hesaplanan toplumsal yoksulluk sınırı 1,90 Dolarlık alt sınırdan daha düşük ise, toplumsal yoksulluk sınırı 1,90 Dolar olarak kabul edilmektedir (Y. Arabacı, 2019: 131).

Tüm bu bilgileri toparlayacak olursak; Dünya Bankası ilk önce mutlak yoksulluk sınırını 1,90 ABD doları olarak belirlemiştir. Daha sonra bu sınır gelişmiş ülkelerdeki yoksulluk ölçümünde yetersiz kaldığı için 2018 yılında yayınladığı raporda 3.20 ABD doları ve 5.50 ABD doları olmak üzere iki adet daha mutlak yoksulluk sınırı belirlemiştir. Fakat bu sınırlar gelişmiş ülkelerdeki göreceli yoksulluğu yansıtamamaktadır. Dünya Bankası bu eksikliği tamamlamak üzere belirlediği üç adet mutlak sınıra ek olarak toplumsal yoksulluk sınırı adını verdiği sınırı belirlemiştir.

Tablo 3.1’de 1.90 ABD dolarının altında gelikle yaşayan yoksul nüfus ve bu nüfusun toplam nüfusa oranı verilmiştir.

Tablo 3.1. Günde 1,90 \$’dan az gelikle yaşayan yoksul nüfus ve bu nüfusun toplam nüfusa oranı (İSAMER, 2018)

Bölge	2008	2010	2012	2015
Günde 1,90 \$’dan Az Gelikle Yaşayan Yoksul Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (%)				
Doğu Asya & Pasifik	15,1	11,2	3,6	4,1
Avrupa & Merkezi Asya	2,8	2,4	1,6	1,7
Latin Amerika & Karayipler	6,9	6,0	4,5	5,6
Ortadoğu & Kuzey Afrika	2,7	2,3	2,7	-
Güney Asya	29,5	24,7	15,1	13,5
Sahra Altı Afrika	47,7	46,5	42,3	35,2
Dünya	18,1	15,8	10,9	9,6
Günde 1,9 \$’dan Daha Az Gelikle Yaşayan Yoksul Nüfus (Milyon)				
Doğu Asya & Pasifik	293,7	223,6	73,2	82,6
Avrupa & Merkezi Asya	13,3	11,4	7,2	4,4
Latin Amerika & Karayipler	39,7	35,4	27,8	29,7
Ortadoğu & Kuzey Afrika	8,8	7,9	9,6	-
Güney Asya	467,0	402,3	257,3	231,3
Sahra Altı Afrika	396,1	407,4	400,8	347,1
Dünya	1222,8	1090,9	782,7	776,3

Tablo 3.1’e bakıldığında 2008 yılındaki yoksulluk oranları 2015 yılında bariz bir şekilde düşmüş ve diğer yıllarda daha da düşeceği tahmininde bulunmaktadır.

119 Ülke için hesaplanan endeks değerlendirildiğinde, günlük 1,90 Dolarlık parasal eşiği aşamayanların oranı %11,8 iken, refahın diğer boyutlarını göz önüne alan çok boyutlu yoksulluk oranı %18,3 olmaktadır. Endeks göstergelerin 1/3’ünde yoksulluk yaşanması halinde haneyi çok boyutlu yoksul olarak sınıflandırıldığından ve parasal boyutta tek bir gösterge kullanıldığından dolayı kişi başına günlük geliri 1,90 Doların altında olan tüm haneler aynı zamanda çok boyutlu yoksul kabul edilmektedir. Bu nedenle çok boyutlu yoksulluk oranı parasal yoksulluk oranından daha yüksektir (Y. Arabacı, 2019: 135).

Tablo 3. 2. Üst düzey yoksulluk sınırlarına göre bölgesel nüfus oranları(%) (3.20 \$ - 5,50 \$) (Dünya Bankası, 2018)

Bölgeler	3,20 \$			5,50\$		
	2008	2013	2015	2008	2013	2015
Doğu Asya & Pasifik	37,4	17,5	12,5	63,6	42,4	34,9
Avrupa & Merkezi Asya	7,5	5,7	5,4	17,1	14,1	14,0
Latin Amerika & Karayipler	15,7	11,4	10,8	33,3	27,2	26,4
Ortadoğu & Kuzey Afrika	16,7	14,4	16,3	46,6	42,3	42,5
Güney Asya	67,9	53,9	48,6	89,8	84,2	81,4
Sahra Altı Afrika	72,2	67,8	66,3	88,1	85,4	84,5
Dünya	38,2	28,8	26,3	56,5	48,7	46,0

Tablo 3.2'ye göre üst düzey yoksulluk sınırları olan 3,20 \$ ve 5.50 \$ altında kalan nüfus oranlarında da 2008 ile 2015 arasında azalma meydana gelmiştir.

Ülke bazında hesaplamalara bakıldığında da çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Jolliffe ve Wadhwa (2018), düşük-orta gelir grubu ülkelerinden Endonezya ve Pakistan'da 1,90 Dolarlık yoksulluk sınırına göre yoksulluk oranlarının sırasıyla %7 ve %5 olduğunu, ancak sınır 3,20 Dolar olarak kabul edildiğinde yoksulluk oranlarının sırasıyla %26 ve %33'e yükseldiğini belirtmektedir. 5,50 Dolarlık yoksulluk sınırlarına göre ise sırasıyla nüfusun %2/3'ü ve 3/4'ü yoksulluk sınırının altında kalmaktadır (Y. Arabacı, 2019:130).

Tablo 3.3. Dünyanın en zengin ve en yoksul ülkeleri (Kişi başına düşen gelir GSMH (\$)) (UNDP, 2020)

En Zengin Ülkeler	Kişi Başına Düşen Gelir	En Yoksul Ülkeler	Kişi Başına Düşen Gelir
Liechtenstein	131.032	Burundi	754
Katar	92.418	Orta Afrika Cumhuriyeti	993
Singapur	88.155	Malawi	1035
Lüksemburg	72.712	Kongo	1063
İsviçre	69.394	Nijer	1201
İrlanda	68.371	Mozambik	1250
Birleşik Arap Emirlikleri	67.462	Liberya	1258
Norveç	66.494	Çad	1555
Brunei	63.965	Yemen	1594
ABD	63.826	Madagaskar	1596

Tablo 3.3'e bakıldığında, Alt Sahra Afrika'sının en yoksul bölge olduğu görülmektedir. Dünyanın en zengini de Avrupa'nın bir ülkesi olan Liechtenstein'dır.

İnsani Gelişme Endeksinde Türkiye 54. Sırada yer almaktadır ve kişi başına düşen milli gelir de 27.701 \$'dır.

Dünya Bankası bu oranların 2020 yılında daha da düşeceği tahmininde bulunmuş fakat 2020 yılında birçok insanın ölümüne sebep olan ekonomik olarak da derin yaralar açan COVID-19 salgın hastalığının ortaya çıkması bu tahminleri bozmuştur. Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyaya yayılan bu salgın hastalık sağlık alanında çıkmış gibi gözükse de aynı zamanda küresel yoksulluğa sebep olmuştur, olmaya da devam etmektedir.

Dünyanın her yerindeki insanlar Kovid-19 yüzünden yaşamlarında derin değişiklikler gördü: ekonomik durgunluk, işsizlik, iklim değişikliği, teknoloji ve işlerin otomasyonu, dijital para birimlerinin yükselişi, tasarruflarından daha düşük getiri ve artan eşitsizlik ve borç. (IMF,2020) Bu durum en çok düşük gelirli ülkeleri etkilemiştir. IMF, önümüzdeki birkaç yıl içinde düşük gelirli ülkelerin finansman ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilmesi için PRGT (Yoksulluğu Azaltma ve Büyüme Vakfı)'ye yönelik geniş kapsamlı bir reform paketini onayladı. Bunlar şunları içerir:

- Tüm düşük gelirli ülkeler için imtiyazlı finansmana artan erişim . PRGT kaynaklarına normal erişim sınırları yüzde 45 oranında artırıldı.

- En yoksul ülkeler için ayrıcalıklı finansmana sınırsız erişim . İmtiyazlı finansmana erişim, normalin üzerinde erişim seviyelerini elde etme kriterlerini karşılayan güçlü ekonomik programlara sahip daha yoksul ülkeler için artık maksimum seviyelere tabi olmayacaktır.

- Tüm PRGT tesisleri için sıfır faiz oranlarının korunması . Her iki yılda bir gözden geçirilen tüm PRGT kredilerinin faiz oranları Temmuz 2023'e kadar sıfırda tutulacak.

- Düşük gelirli ülkeleri aşırı borçluluktan korumak için güçlendirilmiş önlemler. İmtiyazlı koşullarda bile yüksek borçlanma seviyeleri, ülkeleri sürdürülemez borç pozisyonlarına itebilir; IMF program tasarımı, risk altındaki ülkelerin borç seviyelerine daha fazla dikkat edecektir (Mumssen ve Nolan, 2021).

Tüm bunlardan dolayı pandeminin sebep olduğu hasarı onarmak açısından IMF reform paketi büyük önem taşımaktadır. Çünkü Covid-19 istihdam konusunda sorunlara sebep olmuş ve işsizliği artırmıştır. Buna bağlı olarak da yoksulluk artmıştır.

Dünya Bankası özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki yoksullukla mücadele için politikalar izlemektedir. İzlemiş olduğu bu politikalar sonucunda çıkardığı raporlarda 10 yılda bir değişiklikler yapıldığı gözlenmektedir. 1960'lı yıllarda yoksullukla mücadelede en iyi yol altyapı yatırımları ve gelişmekte olan ülkelerin sanayileşmesini artırmaktır. 70'li yıllara gelindiğinde yoksullukla mücadele kapsamında kırsal gelişmeye ağırlık verilmiştir. 80'li yıllarda makroekonomik sıkıntılarla ilgilenmiş kamunun ekonomideki ağırlığını azaltarak neoliberal politikalara dayalı ekonomik reform programlarını da eklemiştir. 1990 yılında yoksullukla mücadeleye ayrılan bir Dünya Kalkınma Raporu hazırlanmıştır. Bu raporda yoksullukla mücadelede en çok vurguladığı konular şunlardır: Ekonomik Büyüme, Yoksul İnsana Yatırım Yapmak, Ekonomik denge, Katılım ve Çevre, Dünya Bankası Borçları (Özellikle beşeri kaynakların geliştirilmesi, kırsal bölgelerdeki temel altyapı hizmetlerinin gerçekleştirilmesi, sosyal sektörlere daha fazla kaynak sağlanması ve çevrenin korunması gibi alanlarda kaynak sağlama eğilimindedir.) (Uzun, A. M.,2003: 159-161).

Sonuç olarak, uluslararası yoksullukla mücadelede Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma programı önemli yer tutmaktadır. Dünyadaki yoksulluğun ölçülmesi ve metot geliştirilmesinde Dünya Bankası tarafından ortaya çıkarılan Dünya Kalkınma Raporu ve UNDP tarafından geliştirilen İnsani Gelişme Raporları kullanılmaktadır. Bu raporlardan hareketle yoksulluk boyutları ölçülüp yoksullukla mücadele yöntemleri belirlenmektedir. Yine Dünya Bankasının belirlediği 1.90\$, 3.20\$, 5.50\$ muhtaçlık sınırlarıyla sadece az gelişmiş ve orta düzeydeki ülkelerdeki değil gelişmiş ülkelerdeki yoksullar da belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece her ülkenin ekonomik gücüne ve yoksulluk türüne göre yoksulluk politikaları oluşturulmuştur. Amaç gerçek yoksul sayısına ulaşip çözüm üreterek ülkelerin refah düzeyini artırmaktır.

3.8.2. Türkiye'de Yoksulluk Sorunu ve Mücadele Yöntemleri

Toplumunu her yönden etkileyen ve çok boyutlu özelliğe sahip olan yoksulluk Türkiye'nin de en önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Yoksulluğun tüm dünyadaki ortak ve en önemli nedeni gelir dağılımındaki eşitsizliktir. Dünyada gelir sürekli artmaktadır ancak bu gelirin dağılımındaki eşitsizlik ve adaletsizlik yoksulluğun azalmasını engellemektedir.

Türkiye’de 24 Ocak 1980’de uygulamaya konan yeni ekonomi programı ile ekonomik, toplumsal yapıda köklü bir değişim gerçekleşirken 1990’lı yıllarda peş peşe yaşanan krizler sonrasında ekonomi küçülerek, işsizlik artmıştır. Küreselleşme süreci, neo-liberal politikalar ve ekonomik krizlerin birleşik etkileri ülkede gelir dağılımının bozulmasına, toplumsal kesimler arasındaki uçurumun derinleşmesine ve yoksulluğun artmasına yol açmış ve Türkiye, gelirin nispeten eşit dağıldığı bir ülke olmaktan çıkıp, zengin ile yoksul arasındaki farkların uçurum niteliğini hak edecek boyutlara ulaştığı bir ülke haline gelmiştir (Taş ve Özcan, 2012: 427).

Uluslararası boyutta Türkiye diğer ülkelerle karşılaştırıldığında UNDP’nin geliştirdiği İnsani Gelişim Endeksine (İGE) göre 27.701 \$ olan kişi başı gayri safi milli hasıla ile 54. sıradadır. İGE değeri 0.820’dir. İnsani Gelişim Endeksi sıralamasında İlk sırada ise 0.957 İGE değeri ve 66.494 \$ kişi başına gayri safi milli hasıla ile Norveç bulunmaktadır. En zengin Ülke olarak bakılacak olursa Kişi başı gayri safi milli hasılası 131.032 ve İGE’si 0.919 olan Liechtenstein’dır (UNDP, 2020).

Aynı zamanda Türkiye’deki yoksulluğun boyutları TÜİK’in yaptığı yoksulluk araştırmaları ile somut bir şekilde görülebilmektedir.

3.8.3. Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları

Türkiye de diğer ülkeler gibi yoksullukla mücadele eden gelişmekte olan ülkelerden biridir. Bu bağlamda yoksullukla mücadele için çeşitli mücadele yöntemleri uygulamaya konulmuştur. Ancak bu mücadele yöntemlerinden önce yoksulluğun boyutu ve sebepleri belirlenmiştir. Bu boyut ve sebepler de yoksulluk ölçümleri ortaya çıkarılmıştır.

Türkiye’de yoksulluk ölçümleri yapılabilmesi için yoksulluk oranının ve yoksul sayısının bilinmesi gerekmektedir. Bu sayı ve oranların hesaplama çalışmaları da TÜİK tarafından Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması adı altında yapılmaktadır. Araştırmanın amacı; Türkiye’de gelirin hane halkları ve fertler arasındaki dağılımını ortaya koymak, insanların yaşam koşulları, sosyal dışlanma ve yoksulluğu gelir boyutu ile ölçmek ve profilini belirlemek, gelire göre görece yoksulluk, yaşam koşulları ve sosyal dışlanma konularında veri üretmektir (TÜİK, 2020).

Tablo 3.4. Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre, yoksul sayıları ve yoksulluk oranları, Türkiye İBBS 1. Düzey, 2019,2020 (TÜİK, 2019-2020)

	%50-50%				%60-60%			
	Yoksul Sayısı (Bin kişi)		Yoksulluk Oranı (%)		Yoksul Sayısı (Bin kişi)		Yoksulluk Oranı (%)	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Türkiye	11.641	12267	14,4	15,0	17.207	17.921	21,3	21,9
İstanbul	1660	1749	11,0	11,4	2673	2941	17,7	19,2
Batı Marmara	447	480	12,9	13,6	668	695	19,2	19,7
Ege	1080	1256	10,5	12,0	1767	1953	17,1	18,7
Doğu Marmara	666	720	8,4	8,8	1242	1181	15,7	14,7
Batı Anadolu	853	909	10,8	11,4	1426	1391	18,1	17,4
Akdeniz	1379	1319	13,3	12,5	2125	2179	20,5	20,7
Orta Anadolu	388	412	9,9	10,4	683	715	17,4	18,0
Batı Karadeniz	507	570	11,3	12,6	806	870	17,9	19,2
Doğu Karadeniz	296	303	11,4	11,6	452	478	17,4	18,3
Kuzey Doğu Anadolu	250	303	11,9	13,8	418	435	20,0	20,5
Ortadoğu Anadolu	411	512	10,8	13,3	671	435	17,7	21,3
Güney Doğu Anadolu	971	854	11,1	9,6	1653	1512	18,9	16,9

Türkiye geneline bakacak olursak 2020 ile yoksulluğun artmasındaki etkenlere Covid-19 tedbirleri çerçevesindeki kapanmalar da eklenmiştir. Çünkü çoğu kişi bu dönemde işsiz kalmış ve bundan dolayı da geçimini sağlayamamıştır. Esnaflar da dükkânların kapanmasıyla zarara uğramıştır. Bu gibi olumsuzluklardan dolayı 2020 yılında yoksullukta artış meydana gelmiştir.

Her bölge için eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin yüzde 50'si temelinde hesaplanan yoksulluk sınırına göre, gelire dayalı görel yoksulluk oranının en yüksek olduğu İBBS 1. Düzey bölgeleri; %13,8 ile TRA (Kuzeydoğu Anadolu), %13,6 ile TR2 (Batı Marmara) ve %13,3 ile TRB (Ortadoğu Anadolu) oldu. Görel yoksulluk oranının en düşük olduğu İBBS 1. Düzey bölgeleri ise %8,8 ile TR4 (Doğu Marmara), %9,6 ile TRC (Güneydoğu Anadolu) ve %10,4 ile TR7 (Orta Anadolu) şeklinde sıralandı. (Bu bölgeler istatistiki bölgelerdir.) (Tük, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020).

Tablo 3.5. Fert gelirine göre hesaplanan yoksul sayıları, yoksulluk oranları ve yoksulluk açığı, 2016-2020 (TÜİK, 2020)

(%50)	YILLAR				
	2016	2017	2018	2019	2020
Yoksulluk Sınırı	7116	7944	8892	10793	12394
Yoksul Sayısı (Bin Kişi)	11026	10622	11091	11641	12267
Yoksul Oranı (%)	14,3	13,5	13,9	14,4	15,0
Yoksulluk Açığı	24,3	22,6	23,7	24,1	25,9

Son araştırmalara göre yoksulluk oranı sadece 2017'de düşmüş, diğer yıllarda artışa geçmiştir. 2020 yılında yoksul sayısı 12267 bin kişi, yoksul oranı ise % 15,0 olmuştur. Yoksul açığı da yoksul sayısı ve yoksulluk oranına paralel olarak artmış ve 2020 yılında % 25,9'a ulaşmıştır. Buna göre gelir eşitsizliğinin arttığı söylenilebilir.

Çarşamba İlçesi'ndeki Yoksulluğun Boyutu

Çarşamba ilçesindeki yoksulluğun boyutu hakkında, İŞKUR'da kayıtlı kişi sayısından ve SYDV'den aktif yardım alan hanelerden yola çıkarak varsayımlarda bulunulabilir. Buna göre Çarşamba İşkur'da 2021 yılına ait 340 kişilik kayıt mevcuttur (Çarşamba İŞKUR).

Bu da nüfusun %0,24'ü kadardır. Çarşamba SYDV'de merkezi yardımlardan 9477 hane faydalanmaktadır. Yani nüfusun %6,7'sidir.

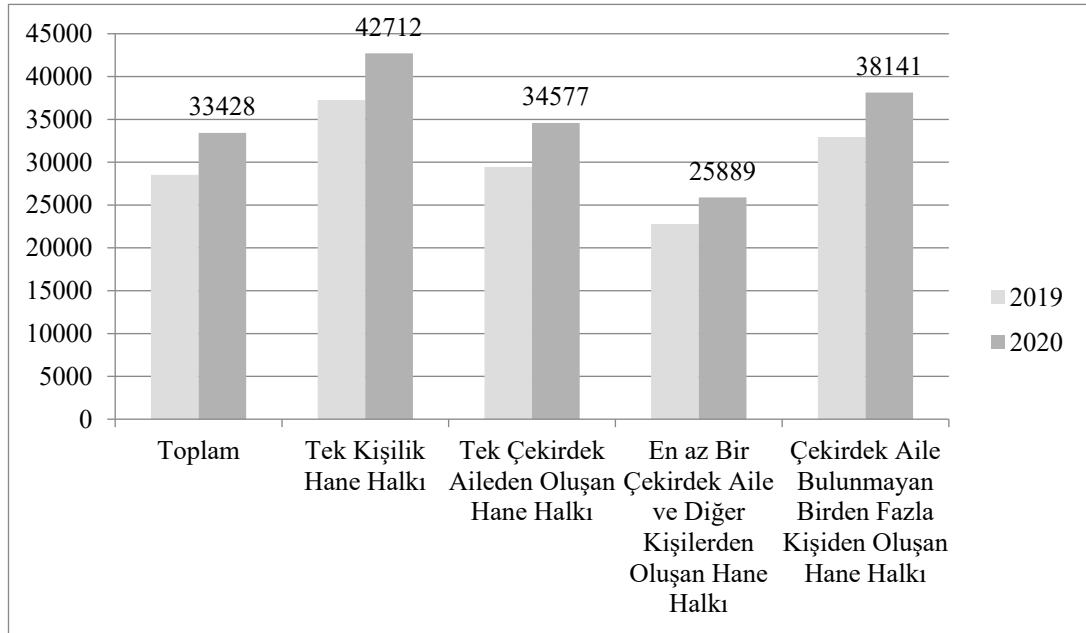
Çarşamba SYDV'nin Türkiye geneli yapılan yardımlardaki payına bakılacak olursa: Türkiye genelinde düzenli yardımlardan 2.501.106 hane faydalanmaktadır.

Çarşamba'da ise 9477 hane faydalanmaktadır. Çarşamba Türkiye genelinin %0.37'si kadardır. Yani Çarşamba'nın yoksulluğu kritik boyutlarda değildir. Çarşamba yoksulluk boyutu, orta düzey altında bir yere sahiptir.

3.8.3.1. Hane Halkı Verilerine Göre

3.8.3.1.1. Hane Halkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk

Yoksulluk ölçümü çeşitli kriterlere göre yapılmaktadır. Tek boyutlu bir yoksulluk ölçümünden ziyade çok boyutlu yoksulluk ölçümü tercih edilmekte böylece daha çok yoksul insana ulaşmak hedeflenmektedir. Bu başlık altında da hane içindeki kişi sayısına göre yoksulluğun boyutuna değinilecektir. Hane halkı büyüklüğü arttıkça kişilerin gereksinimi artacağı için yoksulluk boyutu da artmaktadır. Bu yüzden böyle ailelerde çalışan kişiye daha çok gereksinim duyulacağından çocuklar erken yaşlarda çalışma hayatına girmektedir. Bu durumdan dolayı da çocuğun eğitimi aksamaktadır. Bunun sonucu olarak da yoksulluk gelecek nesillere aktarılmaktadır. Hane halkı büyüklüğüne göre yoksulluğun boyutunu aşağıdaki tabloda görebiliriz.

Şekil 3.1. Hane halkı tipine göre yıllık ortalama eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri (TL), 2019,2020 (TÜİK, 2020)

Kalabalık hanelerde kişi başına düşen gelir daha azdır. Çünkü hane geliri ne kadar az kişiye bölünürse fert geliri o kadar fazla olur. Şekle göre tek kişilik hanelerde fert geliri daha fazladır. En az fert geliri ise kalabalık hane olan en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanelerde görülmektedir.

Tablo 3. 6. Hane halkı tipine göre yoksul sayıları ve yoksulluk oranları, 2016-2020 (TÜİK, 2020)

Hane Büyüklüğü	2016		2017		2018		2019		2020	
	Yoksul Sayısı	Yoksul Oranı	Yoksul Sayısı	Yoksul Oranı	Yoksul Sayısı	Yoksul Oranı	Yoksul Sayısı	Yoksul Oranı	Yoksul Sayısı	Yoksul Oranı
Tek Kişilik	297	9,0	290	8,2	360	9,6	373	9,2	485	10,9
Sadece Eşler	285	3,9	299	3,9	350	4,5	379	4,8	607	7,5
Eşler ve Çocuklar	6483	14,5	6554	14,1	6786	14,4	7339	15,5	7738	15,7
Tek ebeveyn+ Çocuklar	378	10,8	406	10,8	476	12,0	454	11,3	536	13,2
En Az Bir Çekirdek Aile +Diğer Kişiler	3513	19,9	2978	17,9	3060	18,8	3009	18,2	2821	18,4
Ç.Aile Yok+ Birden Fazla Kişi	70	10,0	95	11,9	58	7,7	86	9,2	81	9,5

Bu tabloda kalabalık hanelerde yoksulluğun daha fazla olduğu görülebilir. Tabloya göre yoksul oranı en fazla olan hane en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanedir. Bu tablo yukarıdaki şekli desteklemektedir. Hane ne kadar kalabalık olursa ihtiyaç o kadar fazla olur. Fert geliri ihtiyacın altında kalmakta ve temel ihtiyaçlar karşılanamamaktadır. Bu durum yoksulluğun artmasına neden olmaktadır. En düşük yoksulluk oranı ise sadece eşlerden oluşan hanelerde olmaktadır.

3.8.3.1.2. Hane Halkı Fertlerinin Eğitim Durumlarına Göre Yoksulluk

Eğitim durumuyla yoksulluk karşılıklı etkileşim halindedir. Yoksulluk artınca eğitim oranı düşmekte, eğitim durumu yükseldikçe yoksulluk azalmaktadır. Yoksul kişiler özellikle hanesi kalabalık kişiler ya eğitim masraflarını karşılayamadıkları için ya da haneye ek gelir olsun diye çocuk eğitimden mahrum edilmektedir. Çocuklar

küçük yaşta iş hayatına atılmaktadırlar. Genelde gününbirlik işlerde çalışmakta ve gelirleri az olmaktadır. Bu durumun somut halini Tük verilerine dayanarak hazırlanmış olan aşağıdaki tablolarda görebilir.

Tablo 3. 7. Eğitim durumuna göre yıllık ortalama esas iş gelirleri (TL), 2019,2020 (TÜİK, 2020)

Eğitim Durumu	2019	2020	Değişim (%)
Toplam	34733	43118	24,1
Okur-Yazar Olmayan	14129	16788	18,8
Bir Okul Bitirmeyen	18279	22936	25,5
Lise Altı Eğitimli	26833	32838	22,4
Lise ve Dengi Okul	34115	41855	22,7
Yükseköğretim	51888	63055	21,6

Bu tabloya göre, en az iş gelirin sahip olan grup okur-yazar olmayanlardır. En fazla gelire de yükseköğretim mezunu olanlar sahiptir. 2020 yılında gelirde en fazla artış bir okul bitirmeyenlerde olmuştur ancak yine de kendisinden üst düzeyde yer alan eğitim durumlarına göre düşük gelire sahiptir. 2020 yılında bir önceki yıla göre toplamda %24,1 oranında artış olmuştur.

Tablo 3.8. Fert geliri ve eğitim durumuna göre yoksul sayıları ve yoksulluk oranları, 2016-2020 (TÜİK, 2020)

Yıllar	2016	2017	2018	2019	2020	
Yoksul Sayısı	Okur-Yazar Olmayan	1523	1451	1529	1405	1386
	Bir Okul Bitirmeyen	929	843	906	840	928
	Lise ve Altı Eğitimli	3734	3566	3708	4114	4296
	Lise ve Dengi Eğitimli	642	599	639	791	1042
	Yükseköğretim	150	139	207	251	336
	Yoksulluk Oranı	Okur-Yazar Olmayan	26,2	25,4	27,5	26,1
Bir Okul Bitirmeyen		24,1	21,7	23,6	22,4	25,7
Lise ve Altı Eğitimli		12,5	11,7	12,1	13,4	14,0
Lise ve Dengi Eğitimli		6,2	5,5	5,8	6,9	8,3
Yükseköğretim		1,7	1,5	2,2	2,5	3,2

Yukarıdaki tabloda eğitim durumu 15 yaş ve üzeri tüm fertlerin eğitim durumları gözetilerek oluşturulmuştur.

Bu tabloya göre yoksul sayısı ve yoksulluk oranı en fazla olan gruplar okur-yazar olmayan ve bir okul bitirmeyenlerdir. Bu gruplar eğitim durumlarından dolayı düzenli bir iş bulamamaktalar. Bu yüzden geçim sıkıntısı çekmekte ve günü kurtarmak adına yevmiye usulü işlerde çalışmaktadır. Lise ve üstü eğitilmiş insanlar daha düzenli işlerde çalışabilmektedir. Bu grupların yoksulluk oranı düşüktür. Yoksulluk oranı en düşük grup yükseköğretim mezunlarının oluşturduğu gruptur.

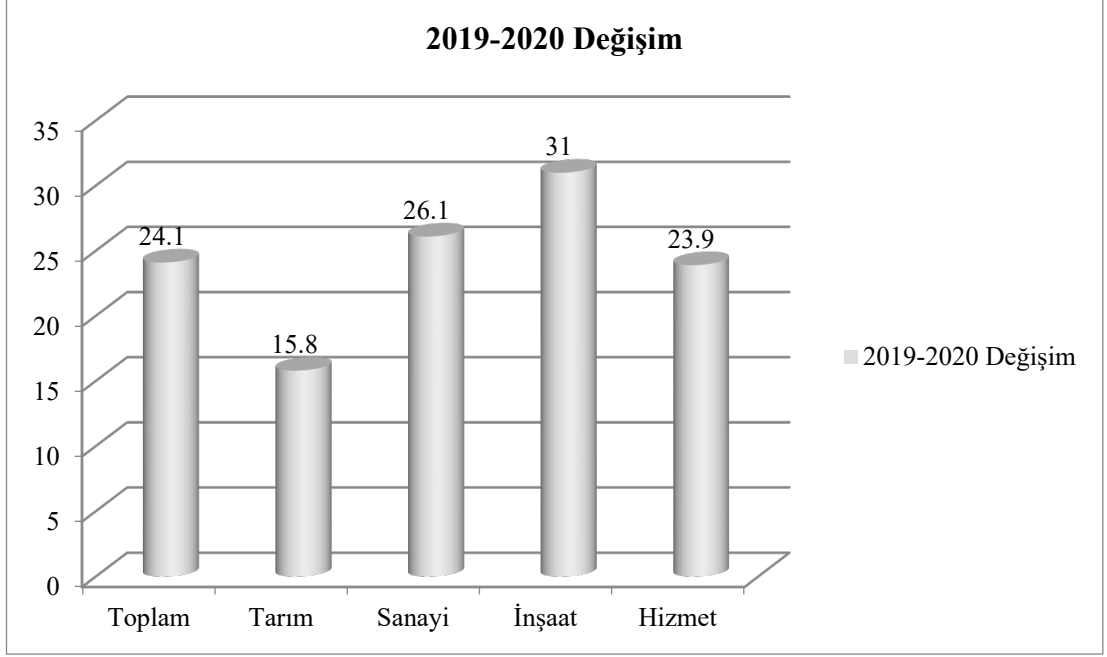
3.8.3.1.3. Hane Halkı Fertlerinin İktisadi Faaliyetlerine Göre Yoksulluk

Çalışılan sektör ile yoksulluk arasında aşağıdaki tablolara göre bağlantı kurmak mümkündür. Tarım sektöründe diğer sektörlerle kıyasla kazanç az olduğu için evin ihtiyaçları karşılanmakta zorlanılmaktadır. Hizmet sektöründe ise iş gelirleri fazla olduğu için yoksulluk daha azdır. Bunun en somut hali tablo 3.10'da görülebilir.

Tablo 3.9. Hane halkı fertlerinin esas işteki iktisadi faaliyet kollarına göre yıllık ortalama iş gelirleri, 2019, 2020 (TÜİK, 2020)

İktisadi Faaliyet Kolu	Yıllar	
	2019	2020
Toplam	34733	43118
Tarım	21807	25263
Sanayi	35174	44355
İnşaat	32236	42227
Hizmet	37169	46034

İktisadi faaliyet kollarında en fazla gelire hizmet sektörü en az gelire de tarım sektörü sahiptir. Eğitim başlığı altında değinilen eğitim arttıkça gelir de artar durumu burada da karşımıza çıkmaktadır. Eğitim durumunun lise ve üstü olduğu hizmet sektöründe gelir daha fazladır. Genellikle ilkokul ve alt düzeyin oluşturduğu tarım sektörü ise en az gelire sahiptir. Buna dayanarak en fazla yoksul kesim tarımla uğraşan kesim diyebiliriz. Sanayi ve inşaat sektöründe çalışan kesim orta düzeyde kalmakta ve gelirleri birbirine yakındır.

Şekil 3. 2. Yıllık ortalama esas iş geliri değişimi (%) (TÜİK, 2020)

İktisadi faaliyet kollarından 2019-2020 değişiminin sunulduğu yukarıdaki şekle göre en fazla değişim inşaat sektöründe olmuştur. Geliri %31 oranında artmıştır. En az değişim de %15,8 artışla tarım sektöründe meydana gelmiştir. Bu durum tarım sektöründeki gelirin arttığını ancak diğer kollara göre hala en az gelire sahip olduğunu göstermektedir. İnşaat sektörünü takip eden iktisadi kol sanayidir. Sanayide de %26,1 oranında artış meydana gelmiştir. Hizmet sektöründe ise gelir %23,9 artmıştır.

3.8.3.2. Tüketim Verilerine Göre

Yoksulluk hane geliriyle belirlenebildiği gibi hanenin tüketimi ile de belirlenebilmektedir. Geliri az olan haneler temel geçim kaynakları dışında çok fazla harcama yapamazken gelir durumu yüksek olan kişiler temel geçim kaynakları dışında eğlence, lokanta gibi harcama kalemlerine de bütçe ayırabilmektedirler.

Tablo 3.10. Temel gelir kaynağının hane halkı tüketim harcamasının türlerine göre dağılımı, 2017-2019 (TÜİK, 2019)

Harcama Türleri	Anket Yılı	Hane Halkının temel gelir kaynağı					
		Toplam	Maaş, Ücret ve Yevmiye Geliri	Müteşebbis Geliri	Gayrimenkul ve Menkul Kıymet Geliri	Emeklilik geliri	Diğer Karşılıksız Gelirler
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	2017	19,7	18,2	18,8	14,6	25,7	25,1
	2018	20,3	18,7	19,5	16,4	25,5	26,3
	2019	20,8	19,0	19,8	17,9	26,5	26,6
Giyim ve Ayakkabı	2017	5,0	5,5	5,0	2,9	3,6	4,2
	2018	4,8	5,1	5,1	3,7	3,8	4,4
	2019	5,0	5,5	5,1	3,3	3,7	4,1
Konut ve Kira	2017	24,7	23,2	20,8	29,2	30,0	38,1
	2018	23,7	22,4	19,7	28,1	28,6	35,4
	2019	24,1	22,4	20,4	30,3	29,2	35,1
Sağlık	2017	2,2	2,0	2,1	2,9	2,6	2,7
	2018	2,2	2,0	1,8	4,2	3,0	2,6
	2019	2,2	2,0	2,0	3,9	2,9	2,6
Ulaştırma	2017	18,7	19,5	23,7	18,5	12,8	8,8
	2018	18,3	19,2	22,7	18,6	13,4	6,1
	2019	16,5	17,7	19,2	18,6	12,1	6,9
Eğlence ve Kültür	2017	2,7	2,8	2,5	4,5	2,8	1,7
	2018	2,9	3,0	2,6	3,4	2,7	2,5
	2019	3,1	3,3	2,7	3,0	2,6	2,5
Eğitim Hizmetleri	2017	2,3	2,2	3,5	3,4	1,1	1,6
	2018	2,3	2,1	3,6	2,7	1,2	1,5
	2019	2,5	2,5	3,6	4,8	1,0	2,1

Tabloya göre geliri düşük olan grup gelirini daha çok temel ihtiyaçları için harcamaktadır. Gelirlerinin %26,6 ‘sını gıda, %35,1’ini ise kira için kullanılmaktadır. Geriye kalan gelir ile hanenin diğer ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu gelir grubunun eğitime ayırdıkları bütçe 2017’de %1,6 iken 2019’da %2.1 oranındadır ve

oldukça düşüktür. Hatta tabloya göre en az oran eğitime ayrılmıştır. Bunun sebebi eğitim masraflarını karşılayamamaları, iş gücüne ihtiyaç duyup çocuğun okuldan alınıp iş hayatına atılması gibi sebepler olabilir. Bu durum yoksulluğun diğer kuşaklara aktarılmasına sebep olmaktadır. Tablo 4.8'e bakılacak olursa eğitimi düşük olan kişilerin kazançları da düşüktü. Buna dayanılarak eğitimden yoksun bırakılan her çocuk aslında yoksul olmaya zorlanıyor ve bu artık yoksulluk kültürü haline gelmektedir. Yoksulluk da bir kültür gibi gelecek kuşaklara aktarılmaktadır.

Gelir durumu yüksek olan kişilerde ise temel ihtiyaçlar dışında eğlence gibi kalemlere ayrılan bütçede diğer gelir grubuna göre yüksektir. Lokantaya ayrılan bütçeye bakacak olursak 2019 yılında gelir durumu düşük olan kişi %3,9 oranında bütçe ayırırken, gelir durumunda bu oran %7,8'dir. Yani iki katı harcama yapmaktadırlar.

Sonuç olarak, gelir ne kadar yüksek ise harcama o kadar temel harcamalar dışına çıkmaktadır. Gelir düşüklüğü insanı daha çok ihtiyaç odaklı harcamalara zorlamaktadır.

Tablo 3. 11. Hane halkı büyüklüğünün hane halkı tüketim harcamasının türlerine göre dağılımı, 2017-2019 (TÜİK, 2019)

Harcama Türleri	Anket yılı	Hane Halkı Büyüklüğü							
		Toplam	1	2	3	4	5	6	7+
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	2017	19,7	15,9	21,3	17,7	18,5	21,3	23,3	25,4
	2018	20,3	18,3	20,1	18,0	18,5	22,7	24,3	29,4
	2019	20,8	17,8	21,5	19,1	19,3	22,0	25,2	28,5
Giyim ve Ayakkabı	2017	5,0	4,1	3,9	5,1	5,4	5,2	5,4	6,5
	2018	4,8	4,1	4,0	4,7	4,9	5,5	6,3	5,8
	2019	5,0	4,8	4,1	4,9	5,2	5,4	5,5	6,5

Tablo 3.11 (devam)

Konut ve Kira	2017	24,7	36,4	27,5	23,4	22,1	22,0	23,0	19,4
	2018	23,7	34,4	25,6	23,1	21,7	21,5	20,0	17,9
	2019	24,1	32,1	27,3	23,1	22,3	21,7	20,3	17,4
Sağlık	2017	2,2	2,1	2,7	2,0	2,3	1,8	1,8	2,1
	2018	2,2	2,8	2,4	2,5	1,8	1,9	2,3	1,8
	2019	2,2	2,2	3,3	2,4	2,0	1,8	1,7	1,3
Ulaştırma	2017	18,7	13,6	16,7	21,2	20,4	19,7	18,1	16,8
	2018	18,3	11,2	18,0	19,6	22,2	18,8	15,6	13,8
	2019	16,5	12,1	16,0	18,1	18,6	17,4	15,0	11,6
Eğlence ve Kültür	2017	2,7	2,7	2,9	2,8	3,1	2,7	2,1	1,6
	2018	2,9	3,1	3,5	3,0	2,8	2,3	2,3	2,1
	2019	3,1	4,2	2,8	3,2	3,0	2,5	2,5	3,0
Eğitim Hizmetleri	2017	2,3	1,6	1,1	2,5	3,4	2,8	2,1	1,3
	2018	2,3	0,7	1,3	2,5	3,7	2,6	2,5	0,8
	2019	2,5	0,9	1,0	2,7	3,9	3,5	3,5	0,9

Hane halkı büyüklüğü ile tüketim arasında doğru orantı vardır. Hane halkı sayısı arttıkça tüketim de artmaktadır. Tablo 4.12'ye göre hane halkı 7+ olan grup gelirinin %28.5'ini gıdaya ve %17.4'ünü kiraya harcamaktadır. Bu durumda gelirinin yarısı temel ihtiyaçlarının bir kısmını karşılamaktadır. Bu harcamaları ulaşım, giyim ve ayakkabı harcaması takip etmektedir. Eğlence gibi harcama kalemlerine ayrılan oran çok düşüktür. Hatta zorunlu olan eğitime bile ayrılan oran hepsinden daha

düşüktür. Eğitime ayrılan oran 2019 yılında %0.9'dur. Bunun sebebi kalabalık hanelerde geçimin sağlanması için daha fazla gelire ihtiyaç vardır. Bunu sağlamanın tek yolu da daha fazla kişinin iş hayatına girmesidir. Bu nedenle genellikle 15 yaş üzeri çocuklar okuldan alınarak bir işe başlatılmaktadır. Böylece eğitim masrafı ortadan kaldırılıp haneye bir gelir daha girmiş olmaktadır.

Kalabalık olmayan hanelerde kişi sayısının az olmasından dolayı ihtiyaçlar da az olmaktadır. Bu nedenle sadece temel ihtiyaçlar değil başka harcamalara da bütçe ayırabilmektedirler. Çünkü temel ihtiyaçlara olan harcamalar da azalmaktadır.

3.8.4. Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Yöntemleri

Pek çok ülkeyi derinden etkileyen yoksulluk, çözümü hala mümkün olmayan büyük bir sorundur. Bu yüzden ülkelerde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası örgütlerin en önemli politikalarından biri yoksullukla mücadele politikalarıdır. Dolaylı ve doğrudan yaklaşım olarak iki şekilde ele alınmaktadır.

Yoksullukla mücadelede dolaylı yaklaşımı savunanlara göre, yoksulluğun azalmasına etki eden en önemli faktör ekonomik büyümedir. Ekonomik olarak büyüme sağlandığı zaman yoksulluğun azalacağı savunulmaktadır. Dolaylı yaklaşımın en belirgin amacı, mevcut kaynakları büyümeyi hızlandırmak için kullanmak ve büyüme sayesinde yoksulların gelir ve yaşam standartlarında iyileşme sağlamaktır. Buradan da anlaşılacağı üzere dolaylı yaklaşım sadece ekonomik büyümeyi değil, büyüme sürecinde gelir dağılımında meydana gelen değişimleri de ele almaktadır.

Yoksullukla mücadelede büyümeyi temel faktör olarak ele alan dolaylı yaklaşımın, yoksulluğun azaltılmasını büyümenin uzun vadeli getirilerine bırakması ve gelirin bölüşümü konusuna yeterince önem vermemesi hususlarında eleştirildiği görülmektedir. Bunun yanında, büyüme sonucunda sağlanan sağlık, eğitim ve istihdam olanaklarının merkezden uzak bölgelerde yaşayan bazı yoksul kesimlere ulaşmayıp, görece olarak daha yüksek gelirli kesimlere fayda sağlaması da dolaylı yaklaşıma getirilen bir diğer eleştiri konusudur (İNCEDAL, 2013: 117).

Yoksullukla mücadelede doğrudan yaklaşımı savunanlara göre, devlet; vergi, sosyal güvenlik, sosyal yardım, sağlık ve eğitim politikaları gibi temel araçlarla gelirin ikincil dağılımına müdahalede bulunmaktadır. Bu faktörlerdeki eksiklikler tamamlanırsa eğer yoksulluk azaltılmış olacaktır.

Türkiye’de de birçok kuruluş yoksullukla mücadele için pek çok proje gerçekleştirmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2020 yılında sosyal yardımlara ayrılan kamu kaynağı 69.000.000.000 TL olmuştur. Bunlardan 43.000.000.000 TL’si Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYDT Fonu+Genel Bütçe) tarafından karşılanmıştır. Tüm bu yardımlarda nakdi yardımların payı %96’dır. Nakdi yardımlar içinde de düzenli yardımlara aktarılan kaynağın oranı %83’tür. 2020 yılında toplam 6.630.682 hane sosyal yardımlardan, 2.450.080 hane düzenli yardımlardan, 2.733.721 hane de süreli yardımlardan faydalandırılmıştır. Ayrıca 7.810.588 kişinin toplamda 14.454.882.659 TL gss primi ödenmiştir (AÇSB, 2020 faaliyet raporu, 148).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan çeşitli sosyal yardım programları ana gruplar bazında aşağıdaki tablo da gösterilmiştir.

Tablo 3. 12. Ana gruplar bazında sosyal yardım programları (Aile ve sosyal hizmetler bakanlığı faaliyet raporu, 2020)

AİLE YARDIMLARI	BARINMA-GIDA YARDIMLARI
<ul style="list-style-type: none">•Doğum Yardımı•Çoklu Doğum Yardımı•Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar•Öksüz ve Yetim Yardımı•Muhtaç Asker Ailelerine Yapılan Yardım•Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı•Terör Zararı Yardımları•Afet-Acil Durum Yardımları	<ul style="list-style-type: none">•Gıda Yardımları•Öğle Yemeği Yardımı•Aşevleri•Barınma Yardımları•Sosyal Konut Projesi•Yakacak Yardımları•Elektrik Tüketim Desteği•Sosyal Uyum Yardımı (SUY)

Tablo 3.12. (devam)

ENGELLİ-YAŞLI YARDIMLARI	SAĞLIK YARDIMLARI
<ul style="list-style-type: none">• Yaşlılık Aylığı• Engelli Aylığı• Engelli Yakını Aylığı• Vefa Yaşlı ve Engellilerin Bakımı Projeleri• Engelli İhtiyaç Yardımları	<ul style="list-style-type: none">• Genel Sağlık Sİgortası (GSS) Primi Ödemeleri• Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik)• Katılım Payı Ödemeleri• Kronik Hastalık Yardımı• Silikozis Hastalarına Yapılan Ödemeler• Kronik Hastalara Elektrik Tüketim Desteği• Sağlık Yardımı
EĞİTİM YARDIMLARI	PROJE DESTEKLERİ
<ul style="list-style-type: none">• Ücretsiz Ders Kitabı• Şartlı Eğitim Yardımları• Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımları• Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması• Eğitim Materyali Yardımı• Öğrenci Taşıma, Barınma ve İaşe Yardımı• Yurt Yapımı	<ul style="list-style-type: none">• ADEM Projeleri• SODAM Projeleri• Evsizlerin Konaklatılması• Sosyal Hizmet Projeleri• İstihdam Projeleri• Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi• Gelir Getirici Projeler

Yukarıdaki tabloyu inceleyecek olursak aile yardımlarından doğum yardımı programı Sosyal Hizmetler Kurumu tarafından 15 Mayıs 2015 tarihi itibarıyla Sosyal Hizmetler tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Bu yardımdan Türk vatandaşlar ve mavi kartlılar faydalanabilmektedir. Ödenen miktarlar; canlı doğan birinci çocuk için 300 TL, ikinci çocuk için 400TL, üçüncü ve sonraki çocuklar için 600 TL'dir ve bir kereye mahsus verilmektedir. Bu kapsamda 2020 yılında 973.376 çocuk için 412.3

milyar TL tutarında ödeme yapılmıştır (AÇSB, 2020). Diğer aile yardımları ise SYD Vakıfları tarafından karşılanmaktadır.

Barınma yardımlarından *öğle yemeği yardımı* programı MEB tarafından yürütülmektedir. 1997 yılında başlamıştır ve 8 yıllık eğitimdeki taşınmalı eğitim uygulaması kapsamında okulların bulunduğu yerlere taşınan yoksul öğrencilere yönelik yapılan yardım programıdır. Yine Barınma yardımlarından *Aşevi yardım programı* yaşlı, engelli, kimsesiz, hasta olan ve evinde yemek yapabilecek durumu olmayanlara yönelik günlük sıcak yemek verilmesi amacıyla uygulanan yardım programıdır. Belediyeler ve SYD Vakıfları tarafından yürütülmektedir. Çarşamba ilçesinde bu yardım belediye tarafından karşılanmaktadır. 2020 yılında Fondan bu yardım programı kapsamında 87 SYD Vakfına “61.218.374 TL” yardım yapılmıştır (AÇSB, 2020).

Barınma yardımları başlığı altındaki diğer yardım programları SYD Vakıfları tarafından yürütülmektedir. SYD Vakıflarının yoksullukla mücadele faaliyetleri başlığı altında bahsedilecektir.

Engelli- Yaşlı Yardım programları (engelli ihtiyaç yardımları dışında) ile Sağlık Yardım Programları hepsi SYD Vakıfları tarafından yürütülmektedir.

Engelli İhtiyaç Yardımları, 3294 sayılı kanun kapsamında yoksul engelli vatandaşların topluma uyumunu kolaylaştıracak her türlü araç gereç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yürütülen programdır. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda 828 hanede yaşayan 841 kişi için 1.793.540,08 TL tutarında kaynak kullanılmıştır. Fondan kullanılmaktadır. Ayrıca ek kaynak gönderilmemektedir (AÇSB, 2020).

Eğitim yardımları kapsamındaki *Ücretsiz Ders Kitabı* yardım programı MEB tarafından yürütülmektedir. 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren Fondan aktarılmak suretiyle İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine ücretsiz ders kitabı verilmektedir. Bu kapsamda 2020 yılında 430 milyon TL tutarındaki kaynak Milli Eğitim Bakanlığına doğrudan aktarılmıştır. Yine bu başlık altındaki *Yabancılarla Yönelik Şartlı Eğitim Yardım Programı* da MEB tarafından yürütülmektedir. AB tarafından finanse edilmekte ve UNICEF, Türk Kızılay’ı, MEB ve AÇSHB arasında ortak uygulanmaktadır. Geçici barınma merkezlerinde ikamet eden, muhtaç, hanede sosyal güvence olmayan ve okulun açık olduğu dönemlerde 1 ayda 4 günden fazla devamsızlık yapmayan, MEB’de ve geçici eğitim merkezlerinde okuyan Suriyeliler ve diğer tüm yabancı çocuklar faydalanabilmektedir. 1. ile 8. Sınıf öğrencileri için;

kız öğrenci 50 TL, erkek öğrenci 45 TL; 9. ile 12. Sınıf öğrencileri için; kız öğrencilere 75 TL, erkek öğrencilere 55 TL ödeme yapılmaktadır (AŞÇHB, 2020).

Öğrenci taşıma, barınma ve iaşe yardım programı, ilk ve ortaöğretim çağındaki öğrencilerin ulaşım, barınma vb. ihtiyaçlarına yönelik olarak SYD Vakıflarınca yardım yapılmaktadır. Bu kapsamda Fondan 2020 yılında 792 hanede ikamet eden 879 öğrenci için 340.196,55 TL tutarında yardım yapılmıştır. Çarşamba SYD Vakfında bu yardım programı yoktur (AŞSHB, 2020).

Eğitim Yardımları başlığı altındaki diğer yardımlar ise SYD Vakıfları tarafından yürütülmektedir.

Proje desteklerinden ADEM, SODAM, Evsizlerin Konaklatılması, İstihdam projeleri ve Sosyal Hizmet Projeleri Sosyal Hizmetler tarafından yürütülmektedir.

ADEM ve SODAM, vatandaşların toplumsal entegrasyonlarını sağlamak üzere, psiko-sosyal, sosyokültürel, mesleki, sanatsal ve kişisel gelişimlerini sağlamaya yönelik olarak faaliyet gösteren merkezlerdir. *Evsizlerin konaklatılması*, soğuk hava ve ağır kış şartlarında evsiz kişilerin konaklatılması projesidir. *İstihdam projesi*, Kurum bakımından ayrılan gençlerin sosyal yönden desteklenmesine yönelik projedir. İlk istihdam olduktan sonra 1 ay süreyle yemek ve barınma ihtiyaçları karşılanmaktadır (AŞSB, 2020).

Bunların dışında sosyal hizmetlerde huzurevleri, sevgi evleri gibi bakım evleri de mevcuttur. Bu projeleri de yürütmektedirler.

Proje başlığı altında kalan diğer iki proje vakıflar tarafından yürütülmektedir.

4. ÇARŞAMBA SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFININ YOKSULLUKLA MÜCADELE FAALİYETLERİ: TÜRKİYE GENELİ SYDV İLE KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmayan, kendilerine biraz destek sağlanınca içinde buldukları kötü koşullardan kurtularak topluma faydalı hale gelebilecek durumda olan tüm Türk vatandaşlarının tespiti ve desteklenmesi amacıyla Turgut Özal'ın Başbakanlığı döneminde 1986 yılında 3294 sayılı kanunla Merkez Bankası nezdinde Başbakanlık Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve bu fona bağlı olarak İl ve İlçelerde halk arasında kısaca Fak-Fuk Fon diye tabir edilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur (Demirhan ve Yılmaz, 2014: 257).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakıfları, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine istinaden Kanunda belirtilmiş olan amaca uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak üzere her il ve ilçede kurulmuştur. Günümüzde 1.003 SYD Vakfı vatandaşlarımıza hizmet vermektedir. Vakıflar özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir. Bu yüzden her vakfın ayrı bağımsız karar organları bulunmaktadır. Karar organlarını; Kaymakamlar vakfın tabii başkanı olup, illerde belediye başkanı, defterdar, il millî eğitim müdürü, il sağlık müdürü, il tarım ve orman müdürü, aile çalışma ve sosyal hizmetler il müdürü, il müftüsü; ilçelerde belediye başkanı, mal müdürü, ilçe millî eğitim müdürü, sağlık grup başkanı, ilçe tarım ve orman müdürü ve ilçe müftüsü vakfın Mütevelli Heyetini oluşturur. Aynı zamanda Mütevelli Heyetinde muhtarlar, sivil toplum kuruluşu yöneticileri ve hayırsever vatandaşlar da yer almaktadır. SYD Vakıflarının denetimleri Vakıflar Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Personel alımı da bu heyet tarafından iş kanunu gereği belirli ve belirsiz süreli iş sözleşmesi kapsamında her bir Vakfın kendisi tarafından gerçekleştirilmektedir. SYD Vakıflarının kaynakları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılan miktardan, işletme/iştiraklerden elde edilecek gelirlere ve diğer gelirlere oluşmaktadır (SYDGM, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları).

4.2. Toplanan Veriler Doğrultusunda Çarşamba SYDV'nin Mücadele Faaliyetleri: Türkiye Geneli SYDV ile Karşılaştırmalı Olarak

4.2.1. Aile Yardımları

SYD Vakıflarının yürüttüğü aile yardımları, Çoklu Doğum Yardımı, Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar, Öksüz ve Yetim Yardımı, Muhtaç Asker Ailelerine Yapılan Yardım, Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı, Terör Zararı Yardımları, Afet-Acil Durum Yardımları gibi yardım programlarından oluşmaktadır. Terör Zararı Yardımlarına Çarşamba Vakfı'nda yapılmadığından dolayı değinilmemektedir.

Çoklu Doğum Yardımı, 2018 Kasım ayı tarihinde hayata geçirilmiştir. Muhtaç hanelerin çocuklarının beslenme ve öz bakım ihtiyaçlarının karşılanması için hayattaki 0-24 aylık her çocuğu aşılarını süreleri içinde yaptırmaları kaydıyla, aylık 150 TL yapılan yardımdır.

Tablo 4. 1. Türkiye geneli çoklu doğum yardımı alan kişi sayısı ve toplam tutar (Milyon TL) (AÇSB, 2019, 2020)

	2019	2020
Çocuk Sayısı	28.938	36.684
Toplam tutar(Milyon TL)	26,2	38,6

Çarşamba faaliyet raporunda Çoklu doğum yardım kişi sayısı ve aktarılan kaynak tutarı şartlı sağlık yardımı istatistiklerinde toplam olarak belirtilmiştir.

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yapılan Yardım, düzenli nakdi yardım çerçevesinde ihtiyaç sahibi eşi vefat etmiş kadınlara yeni bir evlilik yapana kadar ve diğer yardım alabileceği kriterler devam ettiği sürece aylık 325 TL olmak üzere iki ayda bir 650 TL olarak verilmektedir.

Tablo 4. 2. Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yapılan yardım kişi sayısı ve toplam aktarılan kaynak (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	268.907	165.481	107.127
Toplam Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	737,2	376,9	340,7

Tablo 5.2’ de görüldüğü gibi eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yapılan yardım sayısı her yıl azalmış olup aktarılan kaynak da azalmıştır. Bunun en büyük sebebi kadınların geçimini sağlayabilmek için sigortalı olarak çalışıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü hane içinde herhangi birinde sosyal güvence olması halinde kişi EVEK yardımından faydalanamamaktadır. Başka bir sebep ikinci bir evlilik yapmış olmasından da kaynaklanabilir. Ya da kişinin ailesinin evine dönmesidir. Bu durumda da genelde babası ya da haneden birisinin çalışmasından dolayı yardım başvurusu kabul edilmemektedir.

Tablo 4.3. Çarşamba SYD Vakfı eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yapılan yardım kişi sayısı ve toplam aktarılan kaynak (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	618	440	303
Toplam Aktarılan Kaynak (TL)	1.774.025	1.101.100	935.775

Türkiye geneli istatistiklerle doğru orantılı olarak da Çarşamba’da da her yıl yardım alan kişi sayısı azalmıştır.

Öksüz ve Yetim Yardımı, annesi, babası ya da her ikisi vefat etmiş çocuklar için yapılan ödemelerdir. Aylık 150 TL’dir. İki ayda bir ödeme yapılmaktadır.

Tablo 4.4. Türkiye geneli öksüz ve yetim yardımından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	60.311	58.039	50.472
Toplam Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	58,4	52,2	64,1

Öksüz ve Yetim Yardımında da faydalanan kişi sayısı her yıl azalmıştır. Fakat aktarılan kaynak 2019 yılında azalırken 2020 yılında artmıştır. Çünkü 2018 ve 2019 yılında aylık 100 TL olan yardım tutarı 2020 yılında 150 TL’ye çıkartılmıştır.

Tablo 4. 5. Çarşamba SYD Vakfı öksüz ve yetim yardım programından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	21	11	6
Aktarılan Toplam Kaynak (TL)	15.900	7.100	8.800

Kişi sayısının azalmasıyla 2019 yılında aktarılan kaynak azalmıştır ancak aylık ödeme tutarının 150 TL'ye çıkartılmasından dolayı 2020 yılında kişi sayısı azalmasına rağmen ödenen miktar artmıştır.

Muhtaç Asker Ailelerine Yapılan Yardım, 2013 Mart ayı itibariyle başlamıştır. İhtiyaç sahibi ailelerin çocuklarının askerlik görevi süresince desteklenmesi için aylık 400 TL olmak üzere iki ayda bir 800 TL düzenli yardım verilmektedir (AÇSB, 2020 Faaliyet Raporu).

Tablo 4.6. Türkiye geneli muhtaç asker ailelerine yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	101.298	88.158	75.292
Toplam Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	178,2	121,2	125

Bu yardım türünde 2018 ve 2019 yılında 275 TL olan aylık tutar 2020 yılında 400 TL'ye çıkartılmıştır. Bu yüzden kişi sayılı azaldığı halde aktarılan kaynak artmıştır. Aynı durum aşağıdaki tabloda gösterilen Çarşamba SYD Vakfının istatistiklerinde de mevcuttur.

Tablo 4. 7. Çarşamba SYD Vakfı muhtaç asker ailelerine yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	163	138	151
Aktarılan Kaynak(TL)	222.750	208.175	264.450

Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında ihtiyaç sahibi olan ve babası askerde olan 18 yaş altı çocuklara verilen destektir. Aylık 150 TL'dir. Ödemeler iki ayda bir 300 TL olarak yapılmaktadır (AÇSB, 2020 Faaliyet Raporu).

Tablo 4. 8. Türkiye geneli muhtaç asker çocuklarına yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	14.722	9.915	5.546
Toplam Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	8,9	4,2	2,7

Muhtaç Asker Çocuklarına Yapılan yardım tutarı 2020 yılında 100 TL'den 150 TL'ye çıkarılmıştır. Ancak faydalanan kişi sayısındaki düşüş fazla olduğu için aktarılan kaynak da azalmıştır.

Tablo 4.9. Çarşamba SYD Vakfı muhtaç asker ailelerine yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	5	6	4
Toplam Aktarılan Kaynak (TL)	3200	3200	2050

Tablodaki ödeme tutarları kişinin başvuru tarihine göre ayarlanmaktadır. Bu yüzden o yıl içinde toplam ödenmesi gereken tutardan daha azdır.

Afet ve Acil Durum Yardımı, deprem, sel, yangın vb. doğal afetler nedeniyle kayıpları olan ve yoksul duruma düşen vatandaşlara yapılan yardımlardır. Temel ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir.

Tablo 4.10. Türkiye geneli afet ve acil durum yardımı için aktarılan kaynak (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Aktarılan kaynak (TL)	11.082.082	18.750.945	77.107.030

Çarşamba SYD Vakfında 2019 yılında bir haneye yangın yardımı 5000 TL, 2020 yılında bir haneye 2500 TL yangın yardımı, 38 haneye de toplamda 103.800 TL sel yardımı yapılmıştır.

Diğer Aile Yardımı, her bir SYD Vakfının kendi bütçesinden karşıladıkları yardım türüdür. Düzenli yardımlar kategorisinde değildir. Kişinin yoksulluk boyutuna göre verilme sıklığı ve yapılan yardımın miktarı değişmektedir. Çarşamba SYD Vakfında genelde üç ayda bir nakdi yardım verilmektedir. Çarşamba SYD Vakfında 2019 yılında 5443 kişiye toplamda 832.960 TL, 2020 yılında ise 3344 kişiye 499.130 TL nakdi yardım yapılmıştır (AÇSB, 2020). 2020 yılında yapılan yardım sayısının düşmesinin sebebi Kovid-19 salgını döneminde çıkarılan ek ödeneklerden kaynaklı olabilir. Pandemi döneminde çeşitli yardım başlıkları

oluşturulmuştur. Bu yardımlardan dolayı vakıflar yoksulluk durumuna göz önünde bulundurarak kısıtlı sayıda kişiye ek olarak nakdi yardımda bulunmuştur.

4.2.2. Barınma-Gıda Yardımları

Gıda Yardımı, ihtiyaç sahibi hanelere gıda ihtiyacını karşılamak amacıyla Ramazan ve Kurban bayramlarından önce verilen yardım programıdır. Bu yardımlar için Fon kurulu kararı ile vakıflara birer periyodik pay ek kaynak aktarılmaktadır.

Tablo 4.11. Türkiye geneli gıda yardımlarından faydalanan hane sayısı ve aktarılan toplam kaynak (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Hane Sayısı	768.033	688.507	1.154.418
Toplam Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	350,78	343,22	629,29

Verilen gıda yardımları 2019 yılında 79.526 azalarak 688.507 haneye düşmüştür. 2020 yılında ise %67,6 oranında artarak 1.154.418 haneye ulaşmıştır.

Tablo 4.12. Çarşamba SYD Vakfında gıda yardımından faydalanan hane sayısı ve toplam aktarılan kaynak (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Hane Sayısı	1641	1369	2666
Aktarılan Toplam Kaynak (TL)	577.250	404.720	1.283.600

Çarşamba SYD Vakfında da her yıl kabul edilen başvuru sayısı ve aktarılan kaynak artmıştır. Hane başına verilen miktarlar da artmıştır. 150 TL olan gıda yardımı 2020 yılında 300 TL, 2021 yılında da 400 TL olmuştur.

Barınma yardımı, eski, bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan ihtiyaç sahibi hanelere bakımı, onarımı ve ev eşyası alımı için aynı veya nakdi olarak yapılan yardımlardır (AÇSB, 2020 Faaliyet Raporu).

Tablo 4.13. Türkiye geneli barınma yardımından faydalanan hane sayısı ve toplam aktarılan kaynak (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Hane Sayısı	23.105	22.413	23.498
Aktarılan Toplam Kaynak (Milyon TL)	83,66	80,12	88,39

Tablo 4.13'e göre barınma yardımlarından faydalanan hane sayısı 2019 yılında azalmış ve 2020 yılında da 1085 artarak 23.498 hane olmuştur. Aktarılan kaynak da %10,3 oranında artarak 88.39 milyon TL olmuştur. Bu sayılara SYD Vakıflarının

periyodik paylarından da ayrıca ev eşyası yapımı, kira yardımı vb. türde yaptığı yardımlar da dâhildir.

Tablo 4.14. Çarşamba SYD Vakfında barınma yardımından faydalanan hane sayısı ve aktarılan kaynak (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Hane Sayısı	14	24	20
Toplam Aktarılan Kaynak (TL)	64.200	143.264	92.599

Barınma yardımları miktarı onarılarak evin durumuna ve eksiklerine göre değişmektedir. Evin fotoğrafı çekilip müteveli heyetine sunulmaktadır. Müteveli heyetinde eksikler ortaya çıkarılmakta ona göre onarım fiyatı belirlenmektedir (Çarşamba SYDV).

Sosyal Konut Projesi, yapımı tamamlanan sosyal konutların muhtelif işlemleri için 2020 yılında SYD Vakıflarına 8.259.773 TL tutarında kaynak aktarılmıştır (AÇSB, 2020 Faaliyet Raporu). Çarşamba SYD Vakfında bu proje yürütülmemektedir.

Yakacak yardımı, 2003 yılından itibaren Türkiye Kömür İşletmelerinden SYD Vakıflarına, standartlara uygun torbalanan ve ücretsiz olarak sağlanan kömür, SYD Vakıflarınca ihtiyaç sahibi ailelere konutlarında teslim edilmektedir (AÇSB, 2020 Faaliyet Raporu).

Tablo 4.15. Türkiye geneli yakacak yardımından faydalanan hane sayısı ve dağıtılan kömür (Ton) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Hane Sayısı	2.084.746	1.878.413	1.805.521
Dağıtılan Kömür (Ton)	2.272.237	1.567.155	1.686.063

2018 yılında yakacak yardımı daha çok haneye dağıtılırken bundan sonraki yıllarda bu sayı düşmüştür. Bunu nedeni doğalgazın daha çok yere ulaşım kişilerin doğalgaza geçmeleri olabilir.

Kömür dağıtım sürecinde oluşan nakliye gibi giderler için SYD Vakıflarına SYDT Fonundan 2018 yılında 29.217.640 TL, 2019 yılında 20.275.372 TL, 2020 yılında ise 18.517.932 TL kaynak aktarılmıştır.

Tablo 4.16. Çarşamba SYD Vakfında yakacak yardımından faydalanan hane sayısı ve dağıtılan kömür (Ton) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Hane Sayısı	3402	2778	2800
Verilen Kömür (Ton)	4252,5	3472,5	2380

Çarşamba SYD Vakfında 2018 ve 2019 yılında hane başına 1250 kg, 2020 yılında ise hane başına 850 kg yakacak dağıtılmıştır. 2020 yılında azalmasının sebebi aktarılan kaynak ve başvuru yapan kişi sayısı etkili olmaktadır.

Elektrik Tüketim Desteği, 2019 yılında başlamıştır. Düzenli sosyal yardımlardan faydalanan (yaşlılık aylığı, engelli aylığı, Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) gibi) hanelerin elektrik tüketimlerini desteklemesi amacıyla 150 kW saate kadar yapılan yardımdır (AÇSB, 2020 Faaliyet Raporu).

Tablo 4.17. Türkiye geneli elektrik tüketim desteğinden faydalanan hane sayısı ve toplam ödenen tutar (Milyon TL) (AÇSB, 2019-2020)

	2019	2020
Hane Sayısı	1.343.109	1.659.448
Toplam Ödenen Tutar (Milyon TL)	686,5	1.254,9

Elektrik Tüketim Desteğinden faydalanan hane sayısı bir önceki yıla göre artmıştır. Bu tabloya göre düzenli yardımların da arttığı söylenebilir. Çünkü düzenli yardım alanlara yapılan bir destektir. Bu durum düzenli yardımlardan bahsederken tablo üzerinde gösterilecektir.

Tablo 4.18. Çarşamba SYD Vakfında elektrik tüketim desteğinden faydalanan hane sayısı ve ödenen toplam tutar (TL) (Çarşamba SYDV, 2019,2020)

	2019	2020
Hane Sayısı	2707	3479
Toplam Ödenen Tutar(TL)	1.220.063,53	2.464.566,56

Çarşamba vakfında da hane sayısı ve ödenen tutar artmıştır. Bu düzenli yardım sayılarının arttığını göstermektedir. Bu durum yine düzenli yardımlardan bahsedilirken tablo halinde sunulacaktır.

Sosyal Uyum Yardımı (SUY), AB Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü (ECHO) tarafından finanse edilen ve Uluslararası Kızıllaç ve Kızılay Federasyonu (IFRC), Türk Kızılay'ı ve AÇSB arasında oluşturulan ortaklıkla uygulanan bir yardım programıdır. Kriterleri sağlayan kimlik numarası "99" ile başlayan yabancılar faydalanabilir. Kişi başı aylık 120 TL'dir. 2018 yılı Ağustos

ayından itibaren ilave bir ödeme olarak her bir ağır engelli için 600 TL Ağır Engelli Ek Ödemesi yapılmaktadır (AÇSB, 2020 Faaliyet Raporu).

Tablo 4. 19. Türkiye geneli SUY'dan faydalanan hak sahibi sayısı ve toplam ödenen tutar (Milyar TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Hak Sahibi Sayısı	261.303	303.782	322.521
Toplam Yapılan Ödeme (Milyar TL)	2.117	2.711	3.327

Yabancılara Yönelik yapılan Sosyal Uyum Yardımı her geçen yıl artmaktadır. Son yıl %6,16 oranında artış olmuştur.

Tablo 4.20. Çarşamba SYD Vakfında SUY'dan faydalanan hak sahibi sayısı ve toplam ödenen tutar (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	32	26	34
Toplam Ödenen Tutar (TL)	101.760	198.480	216.600

Çarşamba SYD Vakfında 2019 yılında faydalanan kişi sayısı azalırken 2020 yılında tekrar artmıştır. Son yıl %30,7 oranında artış olmuştur.

4.2.3. Engelli- Yaşlı Yardımları

Yaşlı aylığı, engelli aylığı, engelli yakını aylığı, vefa yaşlı ve engellilerin bakımı projesi ve programlarından oluşmaktadır.

01.07.1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlarına aylık bağlanması hakkında kanun kapsamında ihtiyaç sahibi kişilerden; 65 yaşını doldurmuş yaşlılara (aylık 828,21 TL), engel oranı en az %40 olan engellilere (%40-%69 arası aylık 661,13 TL, %70 ve üzeri ise aylık 991,69 TL) ve özel gereksinim düzeyi en az hafif düzeyde olan çocukların yakınlarına (aylık 661,13 TL) bağlanan aylıklardır (AÇSB, 2020 faaliyet raporu).

Sosyal güvencelerinin olmaması gerekmektedir. Hesaplama yapılırken yaşlı aylığında eşi ve kendisi alınmakta olup, engelli aylıklarında ise hane içindeki tüm gelirler hesaba katılıp kişi başına düşen gelir hesaplanmakta ve bu baz alınmaktadır. Muhtaçlık sınırı 2021 yılında 852,53 TL'dir.

Tablo 4.21. Türkiye geneli 2022 Sayılı Kanun kapsamındaki aylıklardan faydalanan kişi sayısı ve ödenen toplam miktar (Milyar TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	1.412.857	1.510.293	1.527.019
Ödenen Toplam Tutar (TL)	6.270.340.586	10.191.085.026	11.595.559.763

Bu tabloya Silikozis aylığı alanlarda dahildir. Silikozis aylığı; engel oranı %15-%34 arası aylık 1.317,23 TL, %35-%54 arası aylık 1.505,41, %55 ve üzeri ise aylık 1677,45 TL ödenmektedir (AÇSB, 2020).

Tablo 4.21'e göre yaşlı ve engelli aylıklarından faydalanan kişi sayısı her yıl artmıştır. Bu kişiler elektrik tüketim desteği de almaktadırlar. Tablo 5.17'de gösterilen elektrik tüketim desteği sayısı ve miktarı bu yardımlardan faydalanan kişilerin sayısının ve miktarının artmasına bağlıdır. Yıllara bakıldığında düzenli yardımların arttığı yıllar olan 2019 ve 2020 yıllarında elektrik tüketim desteği alanların sayıları da artmıştır.

Tablo 4.22. Çarşamba SYD Vakfında 2022 Sayılı Kanun kapsamındaki aylıklardan faydalanan kişi sayısı ve ödenen toplam miktar (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	4106	4476	4513
Toplam Tutar (TL)	18.172.721,9	29.842.663,34	34.163.626,2

Çarşamba SYD Vakfında bu sayılara Silikozis aylığı alanlar dahil değildir. Kronik hastalar yardımından faydalanan kişilere dahil edilmiştir. Yine bu kişiler Elektrik Tüketim Desteğinden faydalanmaktadırlar. Birbirleriyle doğru orantılı olarak arttığı tablo 4.17 ve tablo 4.22'de gözlenmektedir.

Vefa Yaşlı ve Engellilerin Bakımı Projesine Projeler başlığı altında değinilecektir.

4.2.4. Sağlık Yardımları

Genel sağlık sigortası (GSS) prim ödemeleri, şartlı sağlık yardımları (sağlık ve gebelik), katılım payı ödemeleri, kronik hastalık yardımı, kronik hastalara elektrik tüketim desteği, sağlık yardımı programlarından oluşmaktadır. Çarşamba Vakfı'nda verilmediğinden dolayı kronik hastalara elektrik tüketim desteğine değinilmemiştir.

Genel Sağlık Sigortası (GSS) Prim Ödemeleri, 01.01.2012 tarihinden itibaren SYD Vakıfları tarafından Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (BSYBS) üzerinden yürütülmektedir. 2020 yılında 88,29 TL olan prim tutarı 2021 yılında

107,33 TL olmuştur. 2020 yılında GSS Primi devlet tarafından ödenen kişi sayısı 7.810.588 ve sağlanan destek de 14.454.882.659 TL'dir (AÇSB, 2020).

Çarşamba SYD Vakfında 2020 yılında 754 kişi G0 (Ücreti devlet tarafından karşılanacak), 321 kişiye de G1 (Ücreti kendisi tarafından karşılanacak) kararı verilmiştir. G0 kararı, hane kişi başına düşen gelirin brüt asgari ücretin 1/3'ünden az olduğu durumda verilir. Bu sınırın üzerinde kalan kişiler ise G1'den faydalanmaktadır. Bu sınır 1.192.50 TL'dir (Çarşamba SYD Vakfı, BSYBS).

Şartlı Sağlık Yardımları, sosyal güvencesi olmayan yoksul kişilere 0-6 yaş arası çocuklarını sağlık kontrollerine götürmeleri, anne adaylarının hamilelik süresince sağlık kontrolüne gitmesi ve doğumlarını hastanede yapmaları şartıyla yürütülen yardım programlarıdır. Şartlı sağlık ve şartlı gebelik yardımı aylık 45 TL'dir. Doğumun hastanede yapılması durumunda tek seferlik 100 TL verilmektedir. Şartlı lohusalık için doğumdan sonraki iki ay aylık 45 TL ödeme yapılmaktadır (AÇSB, 2020).

Tablo 4.23. Türkiye geneli şartlı sağlık yardım programından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan toplam kaynak (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	1.325.972	1.292.241	1.198.259
Aktarılan Toplam Kaynak (Milyon TL)	398,46	406,69	475,810

2019 ve 2020 yılında şartlı sağlık yardımından faydalanan kişi sayısı azalmasına rağmen aktarılan kaynak artmıştır. Bunun sebebi ödenen aylık tutarların artmasıdır. Şartlı sağlık, şartlı gebelik ve lohusalık yardımı 35 TL'den 45TL'ye çıkarılmıştır. Doğum yardımı ise 75 TL'den 100 TL'ye çıkarılmıştır (AÇSB, 2020).

Tablo 4.24. Çarşamba SYD Vakfında şartlı sağlık yardım programından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan toplam kaynak (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	937	995	1250
Toplam Tutar (TL)	295.880	307.895	487.085

Türkiye Geneli aksine Çarşamba SYD Vakfında her yıl şartlı sağlık yardımından faydalanan kişi sayısı artmaktadır.

Katılım Payı Ödemeleri, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gereği ödedikleri katılım paylarının talep edilmesi durumunda ödenen desteklerdir.

Ödemeler SYD Vakfı tarafından SYDT Fonundan karşılanmaktadır. 2020 yılında bu ödeme kapsamında 31.157.143 TL Kaynak aktarılmıştır (AÇSB, 2020).

Çarşamba SYD Vakfında ise 2020 yılında 10 kişiye 3.077,03 TL ödeme gerçekleştirilmiştir (Çarşamba SYD Vakfı, 2020 Faaliyet Raporu).

Kronik Hastalık Yardımı, SYDT Fonu kaynakları ile finanse edilen, psiko-sosyal ve mali kayıp yaşayan Tüberküloz ve SSPE Hastalarına yönelik yapılan düzenli nakdi yardımlardır. 2021 yılı 1797 TL ödeme yapılmaktadır (BSYBS, Duyurular).

Tablo 4. 25. Türkiye geneli kronik hastalık yardımından faydalanan kişi sayısı ve toplam ödenen tutar (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2019)

	2018	2019
Kişi Sayısı	2576	4794
Toplam Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	19,9	38,48

Kronik hastalık yardımından faydalanan ve 2018 yılında 2576 olan kişi sayısı 2019 yılında %86,10 oranında artarak 4794 kişiye ulaşmıştır. 2020 faaliyet raporunda kronik hasta yardımından faydalanan kişi sayısına ve tutarına yer verilmemiştir. Sadece 2020 yılı içinde ödenen aylık tutarlara yer verilmiştir.

Tablo 4.26. Çarşamba SYD Vakfında kronik hastalık yardımından faydalanan kişi sayısı ve toplam ödenen tutar (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	12	14	7
Toplam Aktarılan Kaynak (TL)	90.543,40	121.084,90	83.178,06

Bu kişi sayısı ve tutarlara silikozis hastalarına yapılan yardımlar da dahildir.

Diğer sağlık yardımları, kronik rahatsızlığı olup ihtiyaç sahibi kişilerin sağlık problemleriyle ilgili (Hastane giderleri, evde cihaz kullananlara yönelik elektrik desteği vb.) ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yapılan nakdi yardımdır.

Tablo 4.27. Çarşamba SYD Vakfında diğer sağlık yardımlarından faydalanan kişi sayısı ve ödenen toplam tutar (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	2	9	9
Toplam Ödenen Tutar (TL)	5000	17.648,00	24.050,00

4.2.5. Eğitim Yardımları

Şartlı eğitim yardımları, engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması, eğitim materyali yardımı, yurt yapımı gibi yardım programları mevcuttur. Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması yardımı Çarşamba'da verilmemektedir. Bu yüzden değinilmiştir.

Şartlı Eğitim Yardımları, sosyal güvencesi olmayan, ihtiyaç sahibi olan ailelere, çocukları örgün eğitime devamı ve okulun açık olduğu aylarda 4 günden fazla devamsızlık yapmamaları şartıyla yapılan yardımlardır. Ödemeler iki ayda bir yapılmaktadır. Fakat tutarlar aylık hesaplanmaktadır.

İlköğretim düzeyinde; erkek öğrenci aylık 45 TL, kız öğrenci aylık 50 TL.

Ortaöğretim düzeyinde; erkek öğrenci aylık 55 TL, kız öğrenci aylık 75 TL (AÇSB, 2020).

Bu yardım türünde amaç çocukların okula gitmesi, eğitim almasına teşviiktir. Kısacası eğitime verilen önemi gösterir. Yapılan yardım tutarlarına bakılacak olursa kız çocuklarının eğitimine daha çok önem verilmektedir. Çünkü ataerkil bir toplum yapısına sahip olduğumuz için kız çocuklarının eğitimine önem verilmemektedir. Özellikle lise çağına gelen kız çocukları okula gönderilmek istenmemektedir. Bundan dolayı lise düzeyindeki kız çocuklarına daha fazla miktarda eğitim ücreti verilmektedir. Bu amacın gerçekleşip gerçekleşmediğini somut olarak görebilmek için okul kademelerine ve cinsiyete Göre Fayda Sahibi Sayısı bakmak gereklidir.

Tablo 4.28. Şartlı eğitim yardımları okul kademelerine ve cinsiyete göre fayda sahibi sayısı (AÇSB, 2018, 2019)

	Cinsiyet	2018	2019
İlkokul	Erkek Öğrenci	556.440	591.422
	Kız Öğrenci	535.879	567.274
Ortaokul	Erkek Öğrenci	553.035	610.560
	Kız Öğrenci	544.035	600.004
Lise	Erkek Öğrenci	260.362	262.314
	Kız Öğrenci	266.460	272.338

Tabloya göre, öğrenim kademelerinin her düzeyinde yardımdan faydalanan kişi sayısı artmıştır. Cinsiyet bazlı bakıldığında ilkokul ve ortaokulda şartlı eğitim yardım programından yararlananların sayısı erkek öğrencilerde daha fazladır. Ancak lise düzeyinde bu sayı kız öğrencilerde daha fazladır ve 2019 yılında bir önceki yıla göre

arttığı görülmektedir. Buna göre verilen yardımların amacı doğrultusunda sonuç verdiği söylenebilir.

AÇSB 2020 Faaliyet Raporuna göre, Şartlı eğitim yardımından faydalanan kız çocuklarının okula devam oranı %98'dir. Ulaşılmak istenen oran %93 olarak belirlenmiştir. Bu durumda amaç %105,38 oranında hedefin üstünde gerçekleşmiştir.

Tablo 4.29. Türkiye geneli şartlı eğitim yardımından faydalanan kişi sayısı ve aktarılan toplam kaynak (Milyon TL) (AÇSB, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	2.517.680	2.603.680	2.607.026
Aktarılan Toplam Kaynak (Milyon TL)	643,10	614,46	730,26

Görüldüğü gibi, şartlı eğitim yardımlarından faydalanan kişi sayısı her geçen gün artmıştır. Ancak aktarılan kaynak 2019 yılında azalırken 2020 yılında tekrar artmıştır. Bu durumun sebebi Tablo 5.28'e göre, 2019 yılında yardımdan faydalanan öğrencilerin erkek çoğunlukta olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü kız öğrencilere daha fazla miktarda ödeme yapılmaktadır. 2020 yılında cinsiyet bazlı bir belirleme yapılmamıştır. Fakat aktarılan kaynağa dayanarak kız öğrencilerin yardımdan faydalanma sayısının arttığı söylenebilir. Çünkü toplam rakama bakıldığında yardımdan faydalananların sayısı 2020 yılında 3.346 artmıştır. Fakat aktarılan kaynak daha fazladır. Bu rakamlara dayanarak 2018 ve 2019 yılında olduğu gibi özellikle lise öğrenim kategorisinde kız çocuklarının şartlı eğitim yardımından erkeklere oranla daha fazla yararlandığı yorumu yapılabilir.

Tablo 4.30.Çarşamba SYD Vakfında şartlı eğitim yardımından faydalanan kişi sayısı ve toplam aktarılan kaynak (TL) (Çarşamba SYDV, 2018-2020)

	2018	2019	2020
Kişi Sayısı	2613	2834	3183
Toplam Aktarılan Kaynak (TL)	825.960,00	1.101.894,71	1.319.847,13

Aynı şekilde Çarşamba SYD Vakfında da her yıl faydalanan kişi sayısı ve aktarılan kaynak artmıştır.

Çarşamba SYD Vakfında bu yardım türü bulunmamaktadır.

Eğitim Materyal Yardımı, Eğitim- öğretim yılı başında ve yıl boyunca ihtiyaç sahibi ailelere ilk ve ortaöğretimde okuyan çocukları için SYD Vakıfları tarafından kırtasiye, önlük, çanta vb. temel okul ihtiyaçları karşılanmaktadır (AÇSB, 2020).

2020 yılında Türkiye genelinde 41.965 öğrenciye 14.505.054 TL eğitim yardımı yapılmıştır. Çarşamba SYD Vakfında ise, 160 öğrenciye 84.800 TL eğitim materyal yardımı yapılmıştır. (Çarşamba SYD Vakfı, 2020 Faaliyet Raporu).

Yurt Yapımı, SYDT Fonu kaynakları ile 1986 yılından bu yana SYD Vakıflarının talepleri doğrultusunda öğrenci yurtları inşa edilmektedir. Geçmiş yıllarda programa alınan iş ve işlemleri devam eden 15 yurt projesi için 12.034.175 TL kaynak aktarılmıştır (AÇSB, 2020).

Çarşamba SYD Vakfı 2020 yılında bir yurt projesi tamamlamıştır. Yurt 200 kişilik lise düzeyindeki kız öğrenciler içindir. SYD Vakfı tarafından yapıp MEB'e teslim edilmiştir. Bu proje için 5.731.793 TL harcama yapılmıştır (Çarşamba SYD Vakfı, Muhasebe Kayıtları).

4.2.6. Proje Destekleri

VEFA yaşlı ve engellilerin bakımı projesinden bahsedilmektedir. Kırsal alanda sosyal destek, gelir getirici projeler Çarşamba vakfında yürütülmemektedir. Bu yüzden üzerinde durulmamaktadır.

VEFA Yaşlı ve Engellilerin Bakımı Projesi, yaşlı ve engelli vatandaşların ev temizliği, kişisel bakımları, temel ve zaruri ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sosyal hizmet projesidir. Muhtaç durumdaki yaşlı, engelli ve ağır kronik hastaların ihtiyaçlarını karşılayamadıkları, öz bakımlarını yerine getiremedikleri için kendi evlerinde bu projeden faydalandırılmaktadırlar. 2020 yılında 26.012 yaşlı/engelli vatandaş bu projeden faydalandırılmıştır ve bunun için 58.041.337 TL kaynak aktarılmıştır (AÇSB, 2020).

Çarşamba ilçesinde yaşlı ve engelli bakım projesi 2021 yılının başında belediyelere devredilmiştir. 2021 yılına kadar evde bakım hizmeti yedi tur olarak uygulanmıştır. Bir tur altı ay devam etmektedir. Toplam 50 yaşlı ve/veya engelli vatandaş bu projeden faydalandırılmıştır. Bu projeye aktarılan kaynak 1.630.979,73 TL'dir (Çarşamba SYD Vakfı, Muhasebe Kayıtları).

4.2.7. Kovid-19 Salgını Döneminde Yürütülen Çalışmalar

Kovid-19 salgınından dolayı dönemsel ihtiyaç sahibi olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olduğu SYD vakıfları tarafından değerlendirilen ve yardım yapılmasına karar verilen hanelere, SYDT Fonundan belirlenen usuller çerçevesinde SYDT Fon kaynakları kullanılarak salgın Sosyal Destek Programı(Faz I, Faz II, Faz III) adı altında 1000 TL yardım yapılması uygun görülmüştür (ASHB, 2020).

Sosyal Destek Programı, Kovid-19'un olumsuz ekonomik etkileriyle mücadele etmek için uygulamaya konulmuştur. Üç Faz halinde uygulanmıştır (ASHB, 2020).

I. Faz: Düzenli merkezi sosyal yardım alan hanelere 1 Nisan 2020 tarihi itibariyle hane başı 1000 TL aktarılmıştır. Bu kapsamda 2.122.483 haneye toplamda 2.122.483 TL yardım yapılmıştır.

II. Faz: Süreli yardımlardan faydalanan, sağlık primi devlet tarafından karşılanan ve evde bakım aylığı alan haneler hane başı 1000 TL olacak şekilde 17 Nisan 2020, 20 Nisan 2020 ve 14 Mayıs 2020 tarihlerinde aktarmalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca işsizlik ödeneği sona eren vatandaşlara "Diğer Kuruluş başvurusu" adı altında hane başı 1000 TL olacak şekilde ödemeler yapılmıştır. 2020 yılında 2.053.859 haneye toplam 2.053.859 TL nakdi yardım verilmiştir.

III. Faz: Diğer fazlardan yararlanamayan ve daha çok salgın nedeniyle ihtiyaç sahibi hale gelen hanelerin başvuruları 20.04.2020 tarihi itibariyle alınmaya başlanmıştır. Bu yardım kapsamında, 1.949.785 ihtiyaç sahibi haneye hane başı 1000 TL toplamda 1.949.785.000 TL nakdi yardım sağlanmıştır.

Biz Bize Yeteriz Türkiyem, bu kapsamda bağış toplanmıştır. SYDT Fonuna 2.078.252.487 TL kaynak aktarılmıştır. Aktarılan bu kaynak iki bileşen halinde muhtaç vatandaşlara aktarılmıştır.

Biz Bize Yeteriz Türkiyem-I, düzenli yardım alan haneler içinde en dezavantajlı grup olarak değerlendirilen; Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım, Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı, Öksüz ve Yetim Yardım Programı (ÖYP), Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Yardım Programından (MAAY) faydalandırılan hanelere ilave olarak 1000 TL tutarında destek sağlanmıştır. 133.572 haneye 133.572.000 TL tutarında ek nakdi destek ödemesi yapılmıştır (ASHB, 2020).

Biz Bize Yeteriz Türkiyem- II, muhtaç durumda olanlara 1000 TL tutarında verilen yardımdır. Faz III'den yararlananlar ve bakım parası alanlar bu yardım türünden faydalanamamışlardır. 1.919.710 haneye 1.919.710.000 TL yardım yapılmıştır.

Biz bize yeteriz Türkiyem kampanyası kapsamında toplam 2.053.282 haneye toplam 2.053.282.000 TL yardım ulaştırılmıştır.

Kovid-19 kapsamında yapılan yardımların Çarşamba SYD Vakfındaki istatistikleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 4.31. Çarşamba SYD Vakfında Kovid-19 salgını döneminde yapılan yardım türleri, hane sayısı ve yapılan yardımların tutarları (Çarşamba SYDV, 2020)

	Hane Sayısı	Toplam Aktarılan Tutar (TL)
Bizbize Yeteriz I	353	353.000
Bizbize Yeteriz II	881	881.000
EİKP Destek Programı	7177	7.177.000
Pandemi Sosyal Destek	1400	1.400.000
Diğer Kuruluş Başvuruları	354	354.000

Kovid-19 salgını döneminde yapılan yardımlardan faydalanan hane sayısına bakılacak olursa Çarşamba nüfusunun ortalama %7,2 civarı bu yardımlardan faydalanmıştır. Bazı haneler iki yardım türünden de faydalanmıştır. Bu durumu da göz önüne alırsak ortalama %5 civarı yardımlardan faydalandırılmıştır.

5. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Bu bölümde derlenen tüm istatistiksel veriler ve tezin ölçme yöntemi olan mülakat formuyla toplanılan veriler birleştirilip değerlendirilmiştir. Bu bilgiler ışığında, Çarşamba İlçesinde yoksulluk durumu, SYD Vakıflarının ve Çarşamba SYD Vakfının yoksullukla mücadele kapsamında yürüttüğü yardım programları ve projelerin yoksulluğu azaltmadaki etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda neo-liberalist düşüncenin ortaya attığı gibi yapılan sosyal yardımların bireyleri tembelleştirip çalışma hayatından alıkoyup koymadığını ve yine bu sosyal yardımların bireylerin siyasi tercihlerinde değişime sebep olup olmadığını tespit etmek de amaçlar içerisinde. Bu amaçlar doğrultusunda saha çalışmasından elde edilen veriler değerlendirilecektir.

5.1. Demografik Özellikler

Çalışmada 23-76 yaş aralığındaki 20 kadın ve 10 erkek katılımcıyla görüşülmüştür. Bu katılımcıların eğitim durumları ilkokul-lise öğrenim düzeyleri arasındadır. Meslek durumlarına bakılacak olursa; kadınlar ev hanımlığı, gündelik işler ya da mevsimlik tarım işi ile uğraşırken, erkekler ise ya işsiz ya da mevsimlik işçi olarak çalışmaktadır. Katılımcıların 20 tanesi çalışıyor, 10 tanesi ise çalışmıyor. Ortalama aylık gelirleri ise 1500-2500 TL arasındadır.

5.2. Değerlendirmeler

Bu bölümde saha çalışmasında elde edilen veriler toparlanıp değerlendirilmiştir. Toparlanan veriler içinde benzer cevaplar ortak tema oluşturularak bir başlık altında değerlendirilmiş ve birtakım varsayımlarda bulunulmuştur.

5.2.1. Sosyal Yardımlardan Faydalanma Durumu

Tablo 5. 1. Sosyal yardımlardan faydalanan kişi sayısı, yüzdesi ve yardım alma periyodu

Yardım Türleri	Kişi Sayısı	Yardım Alma Periyodu	Yüzde (%)
Şartlı Nakit Transferi	15	İki Ayda Bir	50
Nakdi Yardım	18	Üç Ayda Bir	60
Düzenli Nakdi Yardım	16	Her Ay	53,3
Yakacak	26	Yılda Bir Kez	86,6
Gıda	17	Yılda İki Kez	56,6
Elektrik Tüketim Desteği	24	Her Ay	80

Araştırma kapsamında katılımcıların %50'si Şartlı Nakit Transferi'nden (ŞNT) yararlanmaktadır. ŞNT kapsamındaki ödeme iki ayda bir yapılmaktadır. Diğer yarısı ise bu yardım türünden faydalanmamaktadır. Bunun sebebi, eğitim gören veya 6 yaş altı çocuğunun olmaması ya da hanede sosyal güvenceli olarak çalışan bir kişinin bulunması olabilir.

Yine katılımcıların %60'ı nakdi yardımlardan faydalanmaktadır. Nakdi yardım üç ayda bir verilmektedir. Nadir olarak maddi durumu çok kısıtlı olan kişilere iki ayda bir verilebilmektedir. Takdir yetkisi tamamen mütevellî heyetine aittir.

%53,3 oranla 16 kişi düzenli nakdi yardımlardan faydalanmaktadır. Düzenli nakdi yardımlarda her ay ödeme yapılmaktadır.

Katılımcıların %86,6 gibi büyük bir kısmı yakacak yardımından faydalanmaktadır. Yakacak yardımı yılda bir kez aynı olarak yapılmaktadır. Başvurusu kabul edilen vatandaşların aynı yakacak yardımları adreslerine teslim edilmektedir.

%56,6 oranla 17 kişi gıda yardımı almaktadır. Gıda yardımı yılda iki kez Kurban ve Ramazan Bayramlarından önce nakdi olarak verilmektedir.

%80 oranla 24 kişi elektrik tüketim desteğinden faydalanmaktadır. Bu yardım türü her ay tüketilen elektrik miktarının bir kısmı ödenmektedir.

Bu soruya G-1'in verdiği cevap şu şekildedir:

Hemen hemen birçok yardımdan faydalanıyorum. Kendim ev hanımıyım. Üç ayda bir nakdi yardım alıyorum. Eşim belinden rahatsız engelli çalışmıyor. Onun için engelli aylığı alıyoruz. 3 çocuğum var. 3 üçü de öğrenci. Onlar için de eğitim parası alıyoruz. Aynı zamanda devlet sağ olsun elektrik desteği de yapıyor. Yakacak yardımı ve bayram yardımından faydalanıyorum. Başka destekçim de yok. Bu yardımlarla geçimimi sağlıyorum. (G-1)

Bu kısımda sadece bir görüşmecinin verdiği yanıt ele alındı. Çünkü tüm görüşmecilerin yanıtları hemen hemen benzer şekildedir. Çoğu nakdi yardımlardan faydalanmakta, ancak özel durumları olduğunda (G-1'in eşinin engelli olması gibi) ve şartları karşıladıklarında farklı yardım türlerinden faydalanabilmektedir. Buradan yola çıkarak bireylerin çoğu, yararlanmak istenen yardım türlerinden kesin şartlara sahip olmayan yardımlardan faydalanabilmektedir. Örneğin yakacak, nakdi yardım, gıda gibi yardım türlerinde genellikle verilebilmektedir. Tabi muhtaçlık durumu göz önünde bulundurulmaktadır. Şartlı nakit transferi, Eşi vefat etmiş bayanlara yönelik yardım gibi düzenli yardımlarda muhtaç durumda olsa bile hanede sosyal güvence olduğu zaman hiçbir şekilde faydalanamamaktadır.

5.2.2. Sosyal Yardımlar İhtiyacı Karşılama Tek Başına Yeterli Değil...

SYDV tarafından yapılan sosyal yardımların amacı, kişilerin muhtaçlık durumunu azaltmak için ihtiyaçlarını karşılayabilmektir. Ancak bireyin ihtiyaçları farklı türlerde olduğu zaman SYDV tüm ihtiyaçlarını karşılama hususunda yeterli olamamaktadır. Bunun sebebi sadece miktarların yetersiz olması değildir. Aynı zamanda birey ihtiyacına yönelik olarak başvuru yapmak istediği yardımın koşullarını sağlayamamaktadır. Bir önceki bölümde bahsedildiği gibi bazı yardım türlerinin “sosyal güvence kaydının olmaması” şeklinde şartı bulunmaktadır. Böyle durumda birey muhtaç durumda olsa bile sosyal güvence kaydından dolayı bu yardım türlerinden faydalanamamaktadır. Böyle durumlarda kişiler yardımların yetersiz gelmesinden dolayı farklı kurumlara da başvuru yapmaktadırlar. Bu durumların somut hali yapılan saha araştırmasında toplanan verilerden faydalanılarak oluşturulan aşağıdaki tablolarda görülebilir.

Tablo 5. 2. Sosyal yardımlar ihtiyacınızı karşılıyor mu?

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	6	% 20
Hayır	24	%80

Sosyal yardımlardan faydalanan katılımcıların %20'lik kısmı “sosyal yardımlar ihtiyacınızı karşılıyor mu?” sorusuna evet yanıtını vermiştir. %80'lik kısmı ise hayır cevabını vermiştir.

G-2'nin bu soruya yanıtı:

Hayır, ihtiyacımı karşılamıyor. Eşimden boşandım. Abime ait evde oturuyorum. Bir oğlum bir kızım var. Oğlum depresyon tedavisi görüyor. Kızım üniversitede okuyor. Bir sürü masrafım var. Aldığım 425 TL nafaka var. Biraz da abim yardım ediyor. Abim de ne kadar yardım edebilecek kendi ailesi de var. Sosyal yardım olarak aldığım para çok az. O kadarlık parayla ben ihtiyacımı nasıl karşılayayım. Kendileri o parayla geçinebilir mi? (G-2)

G-2, 44 yaşında, boşanmış ve 2 çocuğu var. Yapılan yardımın ihtiyaçlarını karşılamadığını ifade ediyor. Burada sosyal yardımların ihtiyaçlarını karşılamama durumu yanında bir de karşımıza toplumsal cinsiyet eşitsizliği başlığı altında bahsettiğimiz *yoksulluğun kadınlaşması* kavramı çıkmaktadır. Bu kavram 1995'te Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı'nda ortaya atılmıştır. Burada kadın yoksulluğunun ortaya çıkması için de birtakım nedenler öne sürülmüştür. Bu nedenler; aile yapısının bozulması (ki bu durum erkeğin maddi ve manevi olarak ev ile ilgilenmemesini peşinde getirmektedir), boşanmaların artması (bu durumda da evin reislik rolü kadına geçmektedir), evlilik dışı çocuk sahibi (bu durumda kadın resmi nikahı olmadığı için herhangi bir hak iddia edememektedir.), çocukların kadınlar tarafından bakılması (toplumun kadınlara yüklemiş olduğu bir sorumluluktur). G-2'nin durumu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğine örnektir. Boşanmış ve evin reisliği rolü kendisine geçmiştir. Daha önceden evdeki sorumluluklarından dolayı hiç çalışmamıştır. Bu yüzden çalışma hayatına girme konusunda tereddütleri olabilmektedir.

G-7 de bu soruya evet yanıtını vererek bu düşüncesini şu şekilde açıklamıştır.

Evet, karşılıyor. Tek başıma yaşıyorum. Engelli aylığı alıyorum. Elektrik faturam da ödeniyor. Kışlık yakacağım da evime kadar geliyor. Bu yüzden bana yeterli geliyor. Ama kalabalık yaşayan kişilere bu miktar yeterli gelmez. Çünkü tek başıma yaşadığım halde bana anca yetiyor. Evde başka birileri olsaydı masraf artacak ve bu para yetmeyecekti. (G-7)

Bu katılımcı 56 yaşında, hiç evlenmemiş evde tek başına yaşıyor. Kendisi engelli bu yüzden çalışmıyor ve engelli maaşı alıyor. Sorumuza “evet” yanıtını vermiştir. Ancak kişi kendisi tek başına olduğu için ihtiyacını karşıladığını eğer kalabalık bir hane olsaydı bu miktarın yetmeyeceğini beyan etmiştir. Görüşmecinin verdiği yanıtı göre hanedeki birey sayısı ile tüketim ve yoksulluk arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Tablo 3.6’da gösterilen hane halkı tipine göre yoksulluk durumu burada karşımıza çıkmıştır. Hane halkı ne kadar kalabalık ise tüketim o kadar fazla olur ve buna bağlı olarak yoksulluk durumu artar. Görüşmeci verdiği cevapta bunu şu şekilde belirtmiştir: “*Kendisi tek başına olduğu için yeterli ancak hanede kalabalık olursa bu miktar yeterli gelmez.*”

Başka bir katılımcının yanıtı da şu şekildedir:

Hayır, tamamen karşılamıyor. 200 TL eğitim parası alıyorum. O da iki ayda bir veriliyor. Onunla da eğitim giderlerini karşılıyorum. Onun dışında yılda bir kez yakacak yardımı ve elektrik tüketim desteğinden faydalanıyorum. Elime geçen nakit bir para yok. Eğitim dışında masraflarım da var. Onları karşılayamıyorum. Evde 6 kişi yaşıyoruz. Eşim arada inşaata gidiyor. Ne kazanırsa kazancımız o. Verilen 200 TL neyimize yetecek. Eşim çalışabilecek güçteymiş. O yüzden diğer yardımları vermiyorlar. (G-29)

Kişi 40 yaşında evli ve 4 çocuğu var. 4 çocuğuna iki ayda toplam 200 TL aldığını söylemiştir. Buradaki yoksulluk durumu da hanenin kalabalık olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü hane sayısını ile tüketim doğru orantılıdır.

5.2.3. Daha Rahat Bir Yaşam Şartı İçin Miktarlar Yeterli Değil...

Devletin sosyal yardım harcamaları temel ihtiyaçlarının karşılanmasının yanında bireyin daha rahat yaşam koşullarında hayat sürmesi için de olabilmektedir. Bu yardımların amacı da mutlak yoksulluğun yanında görece yoksulluğu da azaltmaya yöneliktir.

Tablo 5. 3. Sosyal yardımların miktarı yeterli mi?

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	5	%16,7
Hayır	25	%83,3

Yeterlilik konusunda verilen cevaplar, %83,3'lük oranla hayır, %16,7'lik oranla da evettir. İki soruya verilen cevaplar örtüşmektedir. Sadece 1 kişi ihtiyaçlarını

karşılığını ancak miktarın daha fazla olması gerektiğini çünkü yeterli gelmediğini beyan etmiştir. G-6'nın beyanı şu şekildedir:

Evet, çoğu ihtiyacımızı karşılıyor. Fakat yine de yeterli değil. Biz evde 8 kişiyiz. Oğlum ve ailesiyle birlikte yaşıyoruz. Oğlum inşaat işçisidir. Ayda 15 gün civarında çalışıyor. Aldığı aylık 1500 TL falan. Bu yüzden yardım alıyoruz. Ancak verilen miktarlar yeterli değil. Evin çoğu ihtiyacını gideriyoruz. Ama faturalar, mutfak masrafı derken elde avuçta para kalmıyor. Bu yüzden miktarın artırılması gerekiyor. (G-6)

Görüldüğü üzere G-6 birtakım ihtiyacını karşıladığını ancak verilen miktarların yeterli gelmediğini ifade ediyor. Bu katılımcı 57 yaşında engelli çalışmıyor. Eşi ile kendisinin engelli maaşı aldığını ifade etmektedir. Katılımcı, hanenin kalabalık olmasından ve buna bağlı olarak ihtiyaçların ve evin giderinin fazla olmasından dolayı yoksul duruma düşmekte ve yardım miktarları bu yüzden yeterli gelmemektedir. Böyle durumlarda bireyler çözüm arayışına girmektedirler. Bunun için farklı sosyal yardım kuruluşlarına başvuru yapmaktadırlar.

Sosyal yardımlar yeterli gelmediği için daha fazla ihtiyacın karşılanması için farklı kurumlara başvurulmaktadır. Çarşamba İlçesi'ndeki vatandaşlar genellikle Çarşamba Belediyesi'nden ve SHÇEK'ten yardım almaktadırlar. Belediyeden yemek yardımı SHÇEK'ten ise engelli bakım parası ve ekonomik destek yardımı gibi yardımlardan faydalanmaktadırlar.

Tablo 5. 4. SYDV dışında herhangi bir kurumdan yardım alıyor musunuz?

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	12	40
Hayır	18	60

Katılımcıların %40'ı farklı kurumlardan yardım almaktadır. 12 kişiye aldığı yardımlar yeterli gelmemekte ve bu yüzden farklı kurumların yardımına ihtiyaç duymaktadır. %60'sı ise diğer yardımlardan faydalanmamaktadır. Tablo 5.3'te 25 kişi SYDV yardımlarının yeterli olmadığı cevabını vermiştir. Bu cevabı veren katılımcıların %48'i farklı kurumlardaki yardımlardan faydalanmaktadır. Geri kalan kısım ise yardımlardan faydalanmamaktadır. Yeterli değil cevabını verdiği halde 13 kişi neden diğer kurumlardan faydalanmamaktadır? Bunun sebebi, o kurumdan haberdar olmaması ya da o kurumun verdiği yardımların şartlarını

karşılayamamasından kaynaklanabilir. Çünkü her yardım türünün belirli kriterleri vardır. O yardımdan faydalanabilmek için bu kriterleri karşılamak gerekmektedir.

G-21 bu soruyu şu şekilde yanıtlamıştır:

Sosyal hizmetlerden bakım parası alıyorum. Evde 5 kişiyiz. Eşimin annesi de bizimle ve engelli. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından onun için engelli aylığı alıyorum. Yılda bir kez yakacak, bayram parası, üç ayda bir 250 TL para ve elektrik tüketim desteğinden faydalanıyorum. Ancak yeterli gelmiyor. Eşim önceden çalışıyordu. Şuan Covid'den dolayı iş bulamıyor. Kayınvalidemin, engelli olduğu için masrafı çok oluyor. Çocuklarında masrafları çok fazla oluyor. Vakıftan aldığım yardım yeterli gelmiyor. Bu yüzden sosyal hizmetlere bakım parası için başvuru yaptım ve kayınvalidem ağır engelli olduğu için kabul edildi. (G-21)

G-21, SYDV yardımlarının yeterli olmadığını beyan etmiştir. Görüşmecinin verdiği yanıtta göre birey hem hane sayısının fazlalığından dolayı yoksulluk yaşamakta hem de geçici yoksulluk türü kapsamına girmektedir. Çünkü katılımcının eşi pandemiden dolayı iş bulmakta sıkıntı çekmektedir. Covid-19 ekonomik krize sebep olmuştur. Birçok iş yerinin kapanmasına ve bireylerin işsiz kalmasına sebep olmuştur. Bazı iş yerlerinde ekonomik krizden dolayı ya çalışanlarının bir kısmı zorunlu ücretsiz izne çıkarılmış ya da işlerine son verilmiştir ve sınırlı sayıda işçiyle çalışmaya devam edilmiştir. Bu durum geçici yoksulluk olarak tanımlanmaktadır. Çünkü Pandemi ortadan kalktığı zaman ülke ekonomik olarak düzene girebilecek ve iş bulma sıkıntısı ortadan kalkabilecektir.

G-14 şu şekilde cevap vermiştir:

Sosyal Hizmetlerden ekonomik destek yardımı ve belediyeden yemek yardımı alıyorum. Sosyal yardımlaşma vakfından nakdi yardımdan faydalanıyorum ancak yeterli gelmiyor kızım. Mecbur başka yerlere de başvuru yapıyoruz bir ümit. Eşim zaten evle hiç ilgilenmiyor. Bir kızım var. O da okuyor. Bende gelmişim 55 yaşına çalışmaya gücüm yetmiyor. (G-14)

G-14, hanede 3 kişi yaşamaktadır. Ancak evde çalışabilecek kimse olmadığından geçimlerini sağlayamamaktadır. Eşinin evin ihtiyaçlarını karşılamadığından, sorumsuz biri olduğundan bahsetmiştir. Yine burada da karşımıza kadın yoksulluğu çıkmaktadır. Aile yapısının bozulduğu yorumunda bulunulabilir. Çünkü eş ev ile ilgilenmemekte kadın çözüm arayışında bulunmaktadır. Kişi kendisi hem daha önce hiç çalışmadığından çalışma koşullarına hakim olamamakta bu yüzden çalışma konusunda tedirginlik yaşamakta hem de şuan çalışma gücü olmadığından dolayı iş hayatına girememektedir.

G-2 cevabı da şu şekildedir:

Evet, abim yardımcı oluyor. 425 TL nafaka alıyorum. Arada da belediyeden 500 TL yardım alıyorum. Çünkü vakıftan aldığım yardım yeterli gelmiyor. Üç ayda bir oradan nakdi yardım alıyorum. Yılda iki kez de bayram parası alıyorum. Bunlar yeterli gelmiyor. Eşimden boşandım iki çocuğum var. Onların ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanıyorum. (G-2)

G-2, SHÇEK ve Çarşamba Belediye'sinden yardım aldığını ifade etmiştir. Çünkü SYDV'den aldığı yardımlar yeterli gelmemektedir. Bu yüzden farklı kurumların desteğine ihtiyaç duymaktadır. Buradan yola çıkarak SYDV'nin ihtiyaçları karşılama konusunda ve yoksullukla mücadelede tek başına yeterli olmadığı söylenebilir. Bu yüzden farklı kurumların desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. SYDV'nin diğer kurumlarla irtibat halinde olması gerekmektedir. Ancak bu şekilde yoksullukla mücadelede başarı sağlanabilir.

5.2.4. Sosyal Yardımların Yaşam Şartlarına Etkisi

Burada amaçlanan durum, SYDV yardımlarının kişinin yaşam standardını iyileştirip iyileştirmediğinin, yapılan yardımların amacına ulaşip ulaşmadığının tespit edilmesidir.

Katılımcıların yanıtlara göre yardım alınmadan önceki yaşam standartları şu şekilde özetlenebilir:

- Maddi durumu iyi olup iflas, sağlık gibi sebeplerden dolayı muhtaç duruma düşenler ve yeni yardım almaya başlayanlar. Katılımcılardan bu durumda olan 15 kişi bulunmaktadır. Bir kişi esnaflık yapıyormuş. İflas ettiğinden dolayı yardıma muhtaç hale gelmiş. Diğer bir kişi boşandığından dolayı muhtaç duruma gelmiştir. Çünkü herhangi bir işi olmadığı için geçimini sağlayamamaktadır. Diğer 13 kişi ise yaşlılık ve sağlık durumunun bozulmasından dolayı yardıma muhtaç hale gelmiştir.
- Maddi imkanı orta düzeyde olup ihtiyacını tam anlamıyla karşılayamadığından yardım alanlar. 13 katılımcı bu şekilde cevap vermiştir. %43,3'lük kısmı kapsamaktadır.
- Uzun süredir yardıma muhtaç halde olanlar. Bu durumda olan katılımcı sayısı 2'dir. Toplam katılımcı sayısının %6,6'lık kısmını oluştururlar.

Katılımcılara yardım almaya başladıktan sonra önceki yaşam standartlarında herhangi bir değişimin meydana gelip gelmediği sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar tablo 5.5’te gösterilmiştir.

Tablo 5.5. Sosyal yardımlar, yardım almadan önceki yaşam koşullarınızda herhangi bir değişim meydana getirdi mi?

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	11	36,6
Hayır	19	63,4

Tablo 5.5’e göre %36,6 oranla 11 kişi “evet yoksulluğumuzu azalttı.”, %63,4 oranla 19 kişi de “hayır yoksulluk durumumuzda herhangi bir değişim meydana getirmedi.” cevabını vermiştir. Bu yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde evet yanıtını veren 11 kişinin başvuru yaptığı tüm yardım kalemlerinin kabul edildiği katılımcıların olduğu, hayır yanıtını veren 19 kişinin ise başvuru yaptığı tüm yardım kalemlerinin değil içinden sadece bir iki tanesinin kabul edildiği katılımcılar olduğu tespit edilmiştir. Tüm yardım kalemlerinin kabul edildiği katılımcıların evet yanıtını vermesinin sebebi, aldığı yardımların gerçekten tüm ihtiyacını karşılamış olabileceği gibi, aldığı yardımların kesileceğinden korkmasından dolayı da olabilir.

Hayır cevabını veren 19 kişinin ise herhangi bir kaybı olmayacağı için önceki yaşam standardında iyileşme sağlamadığını rahatlıkla söyleyebilmektedir. Ayrıca, başvuru yaptığı tüm yardım kalemlerinin değil de içinden sadece bir iki tanesinin kabul edilmesinden ve gerçekten ihtiyaçlarının tamamını karşılayamadığından dolayı da yaşam standartlarında iyileşme olmadığı söylenebilir.

Yaşam standardının iyileşme durumu hakkında G-27 şu şekilde cevap vermiştir:

Herhangi bir değişim olmadı. Çünkü aldığımız yardım miktarları çok az. Daha önceden yardıma muhtaç değildik. Eşim trafik kazası geçirdi ve şuan bakıma muhtaç. Kaza sonrası muhtaç duruma düştük. Yardım için başvuru yaptık ve eşim için engelli maaşı, elektrik yardımı, üç ayda bir nakdi yardım ve kömür yardımını kabul edildi. Ancak bu yardımlar miktar olarak yeterli gelmiyor. Aylık kazancımız aldığımız yardımlarla birlikte 1900 TL. Bu parayı hangi ihtiyacıma yettirebilirim. Faturalar ve evin mutfak masrafını karşılasam hiçbir şey kalmıyor. Bu yüzden almadan önceki halimde herhangi bir değişim meydana getirmedi. Hala yardıma muhtacım. Bu yüzden vakıfların yoksulluğu

azaltmada etkili olmadığını düşünüyorum. Verilen miktarların artırılması gerekiyor. (G-27)

Bu katılımcı kronik yoksulluk kapsamındadır. Çünkü eşi bakıma muhtaç hale geldiği için iyileşip iyileşmeyeceği belli değildir. Yoksul duruma düşmelerinin nedeni geçici bir durum değildir. Aynı zamanda eşinin ev ile ilgilenebilecek sağlık durumu olmadığı için ev reisliği rolü de kendisine geçmiştir. Burada kadın yoksulluğu kavramı karşımıza çıkmaktadır. Çünkü evi geçindirmek zorunda olan kendisidir ama bakmakla sorumlu olduğu hastası olduğu için çalışmamaktadır. Böylece hanede geçimi sağlayabilecek kimse olmadığı için hanenin yoksulluk durumu şiddetlenmektedir.

G-13'ün yanıtı şu şekildedir:

Hayır, getirmedim. Sadece yakacak ihtiyacımı karşılıyorum. Diğer hiçbir yardımdan faydalanamıyorum. Çalışabilecek güçte olduğumu söyleyerek yardım başvurularımı kabul etmiyorlar. Sadece yakacak yardımı alarak muhtaçlık durumum azalmıyor. Daha önceden maddi imkanım nasılsa şimdi de aynı şekilde devam ediyor. Yoksulluğu azaltmada etkili değildir. Farklı kurumların yardımına ya da yardım tutarlarının artırılmasına ihtiyaç vardır. (G-13)

G-13, 34 yaşında bekar ve anne-babası ile yaşıyor. Kişi lise mezunu ve gündelik işlerde yevmiye usulü çalışıyor. Pandemiden dolayı iş bulmakta zorlanıyor. Görüşmeci, çalışabilecek güçte olduğundan dolayı yardımlarının kabul edilmediği beyanında bulunmuştur. Bunun sebebi bireyi çalışmaya azmettirmek olabilir. Bu yöntem bir nevi neo-liberal söylemin iddiasını destekler gibidir. Çünkü birey, sosyal yardım verilmeyerek, neo-liberal sistemin ortaya attığı tembellik söyleminden uzaklaştırılmakta ve kendi çalışmayla yoksulluk durumundan kurtulmasına yönlendirilmektedir.

G-12, cevabı ise şu şekildedir:

Evet, önceki yaşam koşullarımda değişim meydana getirdi. Yardım almadan önce ihtiyaçlarımı sağa sola borçlanarak karşılıyordum. Temel ihtiyaçlarımı karşılayabilecek dahi, durumum yoktu. Şimdi en azından temel ihtiyaçlarımı karşılayabiliyorum ve borçlanmıyorum. Yoksulluğu azalttığımı düşünüyorum. (G-12)

G-27 ve G-13'ün aksine G-12, maddi imkanlarında değişim meydana getirdiğini söylemektedir. Görüşmecinin mutlak yoksulluk yaşadığı söylenebilir. Çünkü sosyal yardımlardan faydalanmak istemesinin sebebi daha rahat bir hayat sürmek değil, temel ihtiyaçlarını borçlanmadan rahatça karşılayabilmektir.

Bu soruyla bağlantılı olarak, katılımcılara “Sosyal yardımlar yoksulluğu azaltıyor mu?” sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 5. 6. Sosyal yardımlar yoksulluğu azaltıyor mu?

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	10	33,3
Hayır	20	66,7

Tabloya göre, katılımcıların %66,7 ‘si sosyal yardımların yoksulluğu azaltmada etkili olmadığını, %33,3’lük kısmı ise yoksulluğu azaltmada etkili olduğunu ifade etmiştir.

Yine burada da yaşam standardını iyileştirme konusunda yapılan tespit de olduğu gibi, %33,3’lük kısım tüm yardım başvurularının kabul edildiği katılımcılardır. Diğer kısmın ise yardım başvurularının hepsi kabul edilmeyen katılımcılardır.

5.2.5. Sosyal Yardım: “Tembelleştirmiyor...”

Yoksulluk tarihi başlığı altında bahsettiğimiz neo-liberal söyleme göre, devletin sosyal güvenlik harcamaları yoksulları tembelleştirmekte ve onları emek piyasasına girmekten alıkoymaktadır (Kaya Özçelik, 2013: 426). Onlara göre çalışan kimse yoksul sayılmamakta ve yoksulluk insanın kendi sorunu olarak görülmektedir. Yoksulluğunun sebebi de kişinin kendisidir. Fakat burada kapitalist sistemin etkisinden yola çıkarak birey çalışsa da hak ettiği kazancı elde edememesinden dolayı yoksul duruma düşebilmektedir. Bu kişinin elinde olan bir durum değildir. Bu yüzden neo liberal söylemin yoksulun kendisini değil yoksul duruma düşmesine sebep olan kapitalist sistemi suçlaması gerekmektedir.

Buradaki amaç da bu neo-liberal söylemin etkili olup olmadığını somut bir şekilde ortaya koymak ve sosyal yardımların yoksulları tembelleştirip, emek piyasasına girmekten alıkoymayı koymadığını ortaya çıkarmaktır. Bu doğrultuda katılımcıya iki tane soru sorulmuştur.

Tablo 5.7. Herhangi bir arazi kaydınız var mı?

	Kişi Sayısı	Yüzde(%)
Evet	4	13,3
Hayır	26	86,7

Tablo 5.7'ye göre, katılımcılardan 4 kişinin arazi kaydı olduğu ve bunların hepsinin yardım aldıkları halde arazilerini boş bırakmadıkları ve fındık yetiştirdikleri tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak neo liberal söylem aksine aldığı yardımlar katılımcıları tembelliğe itmemiş ve çalışmadan alıkoymamıştır. Aksine yeterli kazancı elde edemedikleri için ve yararlandıkları sosyal yardım miktarlarının kendilerine yeterli gelmediği için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. 8. Sosyal yardımlara muhtaç olmamayı nasıl değerlendirirsiniz?

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	30	100
Hayır	-	-

Katılımcıların yanıtı %100 Evet muhtaç olmamayı çok isterdim şeklindedir. Bu tabloya göre de sosyal yardım almak istemedikleri maddi imkanlarının olmamasından dolayı zorunlu olarak aldıkları tespit edilmiştir. Genelinin cevabı “Sosyal yardım için başvuru yapmak duygusal olarak çok zor bir şey. Bu durumda kim olmak ister ki.” şeklindedir.

G-26'nın cevabı:

Kim istemez ki. Maddi imkanım iyi olsa vakfın yolunu bile bilmezdim. Bir yerden yardım almak gerçekten çok zor geliyor insana. Kendi maddi imkânlarıyla geçinmek gerçekten çok güzel olur. Keşke yardıma muhtaç olmasam. (G-26)

G-3'ün verdiği cevap şu şekilde:

Evet, çok isterdim. Az bir yerim var. Fındık yapıyorum. Ama yeterli gelmiyor. Keşke biraz daha maddi gücüm yerinde olsa da yardım almak zorunda kalmasam. (G-3)

G-3, 49 yaşında çiftçi ve hanede 7 kişi yaşıyorlar. Annesi engelli maaşı alıyor. Aldığı yardımlar 7 kişilik haneye yeterli gelmemektedir. Bu yüzden kendisi de bir şeyler yapmaya çalışmaktadır. Kalabalık bir hane olduğu için yoksulluk daha şiddetli bir şekilde yaşanmaktadır. Fakat yine de aldığı sosyal yardımlara güvenip çalışmaktan kendini geri çekmemiştir.

Sosyal yardımlara muhtaç olma konusunda duygusal olarak da etkilendiğini anlatmaya çalışan diğer katılımcı şu şekilde cevap vermiştir. G-5, 29 yaşında, evli:

Çok isterdim. Birinden yardım isterken, vakfa yardım için başvuru yapmaya gelirken çok utaniyorum. Yardım istemek çok zor bir şey. O yüzden ekonomik olarak rahat olup yardıma muhtaç olmamayı dilerdim. (G-5)

G-5'in cevabına göre yardım başvurusunda bulunmak insanı duygusal yönden etkilemektedir. Çünkü toplumumuzun geniş bir kesiminde yardım almak utanılacak bir şey olarak görülmektedir. Buradaki bir başka neden toplumdaki dışlanma korkusu da olabilir. Çünkü sosyal yardım alanlar, sosyal dışlanma riski olanlar arasında değerlendirilmektedir. Maddi imkanların yetersizliği sosyal hayattan dışlanmaya bir sebep olarak gösterilmektedir. Hatta toplum içinde yoksulluk durumu saklanmaktadır.

G-5'in görüşünü destekler şekilde cevap veren G-6 da şu şekilde söylemiştir:

Evet, çok isterdim. Kim istemez ki sadece kendi kazancıyla geçimini sağlamak. Hem bir yerden yardım istemek çok zor geliyor insana.

Genel olarak değerlendirildiğinde, neo- liberal sistem aksine devletin sosyal yardım harcamalarının yoksulları tembelleştirmediği ve çalışmaktan geri koymadığı ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi, verilen yardımların yeterli olmadığı ve yeterli olsa bile çalışmadan hiçbir şeyin elde edilemeyeceği düşüncesi olabilir.

5.2.6. Sosyal Yardımların Dağıtımı Hiç Adil Değil....

Bu başlık altında katılımcıya iki adet soru sorulmuştur. Amaç SYDV'nin fonksiyonlarını adil bir şekilde yerine getirip getirmediğini, yardımların dağıtımında nepotist ve klientalist politikaların uygulanıp uygulanmadığını, kısaca yardımların hak temelli anlayışla dağıtılıp dağıtılmadığını tespit etmektir.

Tablo 5. 9. Sosyal yardımların adil bir şekilde verildiğini düşünüyor musunuz?

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	11	36,6
Hayır	16	53,4
Bilgim Yok	3	10

Tablo 5.9'a göre, katılımcıların %36,6'sı "Evet", %53,4'ü "Hayır" ve %10'u "Bilgim Yok" cevabını vermiştir. Tüm yardım başvurularının kabul edildiği kişiler sosyal yardımların adil bir şekilde dağıtıldığını ifade ederken, yardım başvuruları kabul edilmeyen kişiler de adil bir şekilde dağıtılmadığını hakkı olmayan kişilerin yardımdan faydalandığını ifade etmektedir. Yapılan başvuruların kabul edilip edilmemesi kişinin görüşlerini etkilemektedir.

Tablo 5.10. Sosyal yardımlardan faydalanabilmek için referans olması gerektiğini düşünüyor musunuz?

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	13	43,3
Hayır	14	46,7
Bilmiyorum	2	6,7
Görüş Belirtmek İstemiyorum	1	3,3

Katılımcıların %46,7'si referans olmadan da yardım alınabileceğini söylemektedir. % 43,3'ü ise referans olmadan yardım almanın mümkün olmadığını düşünmektedir. % 6,7'si bu konu hakkında bilgisinin olmadığını, %3,3'ü ise görüş belirtmek istemediğini söylemiştir. Yine aynı şekilde burada da yardımı kabul edilmeyen kişilerin referans olmadan yardımın kabul edilmediği ortaya çıkarılmıştır. Çünkü katılımcı kendisinin ihtiyacı olduğu halde referansı olmadığı için başvurusunun onaylanmadığını ifade etmiştir. Yardım talebi kabul edilen kişiler ise referansa gerek olmadığını, ihtiyacı olan herkesin bu yardımlardan faydalanabileceğini savunmaktadır. Katılımcıya göre kendisi referansı olmadığı halde yardım başvurularının kabul edildiğini söylemiştir.

Diğer kalan 3 kişilik katılımcı grubunun görüş belirtmek istememesinin sebebi, yardımlarının kesileceğini düşünerek bu durum hakkında görüş belirtip dikkati üzerine çekmekten korkması olduğu düşünülmektedir.

Bu soruya dayanak olarak katılımcıların görüşlerine yer vermek gerekmektedir. G-13'ün bu konudaki görüşü şu şekildedir:

Yardımların adil dağıtıldığını düşünmüyorum. Çevremde ihtiyacı olmayıp alan çok kişi var. Bu konuda adil davranılması gerekiyor. Referans konusyla birebir karşılaşmadım. Zaten böyle bir şeyin olmaması gerekir. Yardıma muhtaç olan insanın referansa ihtiyacı mı olur? Muhtaçlığının zaten görülüp yardımın verilmesi gerekir. (G-13)

Katılımcının cevabında “sosyal devlet” anlayışı görülebilmektedir. Çünkü sosyal yardım bir haktır. Referansa gerek yoktur. Katılımcı bu anlayışı yansıtan bir cevap vermiştir. Yapılan yardımların hak temelli olması gerekmektedir. Ancak referans rolü araya girdiği zaman bu sosyal devlet anlayışına ters düşmektedir.

G-10'un verdiği yanıt:

Adil bir şekilde dağıtıldığını düşünmüyorum. Maddi imkanı benden iyi olup, benden daha fazla yardımdan faydalanan kişiler var. Referansı olanı birebir görmedim ama bu kişilerin referansı olduğunu düşünüyorum().G-10)

G-10, 39 yaşında erkek, evli ve hanede 4 kişiler. Bu katılımcı da yardımların adil dağıtılmadığını ifade ediyor. Çevresinde maddi imkanı daha iyi olan insanların aldığı görüldüğü ve birebir tanık olduğu için de adil davranılmadığını düşünmektedir. Yine aynı şekilde sosyal devlet anlayışı doğrultusunda hareket edilmediği görüşü ortaya çıkmaktadır.

Bu iki katılımcının aksini düşünen G-11 de görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

Adil olarak dağıtıldığını düşünüyorum. Çevremde muhtaç olan herkes yardım alıyor. Muhtaç olmayıp alanla karşılaşmadım. Referans konusunda bir bilgim yok. Birebir karşılaşmadım. (G-11)

Yine G-11 de G-19 gibi çevresinde yardım alan kişilerin maddi imkanlarını bildiğinden gerçekten muhtaç durumda olanların aldığı düşünmüştür. Ancak geniş çapta düşünmemekte sadece çevresine göre durumu değerlendirmektedir. Bu şekilde cevap vermesinin nedeni de bizzat tanık olmadığı için herhangi bir yorumda bulunmak istemeyişidir.

5.2.7. Sosyal Yardımların Siyasi Tercihler Üzerindeki Etkisi

Buradaki amaç, sosyal yardımların bireylerin siyasi tercihleri üzerindeki etkisinin ne yönde olduğunun tespit edilmesidir. Çünkü bireylerin bazıları sosyal yardımları iktidarla özdeşleştirmekte ve hangi iktidar daha çok yardım faaliyetlerinde bulunuyorsa tercihini o yönde kullanmaktadır. Bir kısmı ise sosyal yardımların iktidarın değil devletin bir görevi olduğu düşüncesindedir. Bu düşüncedekiler alınan sosyal yardımlardan etkilenmeyip siyasi tercihinde herhangi bir değişime gitmemektedir. Yapılan saha çalışmasında bu yönde tespitte bulunabilmek için görüşmecilere 2 soru yönlendirilmiştir. Bunlar:

Tablo 5. 11. Alınan yardımlar siyasi tercihlerinizi etkiliyor mu?

	Kişi Sayısı	Yüzde(%)
Evet	15	50
Hayır	10	33,3
Görüş Belirtmek İstemiyorum	5	16,7

Katılımcıların %50'si alınan yardımlardan etkilenip siyasi tercihlerini etkileyeceğini ifade etmişlerdir. Çünkü onlara göre iktidar vatandaşa ne kadar faydalıysa o kadar iyi bir iktidardır. Vatandaşa faydası olmayan iktidarı kimse tercih etmez. %33,3'ü "Hayır" cevabını vermişlerdir. Bu yanıtı veren katılımcıya göre ise siyasi tercihini herhangi bir şekilde etkilemediğini bu yardımların iktidarla bir ilgisinin olmadığını, devletin görevinin olduğunu ifade etmişlerdir. Yardım alma durumu ne olursa olsun siyasi tercihinin aynı kalacağı kanısındadır. %16,7'lik kısım ise çekimser kalmış herhangi bir görüş belirtmek istememişlerdir. Yardımlarının kesileceğini düşünerek bu şekilde çekimser kalmış olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5. 12. Mevcut iktidar değişirse yardımların kesileceğini düşünüyor musunuz?

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	20	66,7
Hayır	10	33,3

Tablo 5.12'ye göre, katılımcıların %66,7'si iktidar değişirse birtakım yardımların kesileceği kanısındadır. Bu düşüncedeki katılımcıların bir kısmı iktidarla

yardımları özdeşleştirdiği için farklı hükümet geldiğinde bu yardımların verilmeyeceği düşüncesindedir. Bu kişiler hükümetin değişmesinden korkmakta, eğer düşerse tüm yardımların kesilip kendilerinin maddi olarak çok zor durumda kalacaklarını savunmaktadırlar. Bu düşüncenin sebebi, şuan ki hükümetin iktidara gelmesinden sonra yardım türlerinin artmasından dolayı olabilir. “Evet” yanıtını veren katılımcıların diğer bir kısmı ise bazı yardım türlerinin gereksiz olduğu iktidar değiştiğinde bu yardım türlerinin kesileceği düşüncesindedir. Aşağıdaki bölümlerde bu konuda verilen yanıtlar değerlendirilmektedir.

5.2.8. Sosyal Yardımlar: “Siyasi Tercihimi Etkiler...”

Yapılan saha araştırmasında elde edilen verilere göre görüşmecilerin bir kısmı yapılan sosyal yardımların siyasi tercihlerini etkilediğini söylemekte, aynı zamanda “sonuçta bir iktidar faydalı olduğu sürece tercih edilir” şeklinde yanıt vermektedirler.

Bu doğrultuda G-11’nun verdiği yanıt şu şekildedir:

Evet, siyasi tercihim etkiler. İktidar sosyal yardım verdiği ve vatandaşa yardımcı olduğu sürece iktidardadır. Birey aldığı sosyal yardımlara göre siyasi tercihini değiştirebilmektedir. Ben şuan yardımlardan faydalaniyorum, ancak yardımım kesilse siyasi tercihim değişiririm. (G-11)

Verilen yanıt doğrultusunda sosyal yardımların siyasi tercihleri etkilediği ortaya çıkmaktadır. Sosyal yardımları yapan kişi olarak iktidarı görmektedir. Ona göre kişi aldığı yardımlara göre siyasi tercihinin değiştiğini düşünmektedir. Çünkü birey kendisine yapılan fayda boyutuna bakmaktadır. Onlara göre herhangi bir iktidar devletin başına geldiği zaman devletin görevlerini yerine getirmek zorundadır. Bir başka görüşmecinin yanıtına göre;

Evet, siyasi tercihim etkiler. Çünkü ihtiyacımı karşıladığı için A partisine destek veriyorum. Bana faydası olmayan bir partiyi neden tercih edeyim. Devletin başına gelen bir partinin vatandaşa faydası olması gerekiyor. (G-4)

Bu yanıt ta yukarı da bahsedilen durumu desteklemektedir. Aynı şekilde iktidarın faydalı olmasından bahsedilmektedir. “İktidar vatandaşa ne kadar çok faydada bulunursa o kadar çok iktidarda kalır.” düşüncesi hakimdir.

Yine başka bir yanıt da şu şekildedir:

Aldığım yardımlara göre siyasi tercihimin değiştiğini düşünürüm. Çünkü o iktidarı tercih etmemin sebebi bana verdiği yararlıdır. Eğer bana bir faydası olmazsa faydası olacağını düşündüğüm farklı bir partiyi düşünürüm. Ona oyumu veriririm. Sonuçta bana verilen hizmet karşılığında oyumu alırlar. (G-30)

Tüm yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde kişilerin aldığı yardım çokluğuna göre siyasi tercihlerini değiştirebilecekleri sonucu çıkmaktadır. Çünkü kendilerine faydası olan partiyi tercih ettiklerini, faydası olmayan bir partiyi desteklemediklerini ifade etmektedirler.

5.2.9. Sosyal Yardımlar “Siyasi Tercih Konusu Değil Bir Haktır...”

“Sosyal yardımlar vatandaşın hakkıdır. Siyasi bir tercihe konu edilemez.” şeklinde yanıt verenler sosyal devlet anlayışıyla hareket etmekte ve sosyal yardımların iktidarın değil devletin görevi olduğunu söylemektedirler. Sosyal devlet anlayışına göre de bu böyledir. Sosyal yardımlardan herkes eşit olarak faydalanma hakkına sahiptir.

G-30, bu soruya şu şekilde cevap vermiştir:

Hayır, siyasi tercihim her hangi bir şekilde etkilemez. Sonuçta bu devletin verdiği bir haktır. Siyasi tercihlerle bir ilgisi yoktur. Ayrıca iktidar değişse de bu yardımların kesileceğini düşünmüyorum. (G-30)

G-30, 35 yaşında sağlık durumundan dolayı çalışmıyor. Engelli maaşı alıyor. Aylık toplam kazançları aldığı yardımlarla birlikte 2000 TL. Katılımcı verilen yardımların devletin bir görevi olduğunu iktidarla ve siyasi tercihlerle bir ilgisinin olmadığını vurgulamıştır. Yine burada sosyal devlet anlayışıyla karşılaşmaktayız. Aynı zamanda görüşmeci sosyal yardımları iktidarla değil devletle özdeşleştirdiği için iktidar değişse bile yardımların devam edeceğini ifade etmiştir.

G-16 da iktidarın değişmesinden korktuğunu şu şekilde ifade etmiştir:

Siyasi tercihim değişirmez. Şuan iktidar da kim varsa yine ona veririm. Bu iktidar değişirse tüm yardımlar kesilir. Çünkü onlar gelince bu yardımlar arttı. Onlar giderse de gelen kişiler bu yardımları keser. Bu yüzden iktidarın değişmesinden çok korkuyorum.

Bu katılımcı 43 yaşında kadın, eşi vefat etmiş, vakıftan birçok yardımdan faydalanıyor. İktidarla sosyal yardımları özdeşleştirmekte ve iktidar değişirse tüm yardımların kesileceğini ifade etmektedir. Çünkü iktidar geldiğinde yardımlar artmış ve kendisi yardımdan faydalanabilmiştir.

G-15, 44 yaşında kadın, geçimlerini ailelerinin ve vakfın yardımlarıyla sağlıyorlar. Bu katılımcı soruya şu şekilde cevap vermiştir:

Siyasi tercihim etkilememekte, sosyal yardımlardan faydalansam da faydalanmasam da hangi siyasi görüşü destekliyorsam yine onu desteklemeye devam ederim. İktidarın ilişkili olduğunu düşünmüyorum. İktidar değişirse belki bir takım yardımlar kesilebilir. Tam olarak bir şey diyemiyorum.

G-15, siyasi tercihinde herhangi bir değişime sebep olmayacağını çünkü yardımla siyasi tercihin herhangi bir ilgisinin olmadığını söylemiştir. Kişi iktidar değişirse yardımların devamı konusunda sorulan soruyu cevaplama da biraz çekimser davranmaktadır. Bu davranışının altında aldığı sosyal yardımların kesileceği korkusunun yattığı düşünölmektedir.

İki tablo genel olarak değerlendirildiğinde, çoğunluğa göre alınan yardımlar siyasi tercihi etkilediği ve iktidar değişirse çoğu yardımın kesileceği tespit edilmiştir.

5.2.10. Yoksulluğun Azaltılması Yönünde SYDV Yardımlarında Yapılabilecek Düzenlemeler

Katılımcılara yöneltilen “17. Yoksulluğun azaltılması yönünde yapılabilecek yardımlar konusunda önerileriniz nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlardan yola çıkarak yapılabilecek düzenlemeler şu şekilde özetlenebilir:

- Eğitim konusunda daha fazla destek verilmesi.
- Verilen yardım miktarlarının artırılması.
- Yardımların dağıtılması konusunda daha dikkatli ve adil davranılması
- Faturaların devlet tarafından ödenmesi.
- Nakdi yardımların ödeme periyodunun üç ayda bir değil de her ay şeklinde olması.
- Muhtaç olan insanlara kendileri başvurmasa bile vakıf personelinin o kişilere bir şekilde ulaşması.

Saha çalışmasında katılımcıların verdiği bilgiler ışığında yukarıdaki maddelere dikkat edilmesi gerektiği ve yardımların dağıtımında daha hassas davranması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu ortaya çıkan durumda çoğunluğun görüşüne göre SYDV’lerin fonksiyonlarının yeterli olmadığı öne sürölmektedir.

5.2.11. Toplanılan Verilerin Yoksulluk Türleri Açısından Değerlendirilmesi

Bu başlık altında katılımcıların görüşleri doğrultusunda toplanılan veriler yoksulluk türleri açısından değerlendirilecektir. İlk olarak mutlak yoksulluk ve göreceli yoksulluk açısından bakılacak olursa çoğunluğun verdiği cevaplar neticesinde mutlak yoksulluğun fazla olduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki katılımcıların % 20’si verilen yardımların ihtiyacını karşıladığını, %80’i ise karşılamadığını ifade etmiştir. Bu verilere dayanarak katılımcıların %80’i gibi önemli bir kısmı mutlak

yoksulluk çekmektedir. Buna dayanak olarak birkaç katılımcının görüşleri aşağıdaki gibidir: verdiği cevaba göre görece yoksulluk yaşadığı ortaya çıkan G-17'nin yanıtı şu şekildedir:

Temel ihtiyaçlarımı karşılama konusunda yeterlidir. Ancak daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek için miktarların artırılması gerekmektedir. Maddi koşullarımın daha iyi olması için diğer kurumlardan da yardım alıyorum. (G-17)

G-17, alınan yardımlarla ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Ancak daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak istemekte ve verilen yardım miktarlarının artırılmasını istemektedir. Bu durum bireyin görece yoksulluk kapsamına dahil olduğunu göstermektedir. Aşağıda görüşlerine yer verilen katılımcılar mutlak yoksulluk taşımaktadır.

G-23'ün yanıtı mutlak yoksulluk kapsamı içindedir:

Vakıftan aldığımız yardımlar ihtiyacımızı karşılamıyor. Temel ihtiyaçlarımızı bile alamıyoruz. Eşim daha önce inşaatta çalışıyordu. İnşaatçı düştü şimdi çok sık işe gidemiyor. Aylık ortalama kazancımız aldığımız yardımlarla birlikte 1500 TL. Vakfın verdiği yardımların miktarı da yeterli değil. Biraz artırılsa en azından temel ihtiyaçlarımızı karşılarız().G-23)

G-9'un verdiği yanıt ise şu şekildedir:

Hayır, ihtiyacımızı karşılamıyor. Özellikle pandemiden sonra iş de bulamaz hale geldik. Faturalar, mutfak masrafı çocukların ihtiyacı gibi bir sürü giderimiz var. Her şeye zam geldi. Gelirimiz olmayınca bu giderleri nasıl karşılayacağız. Verilen yardımlar da çok az. Verilen yardımların miktarları artırılmalı.

G-23 ve G-9'un verdiği cevaplar G-27'nin verdiği cevap aksine mutlak yoksulluk yaşadıklarının göstergesidir. Çünkü bu katılımcılar daha rahat yaşamın değil, temel ihtiyaçlarını karşılamamanın peşindedir. Her ikisi de miktarların az olduğunu bu yüzden geçimlerini sağlamada yeterli gelmediğini beyan etmişlerdir.

Yukarıdaki katılımcı görüşlerini dayanak göstererek gelir yoksulluğu ve insani yoksulluk açısından değerlendirecek olursak, %100 gelir yoksulluğu yaşadıkları tespit edilmiştir. Çünkü insani yoksulluk dediğimiz de akla yaşam süresi, sağlık koşulları ve eğitim imkanları akla gelmektedir. Katılımcıların verdiği yanıtlarda insani yoksulluk yaşadığını gösteren hiçbir yanıt yoktur. Tüm görüşmeciler G-23, G-17 ve G-9 gibi asgari geçim düzeyinde gelirlerinin olmadığını, temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamadıklarını ya da maddi konuda daha iyi koşullarda yaşayamadıklarını ifade etmektedir.

Katılımcılardan 4 kişi tarımla geçimini sağlamaktadır. Diğer 26 kişi ise çoğu inşaat olmakla birlikte gündelik yevmiye işlerinde çalışmaktadırlar. Buradan yola

çıkarak katılımcıların %13,3'ünün kırsal yoksulluk, %86,7'sinin ise kent yoksulluğu yaşadığı söylenebilir. Kır yoksulluğu yaşayan G-8 çiftçidir. Tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır:

5 dönüm arazi kaydım var. Fındık yapıyorum. Geçimimi onunla sağlamaya çalışıyorum. Tarımdan kazancım da çok az yeterli gelmiyor. Aldığım yardımlar geçimim için yeterli değil. Birkaç yardımdan faydalanıyorum. Onları da iki üç ayda bir alıyorum. Her ay düzenli yardıma ihtiyacım var. Ya da verilen yardım miktarlarının artırılmasını istiyorum. (G-18)

Yukarıda mutlak yoksulluğun dayanağı olarak gösterilen G-9'un yanıtı aynı zamanda kent yoksulluğunun da göstergesidir. Kişi tarım dışı bir işte çalışmaktadır ve pandemiden dolayı iş bulamadığı için şuan geçimini sağlayamamaktadır. Bu da kent yoksulluğunun göstergesi sayılmaktadır.

Yoksulluk mutlak-görelî, kır-kent ve gelir-insani yoksulluk dışında geçici kronik olarak da sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmada bireyin yoksulluk durumunun sebebi ve bir zaman sonra bu sebebin ortadan kalkıp kalkmayacağı önemlidir. Yoksulluk nedeni ortadan kalkacaksa geçici eğer kalkmayacaksa kronik yoksulluk kapsamına girmektedir. Yapılan çalışmada 5 kişi pandemiden dolayı iş bulamadıklarını ve muhtaç duruma düştüklerini ifade etmişlerdir. Bunlar geçici yoksulluk kapsamındadırlar. Yoksulluk durumları pandemiye bağlıdır. Pandemi bittiğinde iş bulma imkanı olacak ve yoksulluk durumlarında azalma meydana gelecektir. Diğer 25 kişi ise uzun süredir yardım alan ancak pandeminin gelmesiyle muhtaçlık durumu daha da artan bireylerdir. Yukarıda değindiğimiz 9 numaralı katılımcının cevabı buna dayanak oluşturur ve çoğu da ortalama aynı şeyleri ifade etmektedirler.

Elde edilen veriler genel olarak toparlanacak olursa; katılımcıların çoğunun görüşüne göre Çarşamba'daki yoksulluk; mutlak, gelir, kent ve kalıcı yoksulluk türleri kapsamındadır.

6. SONUÇ

Yoksullukla mücadele 19. Yüzyılda başlamış ve halen devam etmektedir. Günümüzde hala devam etmesinin sebebi de yoksulluğun tamamen ortadan kaldırılabilecek bir problem olmamasıdır. Yoksulluk ilk başlarda daha dar alanda problem iken, küreselleşmenin etkisiyle büyük alanlara yayılmıştır. Bu durumdan dolayı da yoksullukla mücadele alanına sivil toplum örgütleri de dahil olmuştur.

Yoksullukla mücadele program ve projelerinin varlığı, yoksulluğu tamamen ortadan kaldırmak için değil, sebep olduğu olumsuz etkilerin azaltılmasına yöneliktir. Türkiye’de bu yönde yapılan çalışmalar, belediyeler, sosyal güvenlik kurumları, sosyal hizmetler, MEB ve SYDV’leri tarafından yürütülmektedir. Yoksullukla mücadelede en aktif olan kurum SYDV’dir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, günümüzde tüm il ve ilçelerde olmak üzere toplam da 1003 adettir ve yardım programlarına aktif olarak devam etmektedirler. Yapılan saha çalışmasında SYDV’nin yaptığı bu yardımlarda birtakım düzenlemelerin olması gerektiği tespit edilmiştir. Bu bölümde SYDV’nin fonksiyonlarında düzenlenmesi gereken durumlar yapılan saha çalışması sonuçlarına göre özetlenmiştir.

Katılımcıya ilk olarak, “Hangi sosyal yardımlardan faydalaniyorsunuz?”, “SYDV’den aldığınız yardımlar nelerdir?”, “Sosyal yardımları hangi periyotlarda alıyorsunuz?” ve “Alınan yardımları hangi ihtiyacınız için kullanıyorsunuz?” soruları yöneltilmiştir. Bu sorulardan ilk üçü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının fonksiyonlarını yerine getirip getirmediğini ortaya çıkarmaya yöneliktir. Çıkan sonuca göre, Çarşamba SYDV aktif bir şekilde kanunun belirlediği ödeme periyodu çerçevesinde yardım programlarına devam etmektedir. Yöneltilen son soru ise, sosyal yardımların amacı dışında kullanılıp kullanılmadığını tespit etmektir. Verilen yanıtlardan çıkan sonuca göre özellikle ŞNT yardımının amacı dışında kullanıldığı ortaya çıkmıştır. ŞNT yardımının verilmesinin amacı, çocuğun okula devamını sağlayıp, eğitim giderlerinin karşılanmasıdır. Ancak alınan miktarlar genellikle evin temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullanılmaktadır. Bu yardımın amacına uygun kullanılmaması problemine, kişilere verilen diğer nakdi yardım tutarlarının artırılması ya da eğitime verilen desteğin nakdi olarak değil aynı olarak (defter, kalem, silgi vs.) verilmesi çözüm olabilir.

Kısaca, SYDV yardımları aktif bir şekilde devam ediyor, ancak vatandaşlar tarafından amaçları doğrultusunda kullanılmıyor.

İkinci olarak katılımcılara, SYDV fonksiyonlarının yeterli olup olmadığını ölçmek için şu üç soru sorulmuştur: “SYDV’den aldığınız yardımlar ihtiyacınızı karşılıyor mu?”, “SYDV yardımları ihtiyacınız için yeterli midir?” ve “SYDV dışında herhangi bir kurumdan ve ya kişilerden yardım alıyor musunuz?”

İlk soruya katılımcıların verdiği cevaba göre, %80 oranla 24 kişi hayır, %20’lik oranla 6 kişi de evet cevabını vermiştir. Buradan SYDV yardımlarının ihtiyaçları karşılamadığı sonucu çıkmaktadır.

İkinci soru katılımcılar tarafından %83,3 oranla 25 kişi tarafından hayır olarak, %16,7 oranla da 5 kişi tarafından evet olarak cevaplanmıştır. Bu soruya verilen yanıtlardan çıkan sonuç, ilk soruya verilen yanıtlardan çıkan sonuçla doğru orantılıdır. Bu iki soru genel olarak değerlendirildiğinde şu yorumda bulunulabilir: yardımlar ihtiyaçları karşılamıyor ve miktar olarak yeterli değil. Sadece birkaç ihtiyacı karşılamaya dönük miktarlar verildiği ifade edilmektedir. Buradaki çözüm önerisi vatandaşların daha iyi standartlarda yaşam sürdürebilmesi için yardım miktarlarının artırılması gerekmektedir.

Üçüncü soru, yine SYDV yardımlarının yeterlilik durumuna bağlı olarak farklı kurum ve kişilere ihtiyaç duyulup duyulmadığını tespit etmektir. Çünkü farklı kurumlardan alınan yardımlar SYDV yardımlarının ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığını, tek başına yetmediğini göstermektedir. Saha çalışmasında bu soruya verilen cevaba göre, katılımcıların %40’ı evet, %60’ı hayır cevabını vermiştir. Verilen bu yanıtlardan çıkarılacak sonuç SYDV’nin ihtiyaçları karşılama konusunda orta düzeyde yeterlilik sağladığıdır. Tam anlamıyla yeterlilik sağlanamadığından farklı kurumlara yardım başvuruları yapılmakta ve alınmaya başlanmaktadır. Tablo 4.3’e göre verilen cevaplarda 25 kişi yeterli değil cevabını vermiştir. Bu cevabı veren katılımcıların 12 tanesi farklı kurumlardan yardımlardan faydalanmaktadır. Burada “peki geri kalan 13 kişi yeterli olmadığını düşündüğü halde neden farklı kurumlardan yardım almıyor?” sorusunu akla getirir. Bu soruya cevaben şöyle bir yorumda bulunulabilir: Her kurumun verdiği yardımların belirli kriterleri vardır. Bu kriterleri karşılayamayanlar yardımdan faydalanamazlar. Buna göre bu 13 kişi bu şartları karşılayamıyor olabilir ya da yardım veren o kurumun varlığından haberi

olmayabilir. Bu durumda kişilerin yardım veren kurumlar hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Bu üç sorudan genel olarak çıkarılacak sonuç, SYDV yardımları asgari ihtiyaçları karşılayabilmekte ancak verilen yardım miktarlarının az olmasından dolayı yeterli gelmemektedir. Bu yüzden diğer kurumlardan yardım alınmaktadır. Kısaca verilen yardım miktarlarının artırılması gerektiği sonucuna varılabilir.

Üçüncü olarak, SYDV yardımlarının vatandaşların yardım almadan önceki yaşamında herhangi bir değişim meydana getirip getirmediğini ortaya çıkarmak ve yoksulluğu azaltmadaki etkisini tespit etmek için üç soru sorulmuştur: “Yardım almadan önceki yaşam koşullarınız nasıldı?”, “Aldığınız sosyal yardımlar maddi şartlarınızda bir değişim meydana getirdi mi? Yani muhtaçlık durumunuzun azalmasında etkili oldu mu?” ve “sosyal yardımların yoksulluğu azaltmadaki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?”

İlk soruda önceki yaşam koşulları öğrenilmiştir. Bu soruyla bağlantılı olarak ikinci soru yöneltilmiştir.

İkinci soruya verilen yanıtlara göre, %36,6’lık oranla 11 kişi yoksulluklarını azalttığını, %63,4’lük oranla 19 kişi azaltmadığını ifade etmiştir. Çoğunluğa göre vatandaşların aldığı yardımların önceki yaşam standartlarında tam anlamıyla iyileşme sağlamadığı görülmüştür. Üçüncü soruya ise 10 kişi azaltıyor, 20 kişi azaltmıyor cevabını vermişlerdir.

Bu üç soruya verilen yanıtlardan çıkarılabilecek sonuç, çoğunluğa göre, SYDV yoksulluğu tam anlamıyla azaltma konusunda etkili değildir ve vatandaşların önceki durumunda tam anlamıyla bir iyileşme sağlayamamaktadır. Burada da yine SYDV’lerin yetersiz kalmasının sebebi yardım miktarlarının az olmasından dolayıdır.

Dördüncü olarak, sosyal yardımları dağıtımında SYDV’nin adil davranıp davranmadığını, bu dağıtımların nepotist ve klientalist politikaların etkisi altında gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini tespit etmek için katılımcılara, “Sosyal yardımların adil bir şekilde verildiğini düşünüyor musunuz?”, “sosyal yardımlardan faydalanabilmek için bir referansın olması gerektiğini düşünüyor musunuz?” soruları yöneltilmiştir.

İlk soruya katılımcıların %53,4’ü (16 kişi) hayır, %36,6’sı (11 kişi) evet ve %10’u (3 kişi) bilgim yok yanıtını vermişlerdir. İkinci soruya ise, katılımcıların

%43,3'ü evet, %46,7'si hayır, %6,7'si bilmiyorum, %3,3'ü de görüş belirtmek istemiyorum şeklinde cevap vermiştir.

Bu sorulara verilen yanıtlardan hareketle, çoğunluğa göre SYDV yardımlarının adil bir şekilde dağıtılmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. %46,7'lik oranla da referansa gerek kalmadan yardımlardan faydalanılabileceği, böyle bir durumla karşılaşmadıkları tespit edilmiştir. Ancak referansa gerek var diyenlerin oranı da bu sonuca çok yakındır. Aralarında sadece bir kişi vardır. Bu yüzden referans konusunda tamamen referansa gerek yoktur ya da tamamen referansa gerek vardır sonucu çıkaramayız. Referans konusu siyasi boyut taşıdığı için verilen cevapları etkilemiş olabilir. Verilen yanıtlardan biraz da olsa nepotist ve klientalist politikaların etkisi altında kalındığı varsayımında bulunabilir.

Beşinci olarak, sosyal yardımların vatandaşları tembelliğe alıştırmayı teşvik etmediğini tespit edebilmek için iki soru yöneltilmiştir: “Herhangi bir arazi kaydınız var mı?” ve “Sosyal yardımlara muhtaç olmamayı ister miydiniz?”

30 katılımcıdan 4 katılımcının arazi kaydı çıkmıştır. Bu arazileri fındık bahçesi olarak kullanmaktadırlar.

Diğer soruya ise %100 evet muhtaç olmamayı isterdik cevabını vermişlerdir.

İki soru verilen yanıtlar çerçevesinde analiz edildiğinde sosyal yardımların vatandaşları tembelliğe alıştırmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Altıncı olarak, sosyal yardımların siyasi amaç taşıyıp taşımadığını ve siyasi tercihleri etkileyip etkilemediğini tespit etmek için katılımcılara, “Aldığımız yardımlar siyasi tercihinizi etkiliyor mu?” ve “Mevcut iktidar değişirse yardımların devam etmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?” soruları yöneltilmiştir.

Bu sorulara verilen cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde çoğunluğun verdiği yanıtlardan yola çıkarak sosyal yardımların siyasi tercihleri etkilediği sonucu çıkmaktadır. Bu durum ise “sosyal devlet” anlayışına ters bir durumdur. Sosyal yardımların iktidarla değil, “sosyal devlet” anlayışıyla özdeşleştirilmesi gerekmektedir. Çünkü sosyal yardımlar, bir haktır.

Sonuç olarak, SYDV'ler yoksullukla mücadele kapsamında çok önemli bir yere sahiptir. Ancak tek başına yeterli değildir. Yoksullukla mücadelede diğer kurumların desteğine de ihtiyaç vardır. Bu yüzden yoksullukla mücadele yolunda diğer kurumlarla denge sağlanmalıdır. Ayrıca yardımların dağıtımında nepotist ve klientalist politikalarla uzak kalması gerekmektedir. Yapılan yardım

miktarları artırılmalı ve amacına uygun kullanılması için de farklı stratejiler geliştirilmelidir. Öneri mahiyetindeki bu durumlar süreklilik arz ettiğinde insanların yaşam standartları daha da iyiye gidecektir.

KAYNAKÇA

- AÇSB (2018). *Faaliyet Raporu*. Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- AÇSB (2019). *Faaliyet Raporu*. Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- AÇSB (2020). *Faaliyet Raporu*. Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- Ak, M. (2016). Toplumsal bir olgu olarak yoksulluk. *Akademik Bakış Dergisi*. S.54, 296-306.
- Ak, R., Türk, A. ve Bingül A., B. (2018). “Yoksulluğun ölçülmesi”. G. Cerev ve B. Yenihan (ed.). *Yoksulluk farklı boyutlarıyla*. (s. 15-37). Bursa: Dora
- Aksan, G. (2012). Yoksulluk ve yoksulluk kültürünün toplumsal görünümüleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S. 27, 9-19.
- Aktan, C. C. (2018). *Sosyal devlet, gelir dağılımı ve yoksulluk*. Ankara: Ber ajans.
- Altay, A. (2005). Yoksulluk sadece devletin sorunu mu? Kamu harcamaları açısından bir değerlendirme, *Sosyo-Ekonomi Dergisi*, S. 2. 155-178.
- Arpacıoğlu, Ö. ve Yıldırım, M. (2011). Dünya’da ve Türkiye’de yoksulluğun analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2). 60-76.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme, *BEÜ SBE Dergisi*. 7(1). 231-274
- Bayraktar, C. (2012). Keynes ve refah devleti, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2). 247-261
- Beaudoin, S. M. (2017). *Yoksulluğun Tarihi*. T. Kaban (çev.), İstanbul: Dedalus.
- Benli, A. ve Yenihan, B. (2018). “Yoksulluğun kavramsal çerçevesi”. G. Cerev ve B. Yenihan (ed.). *Yoksulluk farklı boyutlarıyla*. (s. 1-15) Bursa: Dora
- Cerev, G. ve Yenihan, B. (2018). *Yoksulluk farklı boyutlarıyla*. Bursa: Dora.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Bütün, M. ve Demir, S. B. (çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi
- Çarşamba İŞKUR (2020). *Kayıtlı İşsiz Sayısı Verileri*. Samsun.
- Çarşamba SYDV (2020). *Faaliyet Raporu*. Samsun: Çarşamba Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.
- Çarşamba SYDV (2020). *Muhasebe Kayıtları*. Samsun: Çarşamba Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
- Çarşamba SYDV (2020). *Bütünleşik Sistem/Duyurular*. Samsun: Çarşamba Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.
- Dedeoğlu, S. (2020). “Türkiye’de yoksulluk ve mevsimlik tarım işçiliği: Göçmenler, çocuklar ve kadınlar”. S. Ayata (ed.). *Türkiye’de yoksulluk ve eşitsizlik: Nedenler, süreçler, çözümler*. (s. 207-220). İstanbul: Sosyal Demokrasi Derneği.
- Demirhan, Y. ve Yılmaz, N. (2014). 1980 sonrası yoksullukla mücadelenin başlıca aracı olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı teşvik fonu’nun kuruluş ve varlık nedenlerine ilişkin bazı tespitler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S. 42. ss. 257-268.
- DPT. (2001). *Gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele özel ihtisas komisyonu raporu*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

- Dinçoflaz, N. J. (2009), *Kentteki kadının yoksulluğu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün kadın yoksulluğuyla mücadele politikaları*, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Dini, A. and Linit, V. (2009). *Poverty, from Orthodox to Heterodox Approaches: a Methodological Comparison Survey*, University of California Riverside, WP.
- Doğangün, B. (2017). İktisat düşüncesinde devlet müdahaleciliği kuramının evrimi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(2). 281-298.
- Erdoğan Ş., M. (2020). Betimsel analiz. *Doktora Programı*. Erişim: 14 Aralık 2021, file:///C:/Users/akife/Downloads/BETIMSEL_ANALIZ.pdf
- Erdem, T. (2003), *Yoksulluk üzerine sosyolojik bir çalışma: Ankara kent yoksulları*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*, Cemal Güzel (çev.). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Gök, M. (2012). Türkiye'de bir sosyal devlet uygulaması olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı teşvik fonu. *Journal of Social Policy Conferences*, (43-44). Retrieved from Erişim: 14 Aralık 2021. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/937/10575>
- Gökbayrak, Ş. (2005). Avrupa Birliğinin sosyal koruma sorunsalı olarak sosyal içerme politikaları. *Çalışma Ortamı Dergisi*. S. 80.
- Güllü, İ. (2010). *Gecekondulaşma, gençlik ve dindarlık: Kayseri Argincik örneği*. Ankara: Yayınevi.
- Gültekin, S. (2015). Etik yönetim yolsuzluk ve yoksulluk ilişkisi üzerine bir inceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. S. 14. ss: 399-421,
- Gündoğan, Naci (2008). Türkiye'de yoksulluk ve yoksullukla mücadele, *Ankara Sanayi Odası*, Ocak-şubat, ss: 42-56
- Wells T., Sen's capability approach. *Internet encyclopedia of philosophy*. Erişim: 16 Nisan 2021. <https://iep.utm.edu/sen-cap/#H3>
- İncedal, S. (2013). Türkiye'de yoksulluğun boyutları: mücadele politikaları ve mücadele araçları. *Uzmanlık Tezi*, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- İNSAMER (2018), *Dünya yoksulluk ve eşitsizlik raporu*. İstanbul: İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
- İŞKUR (2020). *2020 yıllık tablolar*. Erişim: 02 Aralık 2021. <https://media.iskur.gov.tr/45385/2020-yillik-tabloları.xlsx>
- Kamu Denetçiliği Kurumu. *TBMM insan haklarını inceleme komisyonu*, (Erişim: 04 Temmuz 2021). <https://www.ombudsman.gov.tr/document/mevzuat/688B1--Insan-Haklari-Evrensel-Beyanname.pdf>
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*. 1(1). 62-80.
- Kayagil, M. E. (2019). Yoksulluk ve şiddet. *Düşünce Dergisi*. S. 10.
- Kayalidere, G. (2014). Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde Türkiye'de sosyal koruma harcamalarının gelişimi ve yoksulluk. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. 2(2). 57-75
- Kaymak, Ö. (2011). Yoksulluğun toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı, İstanbul.
- Kocacık, F. (2001). Şiddet olgusu üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2(1). 1-7

- Lewis, O. (1965), *La vida/İşte hayat: Yokluk kültürü içindeki bir Porto Riko'lu aile üzerine inceleme*, Vahit Çelikbaş (çev.). İstanbul: e Yayınları.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü*. O. Akınhay ve D. Kömürçü (çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Mumssen, C. ve Nolan S. (2021). *Düşük gelirli ülkelerin pandemi iyileştirme ihtiyaçlarını karşılamak için adım atma*. Erişim: 30 Temmuz 2021. <https://blogs.imf.org/2021/07/26/stepping-up-to-meet-low-income-countries-pandemic-recovery-needs/>
- Niray, N. (2005). Yoksulluk ve şiddet geriliminde insan hakları. *Öneri*. 6(23). 283-293
- Özdemir, Ç. ve İslamoğlu E. (2017). *Gelir dağılımı ve yoksulluk*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Özçelik K. , P. (2013). Neoliberal küreselleşme süreci ve yoksulluk. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*. 5(2). 417-431
- Öztürk, H. (2020). *Nitel ve nicel araştırma arasındaki farklar*. Erişim: 17 Aralık 2021 <https://haldunozturk.com/nitel-ve-nicel-arastirma-nedir-aralarindaki-farklar-nelerdir/>
- Öztürk, N. ve Öztürk Y. (2010). *Yoksullukla mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları*. Ankara: Palme.
- Öztürk, Y.(2015). *Sivil toplum örgütleri ve yoksulluk*. İstanbul: Akademik Kitaplar
- Silver, H. (1995), “Reconceptualizing Social Disadvantage: Three Paradigms of Social Exclusion”, (Ed.) Gerry Rodgers, Charles Gore ve Jose B. Figueiredo, *Social Exclusion: Rhetoric, Reality, Responses*, International Institute for Labour Studies [IILS], Geneva.
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları*. Erişim: 21 Eylül 2021. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/sygm/genel-mudurluk/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/>
- Sullivan, S. (2018). *Reel sosyalizm sonrası Marx: yoksulluk, yolsuzluk ve bayağılık üzerine*. T. İnal (çev.). İstanbul: Yeni İnsan.
- Şenses, F. (2006), *Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk*, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- Şimşek, A. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Taşgım Ş., N. (2017). *Yoksulluk, insan hakları ve Sosyal Hizmetler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Taş, Y. ve Özcan, S (2012), *Türkiye’de ve dünyada yoksulluk üzerine bir araştırma*. International Conference On Eurasian Economies Alma-ata, Kazakistan.423-430. (Erişim: 06 Ağustos 2021). <http://avekon.org/papers/544.pdf>
- TDK, *Sözlük*. Erişim: 19 Mart 2021. <https://sozluk.gov.tr/>
- TÜİK (2020). Erişim: 28 Ağustos 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/DownloadFile?p=B9SFCzjRxOkYERmoUo9SZivEKYUpPzPmNCOeGThTDg9AZ3zKxCipgP81f2cIGyHxSMT33uGZYJpFaCM5W2KFyRT0u3lxYDRqlwCdYDL1wtM=>
- TÜİK (2020). Erişim: 12 Haziran 2020. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013
- TÜİK (2020). Erişim: 18 Ağustos 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1>

- TÜİK (2019). Erişim: 18 Nisan 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2019-33820>
- TÜİK (2021). Erişim: 20 Nisan 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Subat-2021-37487>
- TÜİK (2020). Erişim: 28 Ağustos 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2020-37404>
- TÜİK (2020). Erişim: 11 Ağustos 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-Bolgesel-Sonuclari-2020-37405>
- TÜİK (2020). Erişim: 30 Mayıs 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2020-37221>
- TÜİK (2019). Erişim: 29 Ağustos 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Tuketim-Harcamasi-2019-33593>
- TÜİK (2020). Erişim: 18 Nisan 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1>
- TÜİK (2020). (Erişim: 10 Ağustos 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2020-37404>
- Türkdoğan, O. (1977). *Yoksulluk kültürü*. İstanbul: Dede Korkut Yayınları.
- Türkdoğan, O. (2013). *Günümüz toplum yapısı ve sorunlarımız*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- TÜRK-İŞ (2020). Erişim: 02 Temmuz 2020. <http://www.turkis.org.tr/HAZIRAN-2020-ACLİK-VE-YOKSULLUK-SINIRI-d419750>
- İŞKUR (2020). (Erişim: 20 Aralık 2021) <https://media.iskur.gov.tr/45385/2020-yillik-tablolari.xlsx>
- UNDP (2020) Erişim: 09 Nisan 2021. <https://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/UNDP-TR-BRIEFING-NOTE-TURKEY-TR.pdf>
- UNDP (2019). Erişim: 15 Nisan 2021. <https://www.undp.org/content/dam/turkey/UNDP-TR-MPI-2019-TR.pdf>
- UNDP (2020). Erişim: 05 Ağustos 2021. <http://hdr.undp.org/en/content/latest-human-development-index-ranking>
- UNDP, (2020). Erişim: 19 Ocak 2022. <https://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/UNDP-TR-HDR-2020.pdf>
- Uzun, A. M. (2003). Yoksulluk olgusu ve dünya bankası. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2). 155- 173.
- Worldbank. *Dünya görünümü*. Erişim: 11 Temmuz 2021. <http://wdi.worldbank.org/table>
- Worldbank (2018). *Yoksulluk ve paylaşılan refah 2018: Yoksulluk bulmacasını birleştirme (2018)*. Washington: DC: Dünya Bankası.
- Yar, F. (2015). Türkiye’de gelir dağılımı ve yoksulluk. *Global Analiz-2: Toplum ve Ekonomi Çalışmaları Merkezi*. Ankara.
- Yuvalı, E. (2018). Hak temelli sosyal yardım ve klientalizm. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 2018(135). 383- 404.
- Yüksel A., R. (2019). Dünya bankasının yeni uluslararası yoksulluk sınırları ve küresel yoksulluğun yeniden değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*. 9/1.123-140

EKLER

Ek-1: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU	
Sayın Katılımcı, Bu görüşme formu, Ondokuzmayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı'nda yapılmakta olan "Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Fonksiyonları: Çarşamba Örneği" konulu yüksek lisans tezinin uygulama kısmı ile ilgilidir. Yapılan araştırma tamamen akademik nitelikte olup, görüşme formundaki sorulara verilecek cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır. Çalışmaya yapacağınız katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, saygılarımızı sunarız.	
MÜLAKAT NO:	
A. KİŞİSEL BİLGİLER	
YAŞ: CİNSİYET: EĞİTİM DURUMU: MEDENİ DURUM: MESLEĞİ: ÇALIŞMA DURUMU: ☐ Çalışıyor..... ☐ Çalışmıyor..... ORTALAMA AYLIK GELİR: HANEDEKİ KİŞİ SAYISI:	
B. MÜLAKAT SORULARI	
1. Hangi sosyal yardımlardan faydalaniyorsunuz?	
2. SYDV'den aldığımız yardımlar nelerdir? ☐ Şartlı Nakit Transferi ☐ Nakdi Yardım ☐ Ayni Yardım (Yakacak vs.) ☐ Düzenli Yardım (Asker, Engelli, Yaşlı vs.)	
3. Sosyal yardımları ne sıklıkla alıyorsunuz?	
4. Alınan yardımları hangi ihtiyacınız için kullanıyorsunuz? ☐ Şartlı Nakit Transferi: ☐ Nakdi Yardım: ☐ Ayni Yardım (Yakacak vs.): ☐ Düzenli Merkezi Yardımlar (Asker, Engelli, Yaşlı vs.):	

5. SYDV'den aldığınız sosyal yardımlar ihtiyacınızı karşılıyor mu? Karşılamiyor ise ihtiyacınız olan yardımlar nelerdir?
6. SYDV yardımlarının miktarı yeterli midir?
7. SYDV dışında herhangi bir kurumdan ve ya kişilerden yardım alıyor musunuz?
8. Yardım almadan önceki yaşamınızda ihtiyaçlarınızı karşılama şartlarınız nasıldı?
9. Aldığınız sosyal yardımlar maddi şartlarınızda bir değişim meydana getirdi mi? Yani muhtaçlık durumunuzu azaltmada etkisi oldu mu?
10. Sosyal yardımların adil bir şekilde verildiğini düşünüyor musunuz? Yani sosyal yardımlar asıl muhtaç sahiplerine mi veriliyor?
11. Sosyal yardımların yoksulluğu azaltmadaki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
12. Herhangi bir arazi kaydınız var mı?
13. Sosyal yardımlara muhtaç olmayı nasıl değerlendirirsiniz?
14. Sosyal yardım alabilmek için birinin referans olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Böyle bir durumla karşılaştınız mı?
15. Sosyal yardımlar siyasi tercihinizi etkiliyor mu?
16. Mevcut İktidar Değişirse Yardımların Kesileceğini Düşünüyor musunuz?
17. Yoksulluğun azaltılması yönünde yapılabilecek yardımlar konusunda önerileriniz nelerdir?

Ek-2: Etik Kurul Kararı

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
27.08.2021	08	2021/610

KARAR NO: 2021-610
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Akife İŞLER'in Prof. Dr. Niyazi USTA danışmanlığında "Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Fonksiyonları: Çarşamba Örneği" isimli yüksek lisans tezine ilişkin mülakat ve veri kaynak taraması çalışmalarını içeren 21222 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Akife İŞLER'in Prof. Dr. Niyazi USTA danışmanlığında "Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Fonksiyonları: Çarşamba Örneği" isimli yüksek lisans tezine ilişkin mülakat ve veri kaynak taraması çalışmalarının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

ÖZ GEÇMİŞ

Akife İŞLER, Samsun 100. Yıl Lisesi'ni bitirdikten sonra Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden 2011 yılında mezun oldu. 2019 yılında OMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne Sosyoloji Yüksek Lisans programına girdi. 2019 yılında AÖF Önlisans İlahiyat' tan mezun olan Akife İŞLER, 2020 yılında OMÜ Uzem İlitam programına girdi. 2012 yılından bu yana Çarşamba Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nda Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi olarak görev yapan Akife İŞLER, az derecede İngilizce bilmektedir. Temel ilgi alanları, kitap okumak.(28.01.2022)

İletişim Bilgileri

ORCID ID: 0000-0001-7022-0330